

Załącznik 1

Diagnoza stanu obszaru rewitalizacji

W niniejszym Załączniku do GPR zawarto diagnozę stanu obszaru rewitalizacji¹ na tle sytuacji całego miasta. Dane tu zawarte oparte zostały o wyniki prowadzonego cyklicznie monitoringu stanu obszaru wykorzystującego obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze ilustrujące zjawiska występujące w 5 sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej oraz przestrzenno – funkcjonalnej.

W niniejszej diagnozie zestawione ze sobą zostały dane z monitoringu stanu obszaru rewitalizacji aktualne w chwili rozpoczęcia realizacji GPR, a więc na koniec 2016 r., z danymi dotyczącymi kolejnych lat aż do 2022 roku. Pozwala to na prześledzenie dynamiki zmian od początku wdrażania Programu. W 2016 r., koncentrowano się na diagnozie stanu obszaru w punkcie wyjścia oraz na ocenie skali wyzwań rewitalizacyjnych. W kolejnych latach możliwe jest już obserwowanie pierwszych efektów realizowanych w jego ramach działań. Należy jednak mieć na uwadze, że największe procesy transformacji przestrzennej centrum Łodzi są nadal w toku a ich zakończenie planowane jest na koniec 2023 roku.

Powyższe dane uzupełnione zostały o wyniki badań ankietowych wykonanych na obszarze rewitalizacji. Ich celem było poznanie opinii mieszkańców na temat prowadzonych w Łodzi działań rewitalizacyjnych oraz stopnia osiągania przez miasto 4 celów strategicznych GPR. Badanie objęło grupę mieszkańców kwartałów priorytetowych, którzy zostali bezpośrednio objęci działaniami rewitalizacyjnymi o charakterze obszarowym oraz tych, którzy takimi działaniami objęci byli pośrednio. Badania oraz analizę ich wyników na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi przeprowadziła firma „EU-CONSULT” Sp. z o.o. w okresie październik – listopad 2021 r.

¹ Obszar rewitalizacji wyznaczony został uchwałą NR XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z 10 lutego 2016 roku w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Łodzi

Spis treści

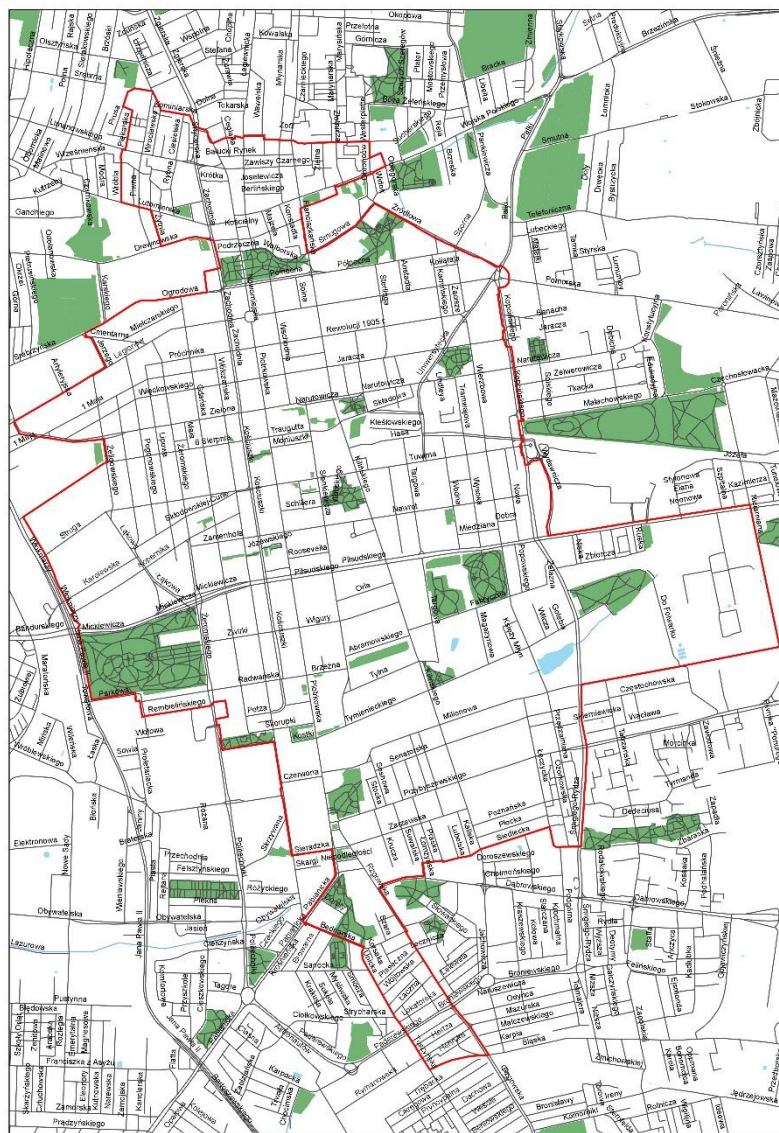
ANALIZA STANU OBSZARU REWITALIZACJI	3
1. Metodologia zbierania i analizy danych.....	3
2. Analiza zmian stanu obszaru.....	6
2.1. Sfera społeczna	7
2.2. Sfera gospodarcza	73
2.3. Sfera techniczna	86
2.4. Sfera środowiskowa	97
2.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	102
OCENA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH PRZEZ MIESZKAŃCÓW	105
1. Metodologia badania	105
2. Wybrane wyniki badania ilościowego	105
3. Wnioski	112

ANALIZA STANU OBSZARU REWITALIZACJI

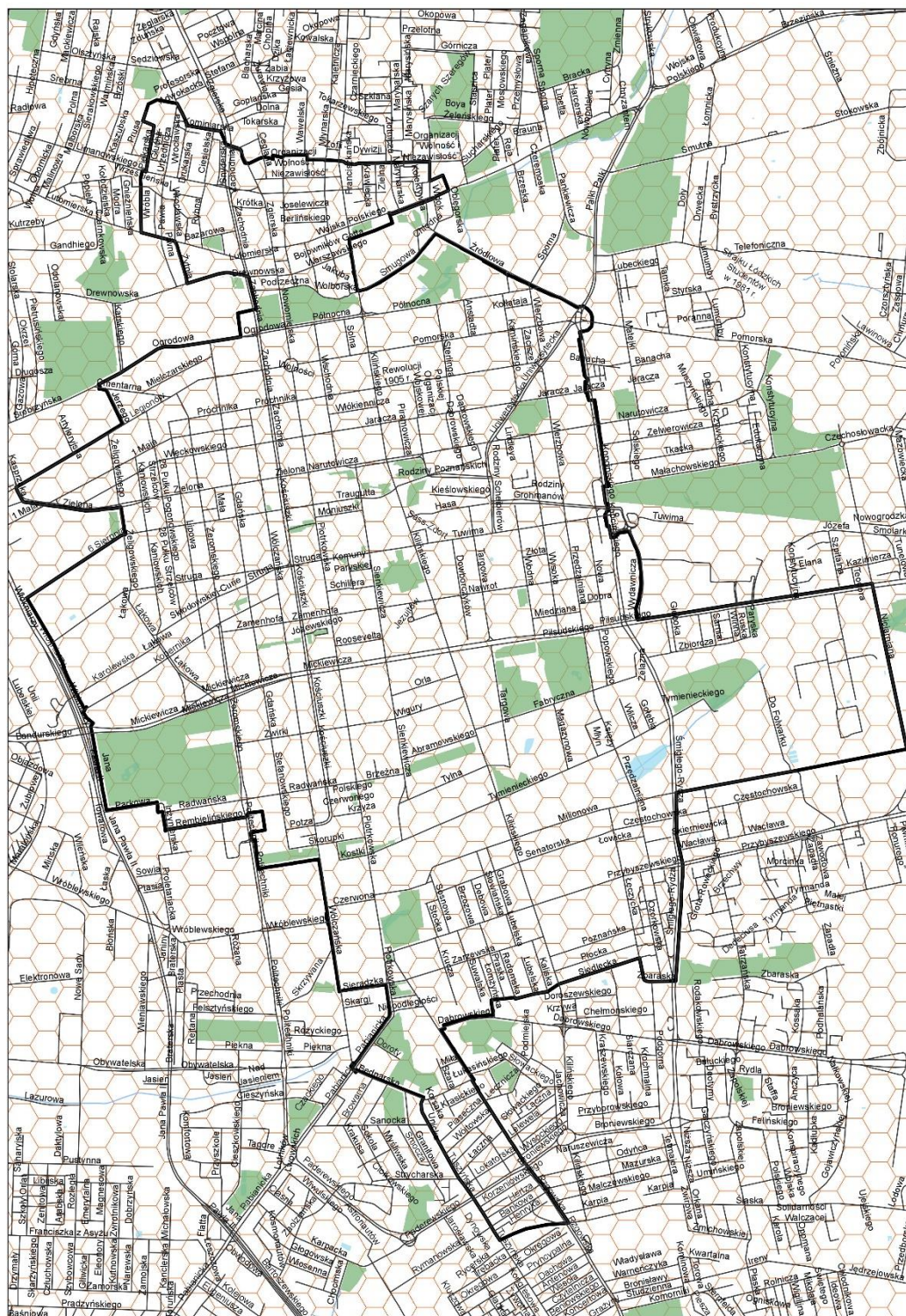
1. Metodologia zbierania i analizy danych

Do analizy przestrzennej każdego zjawiska w mieście konieczne jest podzielenie jego obszaru na mapie na mniejsze jednostki. Pozwala to na określenie natężenia poszczególnych zjawisk w danym miejscu w mieście a nie tylko średnich dla całej gminy. Jednostki podziału stanowią najmniejsze, niepodzielne obszary, dla których zestawiane są dane. W przypadku Łodzi, dla potrzeb systemu monitorowania postępów rewitalizacji na teren całego miasta – a tym samym również na obszar rewitalizacji – nałożona została siatka geometryczna ("plaster miodu") składająca się z 10 115 sześciokątów foremnych (heksagonów) o wielkości oczka równej 3 ha (dłuższa przekątna sześciokąta równa 214,4 m). W dalszej części analizy prezentowane są mapy Łodzi z zaznaczeniem obszaru rewitalizacji oraz sposobu nałożenia siatki heksagonalnej używanej do analiz na obszarze miasta.

Mapa Łodzi z oznaczonym obszarem rewitalizacji

Mapa 1. Obszar rewitalizacji

Mapa 2. Obszar rewitalizacji i naniesioną siatką heksagonów

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

2. Analiza zmian stanu obszaru

Poniżej opisane zostały wyniki monitoringu stanu obszaru rewitalizacji, które odniesiono do danych z 2016 r. Pod pojęciem „monitoringu stanu obszaru rewitalizacji” rozumie się w tym przypadku zbieranie i analizę danych generowanych przez poszczególne jednostki miejskie, instytucje oraz inne podmioty prowadzące rejestry danych, dotyczące różnorodnych zjawisk – zgodnie z kompetencjami. Dane te pozyskiwane są przez Biuro Rewitalizacji i Mieszkalnictwa oraz Łódzki Ośrodek Geodezji raz do roku, według stanu na dzień 31 grudnia. W dalszej części rozdziału zaprezentowany został rozkład przestrzenny poszczególnych zjawisk badanych w ramach systemu monitorowania GPR. W miarę możliwości dane te prezentowane są na tle sytuacji w całej Łodzi oraz Polsce, z naciskiem na porównanie do danych z innych dużych miast.

Do analizy przestrzennej każdego zjawiska w mieście konieczne jest podzielenie jego obszaru na mapie na mniejsze jednostki. Pozwala to na określenie natężenia poszczególnych zjawisk w danej lokacji na terenie miasta, a nie tylko średnich dla całej gminy. W przeciwnym razie niemożliwym byłoby stwierdzenie np. czy zarobki łódzian przekładają się na miejsce zamieszkania, czy (i gdzie) na obszarze miasta znajdują się dzielnice, w których mieszkają głównie ludzie zamożniejsi, a w których częściej spotkamy gospodarstwa osób gorzej sytuowanych. Takie analizy pozwalają na celniejsze adresowanie działań i projektów na obszarze miasta, wskazują nie tylko, jakie problemy (lub potencjały) występują, ale także w jakich lokalizacjach się one kumulują. Jednostki podziału stanowią najmniejsze, niepodzielne obszary, dla których zestawiane są dane. Zatem nie przyglądamy się informacji np. o korzystaniu z bibliotek czy o bezrobociu w całym mieście, ale sprawdzamy, jak wygląda rozkład wartości nasilenia zjawiska w wybranej, najmniejszej przestrzennej jednostce (obszarze analizy).

Szczególną uwagę mogą zwracać te powierzchnie na mapach przedstawiających Łódź – występują one również wewnątrz granic wyznaczających obszar rewitalizacji – na które nie zostały naniesione wartości w siatce heksagonalnej. Wynika to z faktu, iż na danym terenie w zasadzie nie występuje funkcja mieszkaniowa, w związku z czym zaludnienie jest szczątkowe lub nie występuje w ogóle (parki, obszary przemysłowe lub inne o charakterze niemieszkalnym). Z tego też powodu brak jest podstaw dla prowadzenia analiz natężenia wskaźników podstawowych służących monitoringowi obszaru rewitalizacji w tych lokalizacjach.

Wyjątkowa w tym zakresie jest sytuacja dwóch rejonów na obszarze rewitalizacji, które w przyszłości – przynajmniej częściowo – pokryte zostaną siatką heksagonalną, gdyż na ich terenie uwzględniona została (w połączeniu z innymi) funkcja mieszkaniowa. Pierwszym z nich jest teren tzw. Nowego Centrum Łodzi, z powstaniem którego wiąże się diametralna zmiana charakteru przestrzeni otaczającej nowy dworzec kolejowy Łódź Fabryczna. W jego bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się tereny, które przeznaczone zostały głównie do komercjalizacji podmiotom prywatnym pod realizację nowych inwestycji, w tym również mieszkaniowych.

Drugą przestrzenią o zbliżonym charakterze, jest rejon doliny, którą niegdyś płynęła rzeka Jasień. To tam znajdowały się dawne imperia przemysłowe Scheiblerów, Grohmanów i Geyerów. Pozostałe po nich budynki poprzemysłowe również poddawane są modernizacji z udziałem prywatnych inwestorów, a w realizowanych projektach przewidziane zostało stworzenie mieszkań lub apartamentów (np. Lofty u Scheiblera) lub inne funkcje z uwzględnieniem mieszkaniowej (np. kompleksy Fuzja, Ogrody Geyera). Po ukończeniu zaplanowanych tam inwestycji i ich zasiedleniu,

uprawnione będzie zastosowanie dla nich siatki heksagonalnej na mapach i włączenie w zakres prowadzonych analiz.

Istotnym dla dalszych analiz i właściwego odczytania map jest umowne podzielenie obszaru rewitalizacji na strefy, które ułatwią opis ich sytuacji. Jest to wyłącznie podział roboczy, oparty nie na granicach administracyjnych, a raczej na zarysowujących się na mapach obszarach problemowych, które wykazują określone nasycenie opisywaną cechą. Ich granice wewnętrzne (przebiegające wewnątrz obszaru rewitalizacji) nie są sztywno ustalone i w zależności od zasięgu występowania zjawiska mogą nieco powiększać lub zmniejszać swój zasięg. Mając powyższe na uwadze, wyróżnić można 8 umownych – termin ten należy szczególnie podkreślić – obszarów/stref:

1. „Stare Bałuty” – teren zawierający się wewnątrz granic północnego „cypla” obszaru rewitalizacji, dla którego granicę południową stanowi park Staromiejski;
2. „Stare Polesie” – teren ograniczony zachodnią granicą obszaru rewitalizacji, ulicami Ogrodową na północy, od wschodu Zachodnią i Kościuszki, od południa natomiast al. Mickiewicza;
3. „Centrum” – strefa wyodrębniona podczas analiz dotyczących 2020 r., w związku rysującą się na licznych mapach jej odrębnością od „Starego Polesia”, zarówno pod względem charakterystyki problemów, jak i odrębnością przestrzenną (wyraźne oddzielenie szeroką arterią komunikacyjną w postaci ul. Kościuszki i ul. Zachodniej) – wyznaczona przebiegiem ul. Kościuszki i Zachodniej na zachodzie, Ogrodowej i Północnej na północy, ul. Sterlinga, pl. Dąbrowskiego, Składową, Rodziny Poznańskich i Kilińskiego na wschodzie oraz alejami Piłsudskiego i Mickiewicza na południu;
4. „Śródmieście-Wschód” – obejmujący wschodnią część dawnej dzielnicy Śródmieście, ograniczony od zachodu ulicami Sterlinga, pl. Dąbrowskiego, Składową, od północy i wschodu granicą obszaru rewitalizacji, a od południa al. Rodziny Grohmanów i al. Rodziny Poznańskich;
5. „Stary Widzew” – ulokowany pomiędzy ul. Kilińskiego (od zachodu), al. Grohmanów i al. Poznańskich (od północy), granicą obszaru rewitalizacji (od wschodu) a ul. Milionową (od południa);
6. „Katedralna” – pomiędzy zachodnią granicą obszaru rewitalizacji, al. Mickiewicza i Piłsudskiego, ul. Kilińskiego a ul. Milionową i Czerwoną;
7. „Górna-Północ” – kwartały zawarte pomiędzy Milionową i Czerwoną a południowo-wschodnią, południową i południowo-zachodnią granicą obszaru rewitalizacji, spięte obszarem pl. Niepodległości i Górniaka;
8. „Południe” – charakterystyczny ogonek stanowiący południową część obszaru rewitalizacji rozciągający się pomiędzy pl. Niepodległości, linią kolei obwodowej, Rzgowską a Pabianicką, Bednarską i Tuszyńską.

2.1. Sfera społeczna

Jednym z uwarunkowań rozwoju miasta jest jego potencjał demograficzny. W znacznym stopniu zmiany w jego obszarze zależą od długookresowych, cywilizacyjnych trendów demograficznych, obserwowanych w odniesieniu do całego kraju. Przekształcenia demograficzne w Łodzi wpisują się w te prawidłowości. Łódź od 2007 r. była trzecim, po Warszawie i Krakowie, miastem w Polsce pod względem liczby mieszkańców. W 2022 r. – na skutek systematycznego spadku liczby mieszkańców - utraciła tę pozycję na korzyść Wrocławia. Wedle danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2016 r. Łódź zamieszkiwana była przez 696 503 osób. „Raport o stanie miasta. Łódź 2016” wskazywał, iż

Ludność Łodzi stanowi 28,1% populacji województwa łódzkiego. Ten sam dokument dotyczący 2020 r. wskazuje, iż odsetek wyniósł 27,6% (zmniejszenie wartości o 0,1% w porównaniu z poprzednim rokiem) przy liczbie mieszkańców wynoszącej 677,3 tys. Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. Łódź liczyła blisko 664,1 mieszkańców, co stanowiło 27,5% populacji województwa łódzkiego. W ciągu 18 miesięcy (pomiędzy lipcem 2020 r. a grudniem 2021 r.) liczba mieszkańców miasta spadła o 13,2 tys. osób, tj. o niemal 2 punkty procentowe. 30 czerwca 2022 r. Łódź zamieszkiwana była przez 661 329 osób, co stanowiło 27,7% mieszkańców województwa. Warto zauważyć, że populacja kurczy się w całym regionie a nie tylko w jego stolicy.

Powyższe dane pozyskane z GUS nie odzwierciedlają jednak w pełni zjawisk demograficznych w mieście. Nie uwzględniają m.in. rosnącej migracji, przede wszystkim z Ukrainy (wcześniej zarobkowej, ale i uchodźców uciekających przed działaniami wojennymi).² Według różnych analiz związanych np. z telekomunikacją, w 2021 r.³ w Łodzi mieszkało i pracowało już co najmniej kilkadziesiąt tysięcy osób więcej, niż wynikałoby to ze statystyk GUS. Systematycznie rosła też liczba dzieci imigrantów (większość z nich także pochodzi z rodzin ukraińskich) w łódzkich szkołach i przedszkolach. Rozpoczęcie działań wojennych na terenie Ukrainy spotęgowało napływ uchodźców również do Łodzi. Z biegiem czasu wiele osób podjęło jednak decyzje o powrocie na Ukrainę mimo zagrożenia wynikającego z prowadzonych nadal na wschodnich i południowych obszarach kraju działań wojennych i zagrożenia bombardowaniami i ostrzałami rakietowymi pozostałych terytoriów. Opisane zjawiska znaczeni utrudniają określenie w sposób realny liczby mieszkańców miasta.

W 2020 r. ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 56,1 % mieszkańców Łodzi, czyli o 0,7 punktu procentowego mniej niż w końcu 2019 r. Wzrósł natomiast udział ludności w wieku poprodukcyjnym (o 0,5 punktu procentowego i – co istotne – także w wieku przedprodukcyjnym (o 0,1 punktu procentowego). Rok później osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 55,7% mieszkańców Łodzi, 15,3% było w wieku przedprodukcyjnym, a 29,0% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Dane z czerwca 2022 r. wskazywały, że ludność w wieku produkcyjnym to 374 570, co stanowiło 56,6%, przedprodukcyjnym 97 768 – 14,8%, a poprodukcyjnym 188 991 – 28,6%.

Obserwowany od wielu lat umiarkowany ubytek liczby ludności to rezultat ujemnego przyrostu naturalnego (w dużo mniejszym stopniu migracji mieszkańców na pobyt stały, przede wszystkim na obszar Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego). Główną jego przyczyną jest od lat ubytek naturalny (przewaga zgonów nad narodzinami – odpowiada ona za 80% ujemnego salda demograficznego miasta, pomiędzy grudniem 2021 r. a czerwcem 2022 r. było to 82,4%).

Przekształcenia demograficzne w Łodzi dokonują się w rytmie prawidłowości, zauważalnych w poprzednich latach. Nadal następuje spadek liczby mieszkańców – średnio o 0,7-0,8% rocznie. Pomiędzy czerwcem 2021 r. a czerwcem 2022 r. odsetek ten wzrósł do 1,1% (7 383 osób). Nadal był to umiarkowany trend, nie mający decydującego wpływu na bieżący potencjał rozwojowy miasta.

Gęstość zaludnienia

Wskaźnik ten jest analizowany dopiero od 2020 r., dlatego dopiero wówczas można było rozpocząć tworzenie porównań pomiędzy poszczególnymi rocznikami. Mapa nr 3 pokazuje, iż obszar rewitalizacji jest zróżnicowany pod względem gęstości zaludnienia. W porównaniu z danymi z lat 2020-21 widać na mapie dotyczącej 2022 r. niewielkie zmiany. Być może przyczyną tego stanu rzeczy jest zmiana rodzaju

² Źródło: 1. <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/te-polskie-miasta-najbardziej-upodobali-sobie-uchodzcy-z-ukrainy/2l7epqs>

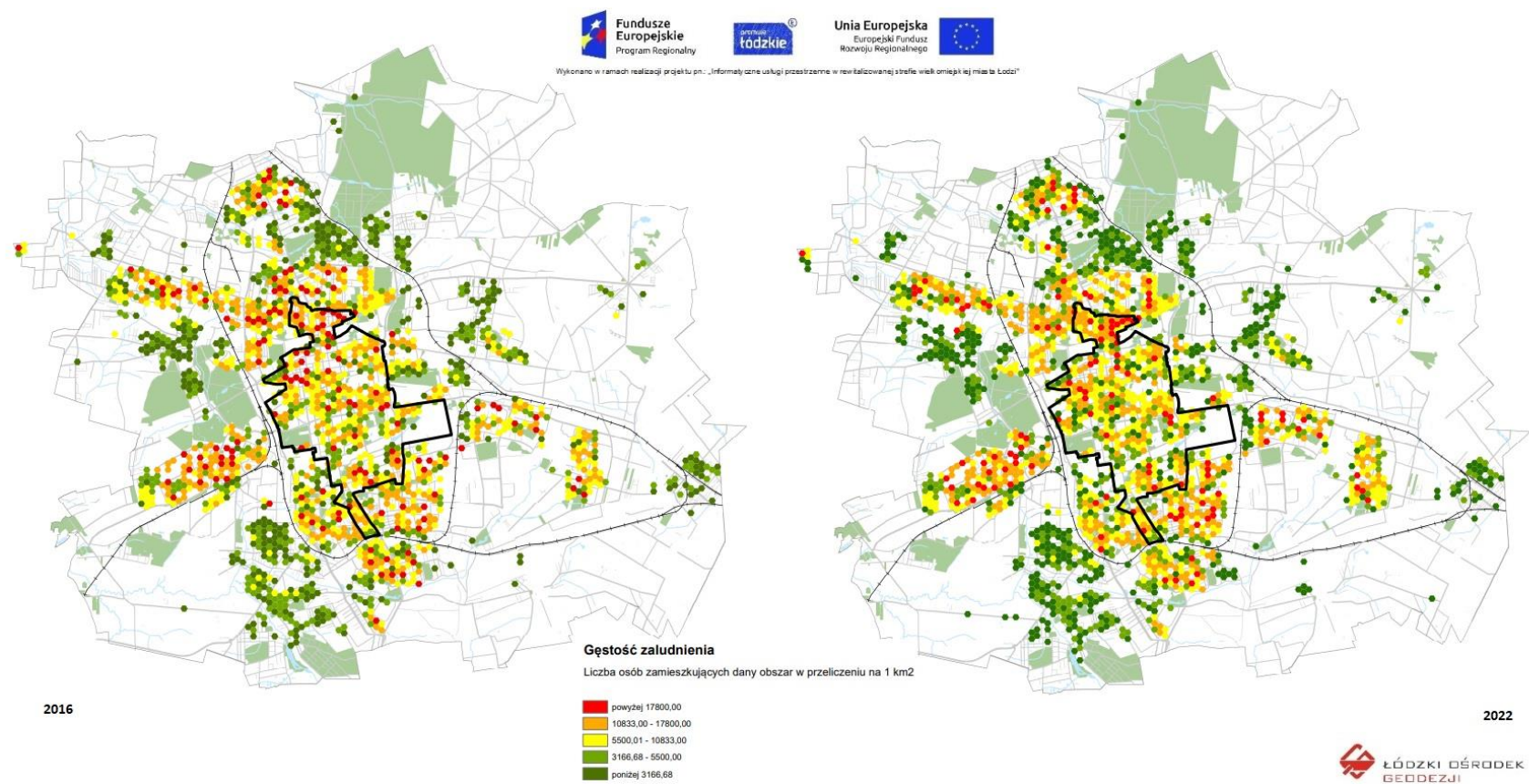
2. <https://metropolie.pl/arttykul/miejaska-goscinnosc-wielki-wzrost-wyzwania-i-szanse-raport-o-uchodzcyach-z-ukrainy-w-najwiekszych-polskich-miastach>

³ Źródło: <https://lodz.pl/arttykul/liczba-ludnosci-lodzi-jest-wyzsza-niz-wynika-z-gus-ile-osob-mieszka-w-lodzi-45067/>

mapy z mapy rastrowej na – tak jak w przypadku wszystkich kolejnych grafik – mapę pokrytą siatką heksagonalną. Obszar rewitalizacji w niektórych lokalizacjach wykazuje gęstość zaludnienia tak wysoką, jak największe łódzkie blokowiska (znajdujące się poza linią kolei obwodowej Retkinia, Teofilów czy Widzew lub znajdujące się wewnątrz jej pętli Dąbrowa). Najbardziej zaludnione jego rejony wskazują duże skupiska heksagonów w kolorze czerwonym, symbolizującym zagęszczenie na poziomie powyżej 17 800 osób na 1 km². Znajdują się one w środkowej i wschodniej części „Starych Bałut” oraz w jego sercu pomiędzy ulicami 28. pułku Strzelców Kaniowskich, Zieloną, Wólczańską i Marii Curie-Skłodowskiej. Pewne różnice zauważalne są w sytuacji północnej części „Starego Polesia”, które w 2021 r. rysowała się jako dość rozległa przestrzeń o najwyższych wskaźnikach zaludnienia. W 2022 r. widoczna jest tam znacząca grupa niepokolorowanych heksagonów, graniczących bezpośrednio z tymi zaznaczonymi na czerwono, symbolizującymi wysoką gęstość zaludnienia. Domniemywać można, iż sytuacja tej lokalizacji nie zmieniła się znacząco, ale z jakichś przyczyn zabrakło informacji ilustrujących gęstość zaludnienia remontowanych właśnie ulic Mielczarskiego czy Legionów i zlokalizowane tam heksagony pozostały niepokolorowane. Podobnie wygląda sprawa po wschodniej stronie przecinającej Śródmieście arterii komunikacyjnej, którą stanowi ciąg ulic Zachodniej i Kościuszki, w północnej części rejonu „Centrum”, ulokowanej pomiędzy Zachodnią, Północną, Kilińskiego, Narutowicza. Z drugiej strony widoczne jest powiązanie wzrastającego zagęszczenia zaludnienia z sukcesywnie oddawanymi do użytku inwestycjami mieszkaniowymi na rynku prywatnym.

Koncentracja pomarańczowych pól z pojedynczymi czerwonymi kwadratami występuje na obszarze „Górnej-Północ” pomiędzy Suwalską i Sosnową, Milionową, Kilińskiego oraz Kaliską, a także przy wschodniej granicy obszaru rewitalizacji: pomiędzy ulicami Narutowicza, Uniwersytecką, Kamińskiego a granica obszaru oraz pomiędzy Łęczycką, Przybyszewskiego a al. Śmigłego-Rydza. W obu tych przypadkach pomiędzy starą zabudową znajdują się również bloki mieszkalne oraz wieżowce, które z pewnością wpływają na wyższą wartość wskaźnika, co odróżnia je od enklaw znajdujących się na północnej części obszaru rewitalizacji, gdzie dominują kompleksy starej zabudowy w postaci kamienic czynszowych.

Na pozostałym obszarze obszaru rewitalizacji, pokrytym siatką heksagonalną, kolory charakteryzujące gęstość zaludnienia, układają się mozaikowo.

Mapa 3. Gęstość zaludnienia

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Struktura wiekowa mieszkańców obszaru rewitalizacji

Mapa nr 4 „Nadrepzentacja grup wieku”, prezentująca grupy wieku reprezentowane w populacji licznie niż średnio w obszarze rewitalizacji, wskazuje na interesującą i ewidentną sytuację wyraźnie widoczną zarówno w 2016, jak i w latach 2019-22 r. Jak daje się bowiem zauważyć, obszar rewitalizacji można uznać za najmłodszy pod względem średniej wieku zamieszkujących go osób. Dominującą grupą wiekową są tu dzieci i młodzież oraz osoby w wieku średnim. Heksagony w kolorach symbolizujących te grupy mieszkańców, wydają się stanowić tło na opisywanym obszarze, na którym punktowo lub w niewielkich zespołach występują pola innych kolorów. Jednolita struktura wieku występuje na obszarach: „Starych Bałut”, „Starego Polesia”, „Centrum”, „Starego Widzewa”, „Górnej Północ”. Na pozostałych terenach obszaru rewitalizacji występowanie poszczególnych grup wieku układa się mozaikowo, jednak najbardziej wyróżniają się na nim obszary:

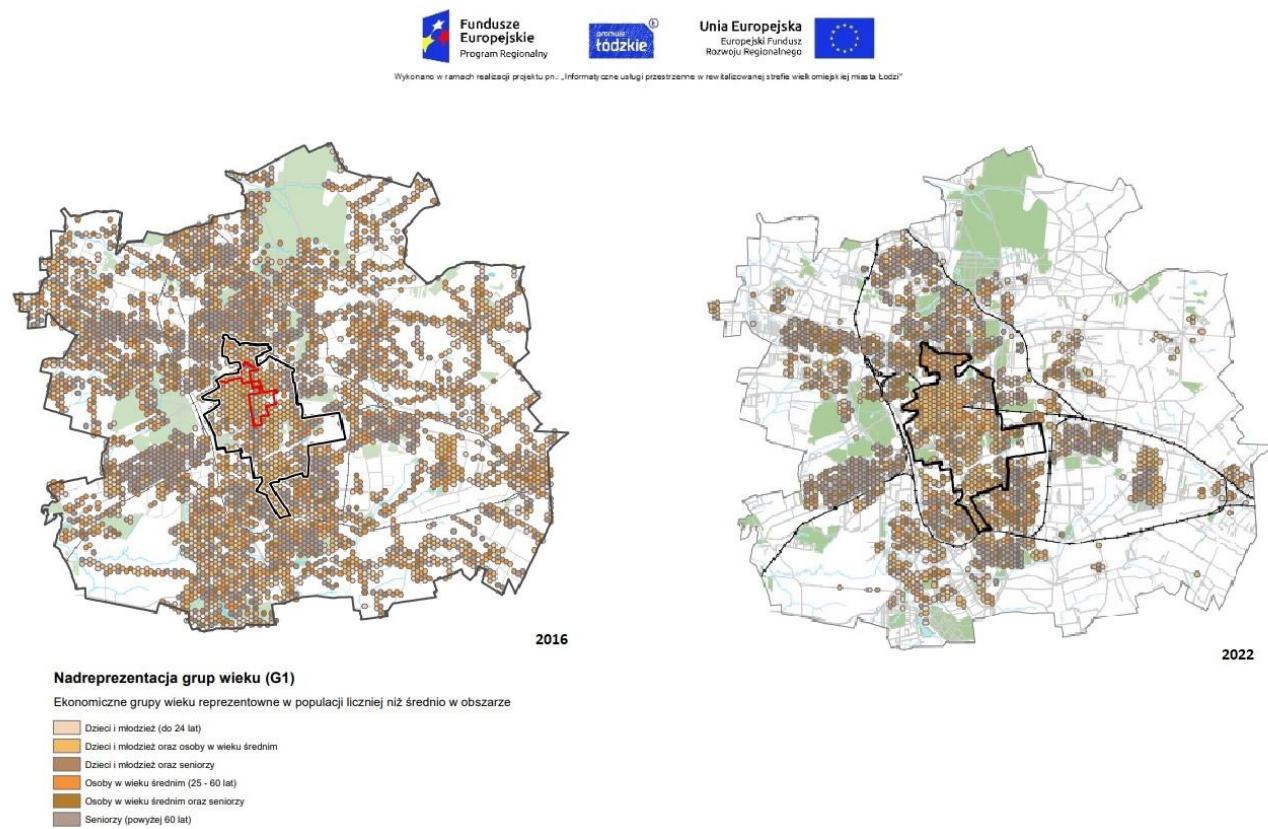
- okolic Parku Staromiejskiego, tworząc cienką linię heksów wskazującą na obszar, na terenie którego wśród mieszkańców dominują seniorzy,
- osi ul. Piotrkowskiej na odcinku od Tymienieckiego na południu do Struga/Tuwima na północy,
- Śródmieście-Wschód,
- wschodniej części „Górnej Północ”.

Na większości ze wskazanych powyżej enklaw starą zabudowę wielkomiejską uzupełniają bloki budowane pomiędzy latami 50. a 70. XX wieku, a więc wskazana zależność zdaje się zachodzić również w tych przypadkach.

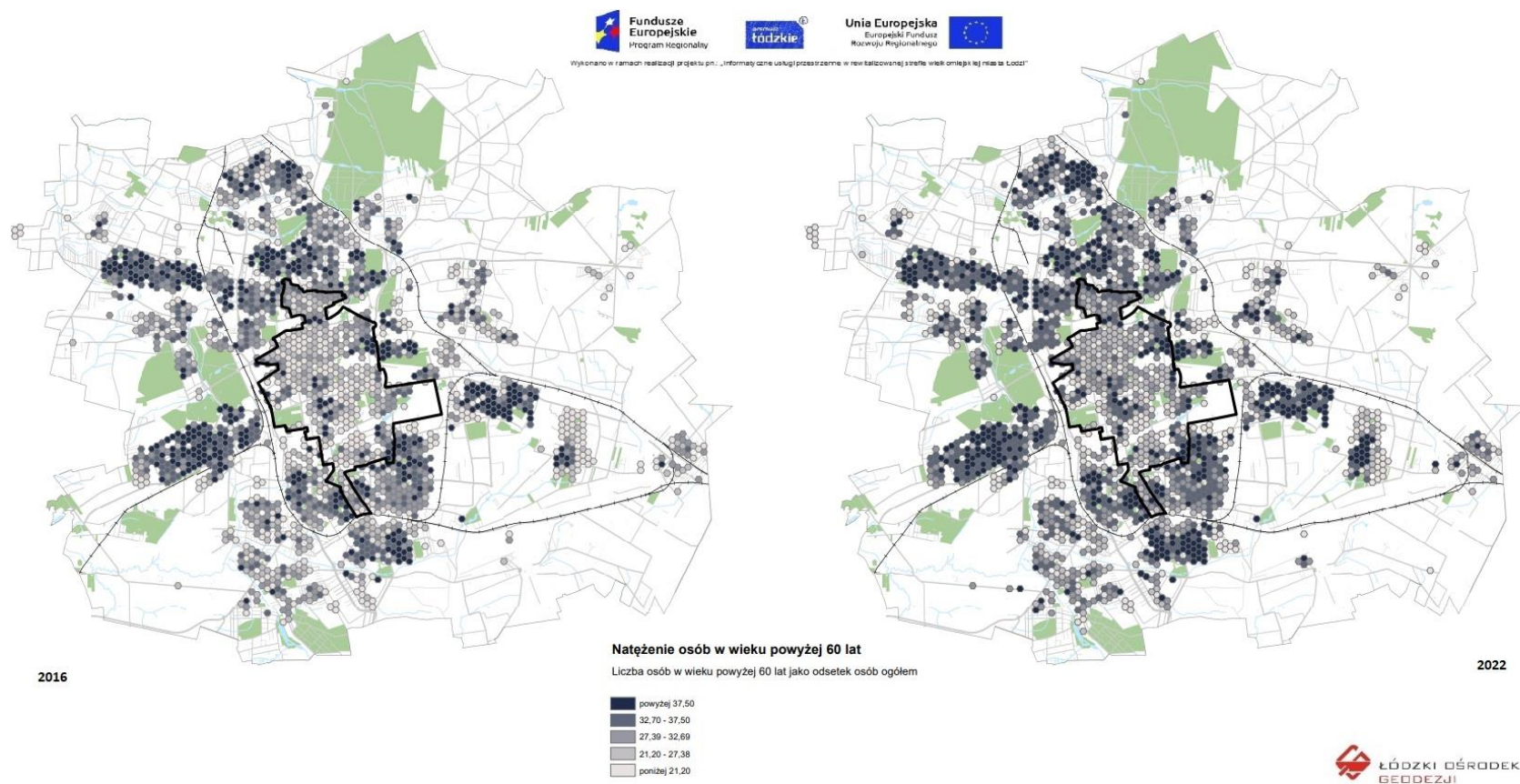
Podsumowując, okazuje się więc, że rejony o najstarszej zabudowie są najmłodsze pod względem wieku mieszkańców. Ciekawa zależność zachodzi pomiędzy obszarem rewitalizacji a obszarami wielkich osiedli mieszkaniowych. Te drugie bowiem stanowią przeciwieństwo obszaru rewitalizacji – są obecnie lokalizacjami o największym współczynniku mieszkających tam seniorów. Najprawdopodobniej sytuacja taka związana jest z faktem, iż beneficjentami programów budowy wielkich osiedli mieszkaniowych, których znaczne przyspieszenie miało miejsce w Łodzi w latach 70. XX wieku, po strajku włókniarek w 1971 r., a kontynuowane były w latach 80., były wówczas przede wszystkim osoby młode i w średnim wieku. Dziś osiedla te mają w zasadzie tych samych lokatorów lecz starszych o przeszło 40 lat, w związku z czym zamieszkane są często przez najstarszych mieszkańców Łodzi.

Opisywane zjawisko jest doskonałą wskazówką, jak lokalizować na terenie miasta rozmaite usługi społeczne, tak aby ich profil był zbieżny z charakterystyką wieku mieszkańców najbliższej okolicy. Dzięki temu będą one mogły znaleźć wśród nich możliwie dużo odbiorców, nie zmuszając ich jednocześnie do dalekich dojazdów (co jest szczególnie ważne w przypadku seniorów).

Opisaną powyżej sytuację potwierdzają dane zobrazowane na Mapie nr 5 „Natężenie osób w wieku powyżej 60, roku życia”. Wskazuje ona, iż miejsca zamieszkane przez seniorów pokrywają się z lokalizacjami, które wskazane zostały na podstawie analizy Mapy nr 4 „Nadrepzentacja grup wieku”.

Mapa 4. Nadreprezentacja grup wieku

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

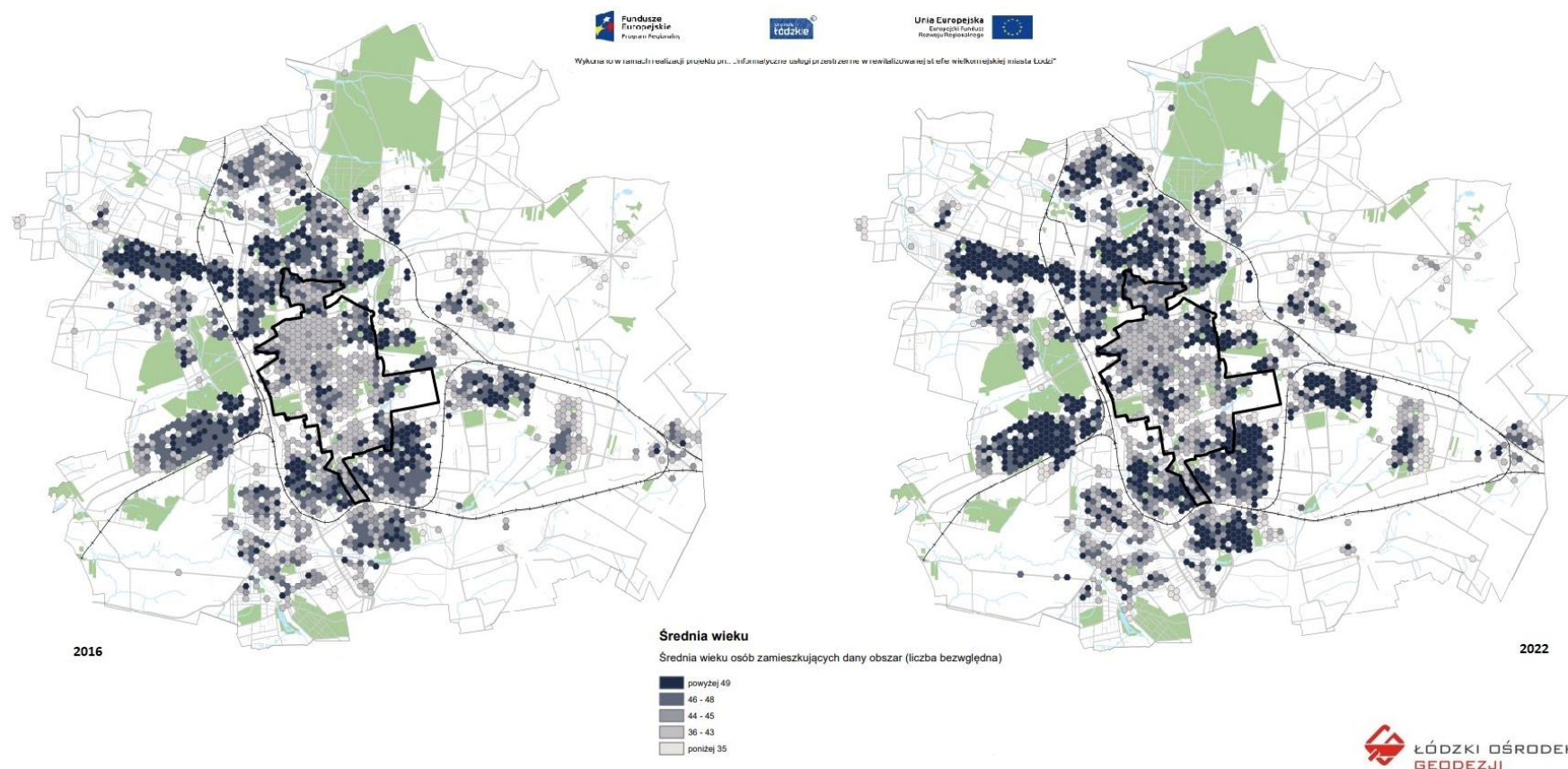
Mapa 5. Natężenie osób w wieku powyżej 60 lat

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Średnia wieku

Taki sam rozkład grup wiekowych na terenie miasta opisuje Mapa nr 6 pokazująca średnią wieku osób zamieszkujących dany obszar w liczbach bezwzględnych. Ewidentnie widać, że grupa wiekowa osób w wieku przekraczającym 47 rok życia dominuje na osiedlach zewnętrznych wobec centralnej części miasta. Najstarszymi pod względem wieku mieszkańców rejonami obszaru rewitalizacji są jego serce, zlokalizowane w okolicach skrzyżowania ulic Piotrkowskiej, Mickiewicza i Piłsudskiego. Szczególnie wyróżnia się tu teren łódzkiego Manhattanu. Ponadto wschodnia część obszaru problemowego „Śródmieście-Wschód” znajdująca się pomiędzy linią wyznaczoną przez ulicę Kamińskiego a wschodnią granicą obszaru rewitalizacji, jak również wschodnie, znajdujące się przy samej granicy obszaru rewitalizacji, części obszarów „Stary Widzew” oraz „Górna-Północ”, gdzie znajdują się kompleksy bloków mieszkalnych, zbudowanych w latach 50., 60. i 70.

Tak więc najwyższe współczynniki wskaźnika w 2022 r. pozostają w tym samych miejscach, w których zauważalne były w poprzednich latach.

Mapa 6. Średnia wieku

Źródło: Opracowanie

Łódzkiego

Ośrodka

Geodezji

Wskaźniki problemów bezrobocia

Mimo pozytywnej koniunktury ekonomicznej ostatnich lat i systematycznie spadającego - do początku pandemii koronawirusa w Polsce w pierwszych miesiącach 2020 r. - odsetka osób bezrobotnych (w grudniu 2016 r. wynosił on 7,9%), stopa bezrobocia nadal była widocznie wyższa niż w pozostałych największych polskich miastach (Warszawa, Kraków, Wrocław, Poznań, Gdańsk). Główny Urząd Statystyczny wskazuje, iż w grudniu 2019 r. stopa bezrobocia w Łodzi wynosiła 4,7%, rok później wzrosła natomiast do poziomu 5,9%, aby w grudniu 2021 r. zanotować symboliczny spadek do 5,8%, a na przestrzeni kolejnego roku już wyraźniejszy do poziomu 4,5%. W tym samym okresie w Warszawie na koniec kolejnych lat było to: w 2019 r. 1,3%, w 2020 r. – 1,8%, w 2021 r. – 1,8%, a w 2022 r. – 1,5% a odpowiednio: w Krakowie - 2,0%, 3,1%, 2,9%, 2,3%, we Wrocławiu - 1,6%, 2,4%, 2,0%, 1,6% w Poznaniu - 1,1%, 2,0%, 1,6%, 1,0% a w Gdańsku - 2,3%, 3,5%, 3,0%, 2,4%.

W odniesieniu do powyższych danych zauważalny jest wzrost bezrobocia w każdym z największych polskich miast w 2020 r., a następnie delikatny spadek odsetka osób bezrobotnych w 2021 r. i powrót do niskiego odsetka pod koniec 2022 r. Przyczyną lekkiej wyżki była najprawdopodobniej pandemia SARS-Cov-2 i związane z nią lock-downy, które negatywnie odcisnęły się na wskaźnikach krajowej gospodarki. Widać jednak, że obecnie sytuacja normalizuje się i odsetki osób bezrobotnych w największych miastach Polski ponownie systematycznie spadają.

Pogłębiona analiza danych statystycznych wskazuje, że wyższy poziom bezrobocia ogółem charakteryzuje stosunkowo wysoka stopa bezrobocia strukturalnego wśród łódzian pozostających bez zatrudnienia. Zauważalna jest nadreprezentacja w grupie bezrobotnych ogółem osób bezrobotnych w wieku 50+, pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy. Wyższa liczebność zarówno osób zarejestrowanych jako bezrobotne ogółem, jak i w pozostałych omawianych grupach, spowodowana może być relatywnie mniejszą atrakcyjnością łódzkiego rynku pracy w porównaniu z pozostałymi dużymi aglomeracjami w kraju, na skutek niższych wynagrodzeń⁴. Powyższe statystyki nie oddają jednak faktycznego stanu bezrobocia w mieście, ponieważ nie uwzględniają osób pracujących w tzw. „szarej strefie”. Trudno ustalić, jak obecnie istotne jest to zagadnienie, które niegdyś było realnym problemem lokalnego rynku pracy. Od początku transformacji ustrojowej bowiem liczba pracowników szarej strefy była trudna do ustalenia, ale szacunki wskazują, że statystycznie znacząca grupa osób mogła decydować się na taki sposób zarabkowania. Powodem, dla którego nie podejmowali oni legalnego zatrudnienia jest fakt, iż nie wszystkim gwarantowało ono podobny poziom dochodów w porównaniu ze środkami, jakie daje otrzymanie wsparcia z instytucji pomocowych, w połączeniu z pracą nierejestrowaną w instytucjonalnych danych statystycznych.

Wspomniana poniżej sytuacja ponownego normalizowania się sytuacji na łódzkim rynku pracy przebiega również w poniższych danych, zebranych przez łódzkie instytucje przeciwdziałające zjawisku bezrobocia. Wartości zarejestrowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi nieco dokładniej opisują zjawisko bezrobocia w stolicy regionu. Wskazują one, że zarejestrowanych bezrobotnych na koniec 2019 r. (przed okresem pandemicznym) było 16,9 tysiąca. To o ok. 10 tys. mniej niż w 2016 r., co było wypadkową dobrej koniunktury rynkowej oraz działań aktywizacyjnych podejmowanych przez samorząd. W 2020 r. wartość ta wzrosła jednak do 20,9 tys. osób, by pod koniec 2021 r. zmniejszyć się do 20,3 tys. W 2022 r. kontynuowała spadek do poziomu 15,4 tys. osób. Jak zostało wspomniane wcześniej, stopa bezrobocia w 2019 roku w Łodzi wyniosła 4,7%, co było najlepszym wynikiem od

⁴ Źródło: <https://obserwatorgospodarczy.pl/2023/03/16/warszawiaku-juz-nie-zarabiasz-najwiecej-inne-miasto-na-prowadzeniu/>

czasu kryzysu gospodarczego pierwszej połowy lat 90. W 2020 r. wartość ta podniosła się do poziomu 5,9%, by rok później obniżyć się do 5,8%. A w 2022 r. spadła do 4,5%, a więc najlepszego od rozpoczęcia procesów rewitalizacyjnych. Dla porównania warto przypomnieć raz jeszcze, iż w momencie rozpoczęcia procesów rewitalizacyjnych 5 lat wcześniej bez pracy pozostawało 7,9% mieszkańców miasta znajdujących się w wieku produkcyjnym.

W strukturze bezrobotnych według poziomu wykształcenia zarówno w roku 2016, jak i 2019 najliczniejszą grupę stanowili bezrobotni z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym. W pierwszym przypadku było ich blisko 10,7 tys., w drugim 6,6 tys. Udział tej grupy w ogólnej liczbie bezrobotnych powoli zmniejszał się z poziomu 39,6% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w 2016 r. do poziomu 39,0% w 2019 r. W 2020 r. wzrósł natomiast o blisko 2 punkty procentowe do poziomu 40,9% (liczebność tej grupy to blisko 8,6 tys. osób), by w 2021 r. wynieść niewiele ponad 44,0% (8 952 osób). W 2022 r. natomiast było to 6 262 osób (liczebność wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych to 15 420, a więc odsetek wyniósł 40,6%).

W 2022 r. najmniej liczną grupą pod względem poziomu wykształcenia wśród zarejestrowanych bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i było to 1 892 osób, czyli 12,3%. W 2016 r. udział tych osób wynosił 11,7%. W 2020 r. natomiast podniósł się o 0,4 punktu procentowego do wartości 12,6%, a liczebność tej grupy osób pozostających bez zatrudnienia wyniosła niewiele ponad 2,6 tys. osób. Rok później również stanowili oni najmniejszą grupę bezrobotnych liczącą 2,4 tys. osób, a ich udział spadł do 12,0%.

Podobną tendencję obserwować możemy również w przypadku bezrobotnych z wykształceniem wyższym. Mimo, iż w liczbach bezwzględnych między opisywanymi latami ich liczba zmniejszyła się z 3,5 tys. osób w 2016 r. do 2,5 tys. w 2019 r., to wzrósł ich udział w grupie wszystkich bezrobotnych z 13,1% do 15,1% ogółu bezrobotnych. W 2020 r. odsetek ten spadł niewiele i wyniósł 14,9% (nieco ponad 3,1 tys. osób w liczbach bezwzględnych), a w kolejnym roku do blisko 2,8 tys., co stanowiło 12,8%. Rok 2022 to dalszy spadek liczebności tej grupy (2 446 osób), ale jednocześnie wzrost ich odsetka do poziomu 15,9%. Pokazuje to sytuację, w której przede wszystkim wzrosła liczba osób bezrobotnych wśród osób z wykształceniem innym niż wyższe, które to gwarantuje większą stabilność zatrudnienia w momencie zawirowań na rynku pracy.

Według stanu na koniec grudnia 2019 r. odsetek bezrobotnych bez stażu pracy oraz ze stażem poniżej 1 roku wyniósł 30,1% ogółu bezrobotnych. Trzy lata wcześniej było to 28,5%. Może to świadczyć o tym, że w badanym okresie rynek pracy stopniowo nasyczał się i coraz trudniej było znaleźć pracę zarobkową osobom z najmniejszym doświadczeniem zawodowym. W 2020 r. 7,3% osób bezrobotnych nie posiadało żadnego stażu pracy (niewiele ponad 1,5 tys. osób), natomiast 25,8% ogólnej liczby bezrobotnych wykazywało staż pracy poniżej 1 roku (blisko 5,4 tys. osób). Tak więc wraz ze wzrostem ogólnej liczby bezrobotnych spadł w niej nieco udział osób z najmniejszym doświadczeniem zawodowym. W 2021 r. liczba osób bezrobotnych bez jakiegokolwiek stażu pracy ponownie wyniosła niewiele ponad 1,5 tys. osób (7,4%), natomiast staż pracy poniżej roku miało blisko 5,7 (28,0%). Łącznie stanowili oni grupę 7,2 co przekładało się na odsetek w wysokości (35,4%). Jak widać problemy rynku pracy odbijały się w pierwszej kolejności na liczebności tej grupy osób bezrobotnych. Natomiast w grudniu 2022 r. liczebność obu grup przedstawiała się następująco: osób bezrobotnych bez jakiegokolwiek stażu pracy było 1 324 (8,6%), a ze stażem poniżej 1 roku 4 089 (26,5%). Łącznie było to 5 413 osób, co stanowiło 35,1% wszystkich zarejestrowanych osób pozostających bez zatrudnienia.

W 2016 r. kobiety stanowiły 48,5% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, a ich udział na przestrzeni 3 lat wzrósł o 1 punkt procentowy. W 2020 r. przyniósł natomiast spadek ich odsetka do poziomu 47,7%

(niemal 10 tys. osób) i dalszy rok później do poziomu 45,8% (9,3 tys.) i dalszy spadek liczby nominalnej w 2022 r. do poziomu 7 426. Tym samym jednak wzrósł ich odsetek do 48,2%.

Prawo do zasiłku w 2016 r. posiadało 3,3 tys. osób, co stanowiło 12,1% ogółu bezrobotnych. Dla porównania w 2019 r. było to 2,1 tys. osób (12,6%), a w 2020 r. 2,5 tys. osób (12%), w 2021 r. prawo niemal 1,9 tys. osób, co stanowiło 9,1%, a w 2022 r. blisko 1,7 – 11,0%.

Poniżej znajdują się mapy opisujące cztery aspekty problemu bezrobocia na obszarze miasta w 2022 r. będące wskaźnikami podstawowymi dla analizy stanu obszaru rewitalizacji i skuteczności realizacji GPR-u (natężenie bezrobocia ogółem, natężenie bezrobocia wśród młodych, natężenie bezrobocia długotrwalego, natężenie bezrobocia w grupie wiekowej 50+). Dla uporządkowania opisu map użyte będą, wspomniane na początku niniejszego rozdziału, umowne nazwy obszarów problemowych, które będą używane dla standaryzacji opisu zjawisk, zilustrowanych na poniższych grafikach, dzięki czemu powinny być one bardziej przejrzyste i czytelne.

Uzupełnieniem map są wykresy zmian poziomu wskaźników bezrobocia, w podziale na obszar rewitalizacji, obszar poza nim oraz dla całego miasta. Ilustrują one w sposób zagregowany różnice i zmiany poziomu bezrobocia między obszarem rewitalizacji i poza nim.

Natężenie bezrobocia ogółem

Zebrane dane, dotyczące natężenia bezrobocia ogółem (Mapa nr 7), wskazują, iż – w porównaniu z wynikami wstępnej diagnozy z 2016 r., służącej delimitacji obszaru rewitalizacji miasta Łodzi – obszar największego nasilenia występowania bezrobocia w kolejnych latach znacząco nie zmienił się, oraz iż nadal koncentruje się on w centralnej części miasta i tylko nieznacznie, punktowo jego większe nasilenie znajduje się poza wyznaczonymi granicami obszaru rewitalizacji (np. Ruda Pabianicka). Zmiany wskaźnika w latach, w podziale na obszar rewitalizacji i poza nim, ilustruje wykres nr 1.

W 2020 r. dostrzegalnym problemem stały się znaczne zespoły sąsiedujących pól analizy wskazujące na najwyższy poziom współczynnika, świadczące o pogorszeniu się sytuacji na rynku pracy. Zwiększyły one swoją powierzchnię, będąc jednak dalekimi od ich rozmiaru w 2016 r. Największe z nich istniały:

- w centrum „Starych Bałut” - wąskim pasem wzdłuż ul. Limanowskiego rozciągając się w kierunku zachodnim;
- w samym środku „Starego Polesia” - pomiędzy ul. Zieloną a Struga, a także 3 kolejne niewielkie konglomeraty heksagonów, ciągnące się liniowo wzdłuż ul. Ogrodowej, Wólczańskiej i Kopernika,
- w obszarze „Centrum” - na wschód od ul. Piotrkowskiej w kwadracie ulic wyznaczonym przez Piotrkowską i Nowomiejską, Północną, Sterlinga i Jaracza;
- w ramach wyraźnej, choć nieregularnej w kształcie „podkowy” istniejącej na „Starym Widzewie”, okalającej Park Źródlika i teren ŁSSE mozaiką z ciemnognatowych i ciemnoszarych heksów;
- na „Górnej Północ” - pomiędzy ul. Piotrkowską, Milionową, Kilińskiego i Zarzewską,
- w południowym „ogonku” obszaru rewitalizacji.

W 2021 r. zaobserwowane rok wcześniej enklawy istniały nadal. Zmieniała się nieco sytuacja na „Starym Polesiu”, gdzie 3 niewielkie zespoły heksagonów, ciągnące się liniowo wzdłuż ul. Ogrodowej, Wólczańskiej i Kopernika, rozproszyły się, tworząc nieregularną mozaikę pól o wartości wskaźnika przekraczającej 114 bezrobotnych na 1000 mieszkańców i pól gdzie osoby bez pracy mieściły się w przedziale 79-114 osób. Widoczne było delikatne zagęszczanie się obszarów, gdzie współczynnik

przybierał najwyższą wartość skali w pozostałych rejonach obszaru rewitalizacji. Najbardziej zdawała się rzucać w oczy wyraźna enklawa, jaka powstała na północy obszaru „Stary Widzew” pomiędzy ulicami Targową, Tuwima, Kopcińskiego i Piłsudskiego. W innych miejscach również heksagony o najwyższej wartości współczynnika zaczynają zmieniać charakter z mozaikowego w bardziej zwarte kompleksy.

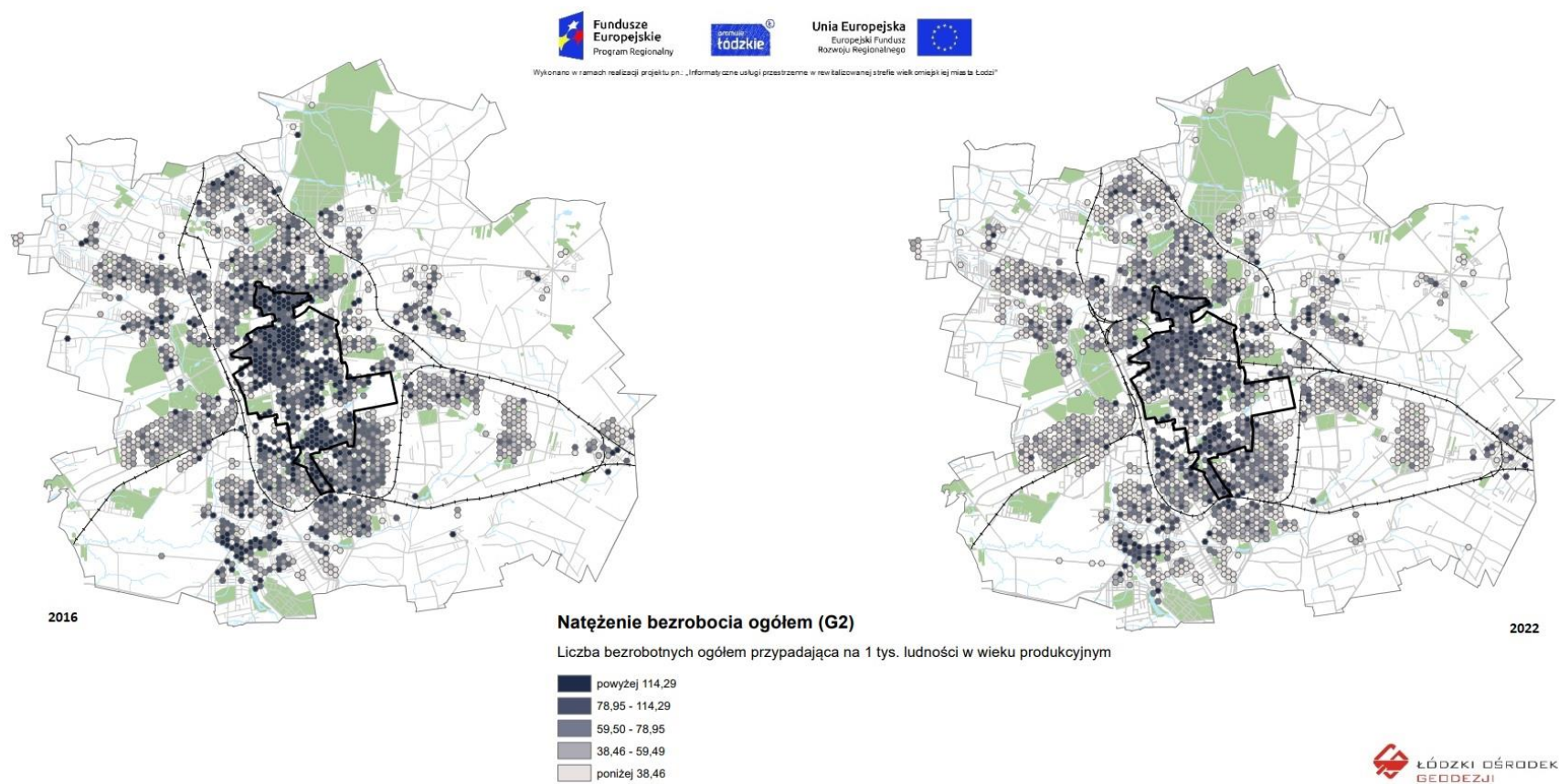
Wskazywały one, iż w zakresie aktywizowania mieszkańców obszaru rewitalizacji i przywracania ich na rynek pracy, nadal było dużo do zrobienia. Pandemia koronawirusa i będący jej skutkiem wzrost bezrobocia o 1,2 punktu procentowego pogorszyły sytuację na łódzkim rynku pracy, co odzwierciedlała mapa dotycząca bezrobocia ogółem. Wzmiankowane rejony problemowe okazały się niezwykle wrażliwe nawet na tak niewielki zdawałoby się wzrost stopy bezrobocia.

Rok 2022 natomiast przyniósł wyraźną poprawę sytuacji. Ewidentnie na mapie widoczny jest spadek odsetka osób bezrobotnych do poziomu niższego niż ten sprzed pandemii koronawirusa. Mapa wskazywała, że najpowszechniej występującą wartością wskaźnika jest w mniej więcej równych proporcjach przedział 79-114 osób bezrobotnych na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym i przedział 60-78. Na ich tle widoczne były luźno rozrzucone niewielkie grupki pól o najwyższej wartości współczynnika. Nieco tylko większe enklawy, gdzie sytuację uznawać mogliśmy za szczególnie niebezpieczną, występowały: w centrum „Starych Bałut”, we fragmencie obszaru „Centrum”, dla którego osią jest ul. Kilińskiego, na odcinku pomiędzy Północną a Jaracza, wydłużony zespół w kształcie litery „J” zaczynający się przy ul. Zielonej prowadzący na południe pomiędzy ulicami Żeromskiego i Pogonowskiego, a następnie skręcający na południowy zachód wzdłuż ul. Struga. Kolejny grupa to mozaika niewielkich zespołów takich heksagonów, tworząca zachodnie ramię „podkowy” „Starego Widzewa”. Ostatnia natomiast to środkowa część obszaru „Górna-Północ” pomiędzy Piotrkowską, Milionową, Kilińskiego a południową granicą obszaru rewitalizacji. Podkreślić należy, że obszar ten nie był w 100% wypełniony heksagonami o najwyższej wartości współczynnika, przekraczającej 114 osób na 1 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym, ale pola te stanowiły blisko połowę jego obszaru. Pozostałe to ciemnoszare heksagony również wskazujące na wysoką skalę problemu bezrobocia w tych kwartałach.

Mimo tego, że przestały być widoczne duże kompleksy ciemnogrnatowych pól, to jednak nadal widoczna była gorsza sytuacja pod tym względem obszaru rewitalizacji w porównaniu z częściami miasta będącymi jego otoczeniem. Z tego względu nadal był on rejonem, którego mieszkańcom powinna być poświęcana szczególna uwaga w zakresie działań aktywizacji osób bezrobotnych.

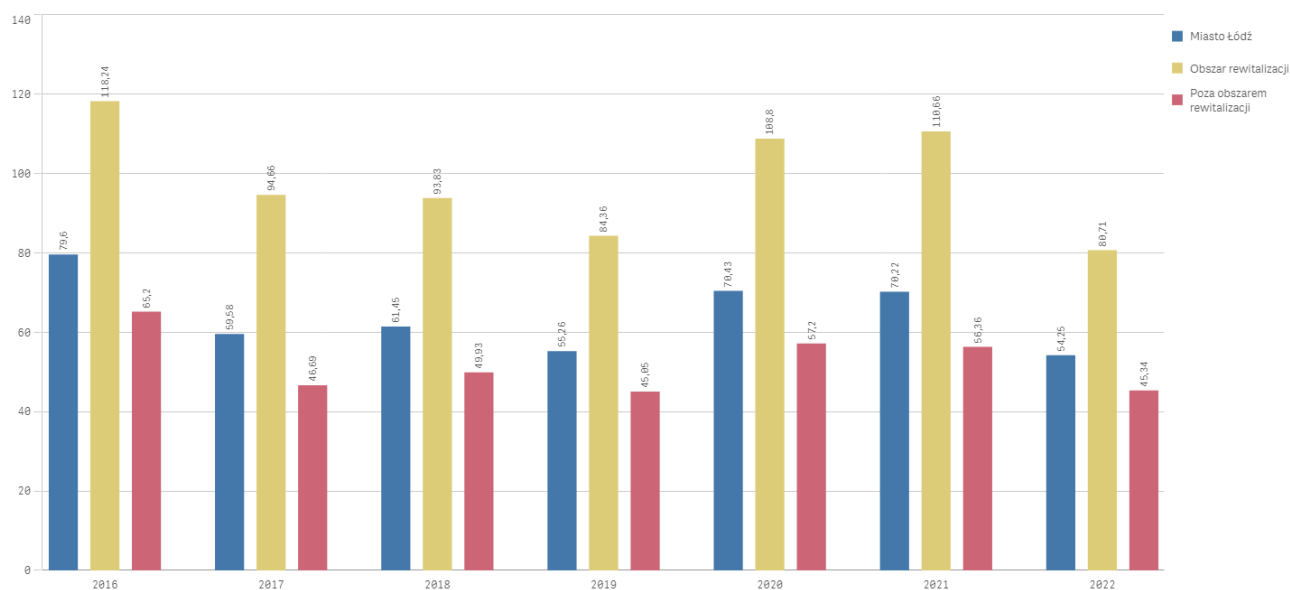
Także porównanie danych ujęciu dynamicznym wskazuje na wyraźne spadki odsetka osób bezrobotnych w Łodzi – zarówno na obszarze rewitalizacji jak też poza nim. Nadal częściej osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji borykają się z problemem bezrobocia ale przy systematycznym spadku występowania zjawiska zmniejsza się także nico dystans pomiędzy obserwowanymi obszarami.

Zaobserwowane podczas analizy poniższej mapy tendencje, przenoszą się również na sytuację osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, których sytuację opisują trzy kolejne mapy.

Mapa 7. Natężenie bezrobocia ogółem

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 1. Natężenie bezrobocia ogółem (liczba bezrobotnych ogółem przypadająca na 1000 ludności w wieku produkcyjnym)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych PUP

Natężenie bezrobocia długotrwałego (G5)

Zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osoba długotrwale bezrobotna to osoba pozostająca w rejestrze PUP łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Ich liczba w roku 2016 wynosiła 16 723 (co stanowiło 62,1 % wszystkich bezrobotnych), w roku 2019 spadła do 9 762 (57,7 % wszystkich bezrobotnych), natomiast w 2020 r. ich liczba wzrosła do wartości 11 362 osób (54,3%). W 2021 r. zauważalny był dalszy wzrost do poziomu 12 935 osób (63,6%), a w 2022 r. ewidentny spadek do poziomu 9 217 osób (59,8%). Porównanie tych danych z informacjami dotyczącymi pozostałych 5 największych miast Polski wskazuje, iż na łódzkim rynku pracy nadreprezentowana była grupa osób najbardziej oddalonych od rynku pracy. Była ona jednocześnie grupą najtrudniejszą z punktu widzenia efektywności działań aktywizacyjnych.

Obserwowany spadek ich udziału w grupie wszystkich bezrobotnych związany jest najprawdopodobniej z faktem zwiększenia się liczby osób bezrobotnych ogółem, która w 2020 r. wyniosła - jak wskazano już wcześniej - 20 927 osób. Natomiast w 2021 r. obserwowany był wzrost ich odsetka przy jednoczesnym spadku liczebności tej grupy do poziomu 20 325 osób. W 2022 r. wszystkich osób bezrobotnych było 15 420, a osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 59,8% tej grupy.

Podobnie jak w przypadku pozostałych analizowanych zjawisk, związanych z bezrobociem mieszkańców Łodzi, również w zakresie bezrobocia długotrwałego w przestrzeni obszaru rewitalizacji od 2016 r. wyraźnie rysowało się 5 obszarów problemowych.

Niemal identycznie jak w przypadku map ilustrujących bezrobocie ogółem, tak samo tutaj obserwować można było rozległe obszary, na których dominowały heksagony w kolorze granatowym,

symbolizujące znaczny udział osób bezrobotnych długotrwale na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, przekraczający 73 osoby. W 2019 r. natomiast zauważalna stała się pozytywna zmiana, ponieważ w granicach wskazanych powyżej obszarów problemowych najpowszechniej spotykana wartość opisywanego wskaźnika wahała się pomiędzy 48 a 73 osobami. Nadal była ona dość wysoka, lecz znamionowała kurczenie się obszarów problemowych. Każdy z 5 wzmiankowanych wcześniej rejonów miał na swoim terenie wyraźne ogniska problemowe, gdzie występowały alarmująco wysokie wartości omawianego zjawiska (powyżej 73 osób na 1000 mieszkańców zdolnych do pracy), pojawiające się w skupiskach. Nie miały one jednak takich rozmiarów, jak złożone kompleksy obserwowane na mapie dotyczącej 2016 r. Wciąż jednak najgorsza pod tym względem sytuacja była na „Starych Bałutach”, a także w rejonie „Górna-Północ” oraz „Południe”, gdzie wiele pól o najwyższej wartości wskaźnika umiejscowionych było również w styczności z granicą obszaru rewitalizacji, tworząc większą enklawę problemu. Dołączyć do tej grupy można było również zachodnią część „Starego Widzewa”, gdzie co prawda mniejsze skupiska problemowe były nieco rozrzucone, ale tworzyły wyraźny pas zawierający się pomiędzy ulicami: Kilińskiego, Tuwima, Przędzalnianą, Tylną (z wyłączeniem obszaru Parku Źródłiska i siedziby ŁSSE).

Charakterystyczną cechą łódzkiego bezrobocia jest wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Jest on znacząco wyższy niż w pozostałych pięciu największych miastach Polski. Grupa ta w Krakowie i Gdańsku, miastach zajmujących w 2019 r. drugie i trzecie miejsce pod względem wysokości odsetka osób długotrwale bezrobotnych pośród największych gmin w kraju, była mniejsza o przeszło 10 punktów procentowych, a w Poznaniu, który mógł pochwalić się najlepszym wynikiem w kraju w tej statystyce, różnica w stosunku do Łodzi wyniosła aż 23,5 punktu procentowego. Jesteśmy tu niestety od lat liderem rankingu.

Tendencja ta nie zmieniła się w 2020 r. Nadal Gdańsk i Kraków zajmowały drugie i trzecie miejsce pod względem wartości tej cechy, i podobnie jak w 2019 r. różnica pomiędzy nimi a Łodzią przekraczała 10 punktów procentowych (a nawet wzrosła do poziomu 12,8 punktów procentowych w przypadku stolicy Pomorza i 14,8 punktu procentowego w przypadku stolicy Małopolski). Od Poznania, który utrzymywał najniższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych w całej grupie osób pozostających bez zatrudnienia (29,9%) Łódź dzielił dystans aż 24,4 punktu procentowego.

Rok później nadal Kraków i Gdańsk były na drugim i trzecim miejscu za Łodzią, ale różnica nie była już tak znacząca i w przypadku pierwszego z wymienionych miast i wynosiła zaledwie 4,6 punktu procentowego, w drugim natomiast 4,8. Wzrósł za to w tej kategorii dystans do Poznania i wyniósł aż 35,5 punktu procentowego.

W 2022 r. liczba osób długotrwale bezrobotnych w Łodzi wynosiła 9 217 (59,8% wszystkich zarejestrowanych osób pozostających bez zatrudnienia). Podobnie jak w latach poprzednich nasze miasto wyprzedzało bezpośrednio pod tym względem Kraków (z liczbą bezrobotnych zarejestrowanych na poziomie 12 112 osób, z czego 6 073 to osoby bezrobotne długotrwale - 50,1%) oraz Gdańsk – 5 866 bezrobotnych, w tym 2 876 bezrobotnych długotrwale (49,0%). Dalej w tej klasyfikacji znalazły się Warszawa (20 172 bezrobotnych, w tym 9 583 długotrwale - 47,5%), Wrocław (6 614 bezrobotnych, w tym 3 095 długotrwale - 46,8%) oraz Poznań (3 581 bezrobotnych, w tym 1 515 długotrwale - 42,3%).

To właśnie – w połączeniu z informacjami odnośnie wieku osób pozostających bez pracy – potwierdza obserwację na temat tego, iż w łódzkim bezrobociu nadal widoczne są skutki upadku branży włókienniczej z pierwszej połowy lat 90-tych i związanych z nim kolejnymi falami zwolnień pracowników. Wartość tego wskaźnika wpływa przede wszystkim na wyższą stopę bezrobocia w Łodzi w porównaniu z innymi dużymi miastami w Polsce.

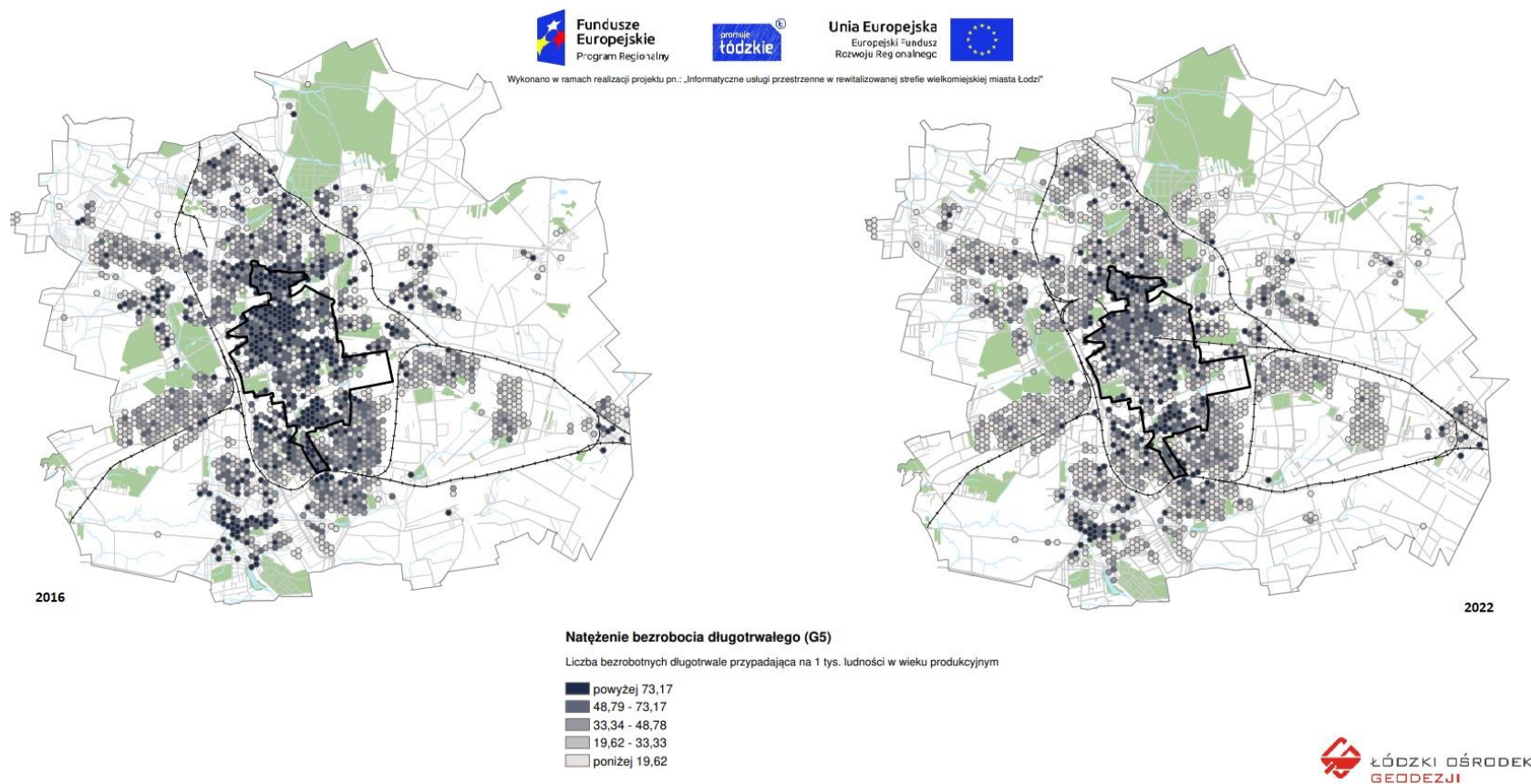
Mapa nr 8 dotycząca sytuacji osób będących w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy z uwagi na czas pozostawania bez zatrudnienia w 2020 r. wskazuje na pogorszenie się sytuacji. Osoby te były i są największą grupą osób w tym zakresie, stanowiąc jednocześnie o charakterze łódzkiego bezrobocia. W ubiegłym roku zauważalny był wzrost ich liczby, co pokazuje również poniższa mapa, gdzie widocznie odbudowywały się kompleksy heksagonów w ciemnogrnatowym kolorze, symbolizujące wartości przekraczające 73 na 1 tysiąc mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Na szczęście - tak jak miało to miejsce w przypadku poprzedniej mapy - nie są to kompleksy tak dużych rozmiarów, jakie obserwować można było na mapach dotyczących 2016 r.

Rozkład przestrzenny problemu wskazuje, iż istnieje zależność pomiędzy zjawiskiem bezrobocia ogółem a bezrobociem długotrwałym, bowiem największe skupiska osób długotrwale bezrobotnych lokują się w tych samych miejscach, co wskazane w opisie powyższej mapy, a więc: w centrum „Starych Bałut”, w północnej części „Centrum”, w „podkowie” „Starego Widzewa” oraz w dwóch południowych strefach obszaru rewitalizacji. Podkreślić należy sytuację Starego Polesia, gdzie co prawda nie odtworzyły się kompleksy heksagonów o najwyższym współczynniku, za to obszar pokryty kolorem ciemnoszarym, symbolizującym występowanie wśród 1 tys. mieszkańców pomiędzy 49 a 73 osób w wieku produkcyjnym, dotkniętych problem bezrobocia długotrwałego, wskazuje na niebezpieczne rozprzestrzenienie się problemu.

Zdawała się to potwierdzać mapa za 2021 r., na obraz której rzutuje wzrost udziału bezrobotnych długotrwale w grupie wszystkich bezrobotnych. W tym przypadku zwarte pola o najwyższej wartości współczynnika powyżej 73 osób na 1000 mieszkańców zdolnych do pracy rysowały się jeszcze mocniej. Ewidentnie widoczne były w centrum „Starych Bałut”, północnej części obszaru „Centrum” i północnej części podkowy „Starego Widzewa”. Podsumować można było, że ciemnoszare przestrzenie, symbolizujące drugi najwyższy przedział cechy, wydawały się zwiększać swój zasięg na całym obszarze rewitalizacji.

Rok później natomiast widoczne stało się blaknięcie i kurczenie ciemnoszarego tła, powstałego z heksagonów symbolizujących wartość z przedziału 49-73 osób bezrobotnych przypadających na 1 tysiąc osób w wieku produkcyjnym. Była to wartość występująca na obszarze rewitalizacji najpowszechniej. Enklawy najwyższego współczynnika cechy niemal przestały występować w zwartej formie. Do wyjątków w tym zakresie należały lokalizacje w centrum „Starych Bałut”, zachodniej części „podkowy” „Starego Widzewa” oraz kilku kwartałów starej zabudowy, zawartych pomiędzy ul. Piotrkowską, Milionową, Kilińskiego oraz Sieradzką i Zarzewską. Na podstawie omawianej mapy wnioskować można było, iż w 2022 r. ubyło obszarów miasta gdzie więcej niż 73 osoby na 1000 mieszkańców pozostawały bez pracy w sposób długotrwały. Problem jednak nadal jest widoczny, z uwagi na występowanie bardzo rozbudowanych połączy miasta, przykrytych kolorem ciemnoszarym, gdzie pomiędzy 1/13 a 1/20 mieszkańców od dłuższego czasu pozostaje bez zatrudnienia.

Mapa 8. Natężenie bezrobocia długotrwałego

Źródło:

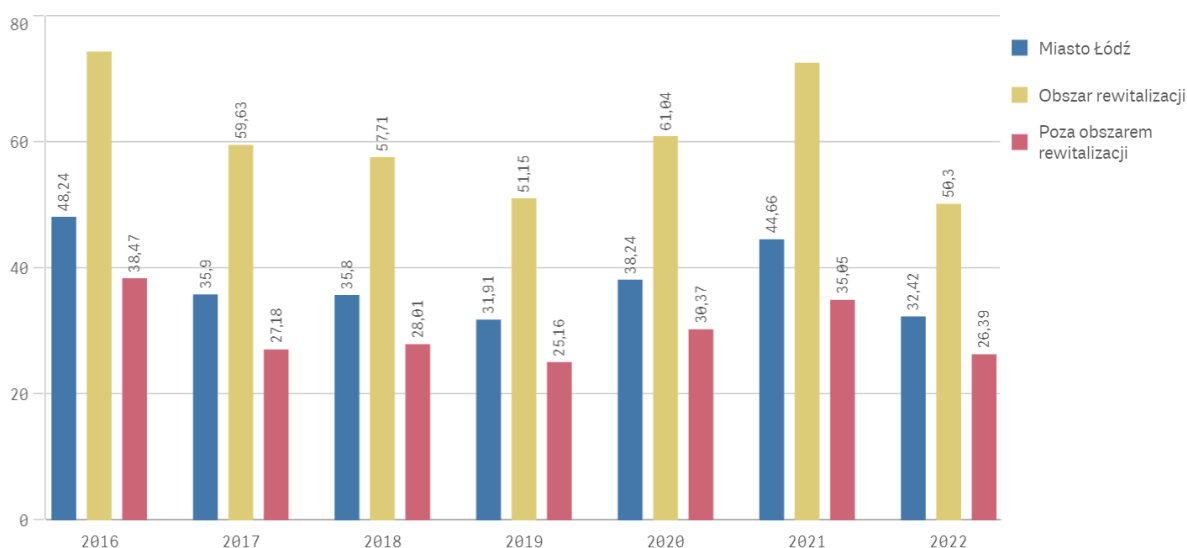
Opracowanie

Łódzkiego

Ośrodka

Geodezji

Wykres 2. Natężenie bezrobocia długotrwałego (liczba bezrobotnych długotrwałe przypadająca na 1000 ludności w wieku produkcyjnym)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych PUP

Natężenie bezrobocia w grupie 50+ (G4)

Jak zostało wspomniane powyżej w zbiorowości łódzkich bezrobotnych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy przeważały osoby długotrwałe bezrobotne. Do drugiej pod względem liczebności grupy problemowej należały osoby powyżej 50. roku życia, na co wskazywały dane zarówno z 2016 r. (10,3 tys. osób, co przekładało się na 38,3% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych) i 2019 r. (6,1 tys. osób, tj. 36,1% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych). Potwierdzały ją również informacje z 2020 r., które wykazały, iż osób takich było blisko 6,8 tys. Wzrost ich liczby przełożył się jednak paradoksalnie na spadek udziału ich liczby w rosnącej grupie osób bezrobotnych do poziomu 32,4%. Rok później liczebność tej grupy spadła niewiele do blisko 6,7 tys., ale odsetek wzrósł do 32,8% wszystkich bezrobotnych. W 2022 r. trend ten został podtrzymany ponieważ nominalna liczba osób spadła do 5 328 osób, ale ich udział w grupie wszystkich zarejestrowanych osób bezrobotnych wzrósł do 34,0%.

W przypadku tego wskaźnika przestrzenne zależności nasilenia problemu widoczne są w podobnych strefach obszaru rewitalizacji, jak w przypadku natężenia bezrobocia ogółem. Problem ponownie koncentrował się w 5 wspomnianych wcześniej lokalizacjach i szczególnie wyraźnie obserwowany był w 2016 r., gdzie licznie i w skupiskach występowały heksagony przyjmujące wartości powyżej 46,15 bezrobotnych po 50. roku życia przypadające na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Szczególnie niekorzystnie pod względem wielkości takiego ogniska prezentował się rejon pomiędzy Piotrkowską, Milionową, Kilińskiego, a Dąbrowskiego, który niemal w całości pokryty był heksami o najwyższej wartości wskaźnika. Istotnych interwencji aktywizacyjnych wymagały również wówczas rejony „Starych Bałut”, „Starego Polesia” i „Centrum”. W 2019 r. na ww. obszarach sytuacja zmieniła się na korzyść, ponieważ na mapie zaobserwować można było przeważające wartości cech na poziomie od 30 do 46 osób na 1 tysiąc mieszkańców będących w wieku produkcyjnym. Wartości najwyższe (powyżej 46 osób na 1000 mieszkańców) pojawiały się najczęściej w niewielkich, porozrzucanych mozaikowo skupiskach. Najślabiej pod tym względem wypadały obszary „Górna-Północ” (choć dokonała się tu duża zmiana na korzyść) oraz „Południe”, gdzie skupiska te występowały w większym

zagęszczeniu. Były to bowiem rejony, w których również najwięcej było osób długotrwale bezrobotnych.

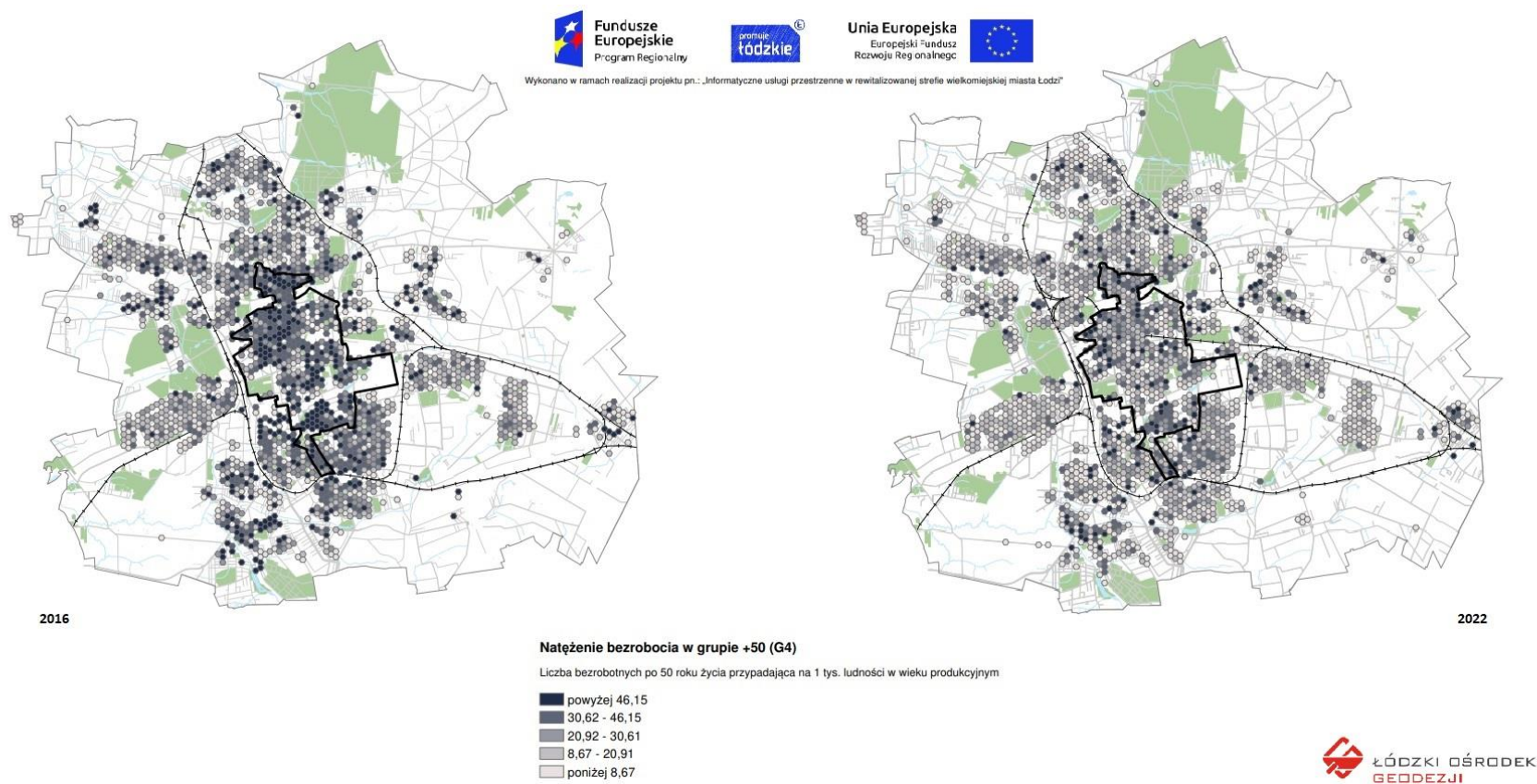
Rok 2020 przyniósł w ww. zakresie niekorzystną, choć nie tak drastyczną zmianę. Enklawy wykazujące najwyższy poziom analizowanego współczynnika nieznacznie zwiększyły swój rozmiar, jednak nadal nie tworzyły zwartych kompleksów o dużej powierzchni. Większą powierzchnię zajmowała natomiast połać ciemnoszarego koloru, symbolizujący udział bezrobotnych w wieku 50+ w grupie 1 tys. osób w wieku produkcyjnym na poziomie 20 do 30 osób i 31 do 46 osób.

Wyjątkiem w tym zakresie był obszar „Górnej-Północ”, gdzie odbudowała się duża enklawa heksagonów w kolorze ciemnogrnatowym pomiędzy Piotrkowską, Milionową, Kilińskiego a Dąbrowskiego, co świadczy o bardzo niekorzystnej sytuacji i powinno być przyczynkiem do podjęcia intensywnych działań zaradczych.

W 2021 r. punktowo przybyło heksagonów o najwyższej wartości współczynnika, ale nie tworzyły one jeszcze dużych jednolitych skupisk, zachowując charakter mozaikowy. Na obszarach, które rok wcześniej wyglądały pod tym względem najgorzej zaobserwować można było natomiast „blaknięcie” sześciokątnych pól, co wskazuje na zmniejszanie się enklaw o najwyższej wartości wskaźnika.

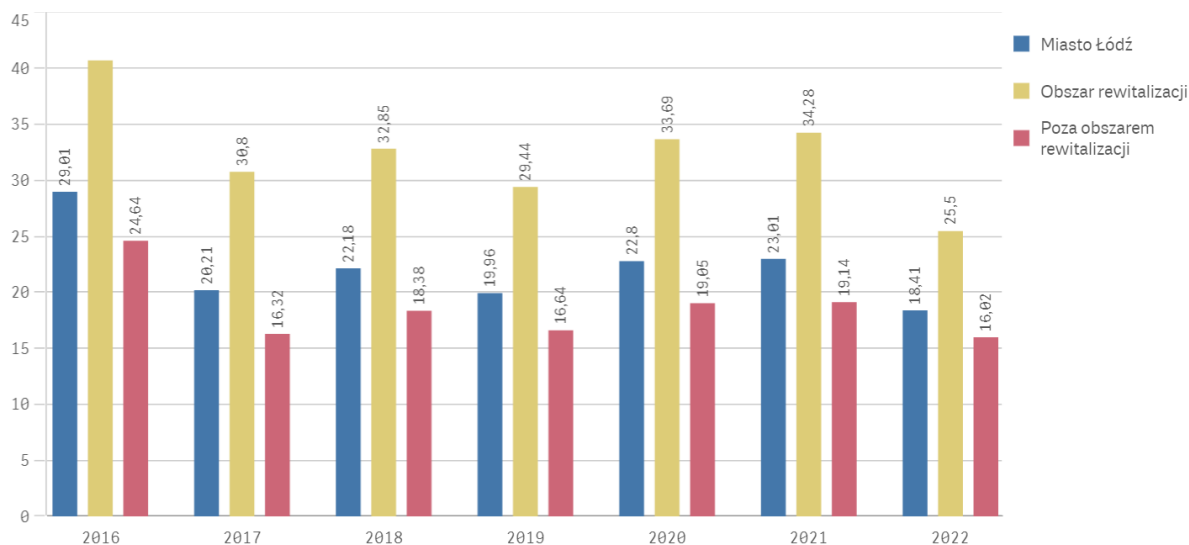
Z kolei w 2022 r. (Mapa nr 9) również ewidentny stawał się spadek liczby osób w wieku przekraczającym 50 rok życia, pozostających bez pracy. Jedynie w kilku miejscach widoczne były bardziej koherentne zespoły heksagonów o ciemnoszarej barwie, symbolizującej pomiędzy 36 a 46 osób w ww. grupie bez zatrudnienia. Znajdowały się one w centrum „Starych Bałut”, w północno-zachodniej i centralnej części „Starego Polesia”, północnej części obszaru „Centrum”, północnej części „Starego Widzewa”. Największa enklawa widoczna była w centrum obszaru „Górna-Północ”. W każdej z nich widoczne było jedynie kilka połączonych ze sobą enklaw pół ciemnogrnatowych przybierających najwyższą wartość współczynnika, przekraczającą 46 osób. Na pozostałych obszarach występowały one pojedynczo, a dominujące wartości wskaźnika przybierały wartości od 8 do 30 osób na 1000 osób. Obszar rewitalizacji w tym zakresie, jako całość, wcale znacząco nie różnił się od pozostałych części miasta.

Kluczem do właściwego rozpoznania zjawiska problemowego i sprawnego przeciwdziałania jest nałożenie na siebie obszarów największego zagęszczenia omawianego wskaźnika i natężenia występowania bezrobocia długotrwałego. Pokrywanie się tych obszarów w obserwowanych latach wskazuje, że problemy te współwystępują na tym samym terenie, a fakt ten ma szczególne znaczenie dla charakteru łódzkiego bezrobocia. Jak bowiem wspomniane zostało wcześniej, jego istotnym elementem jest występowanie bezrobocia strukturalnego.

Mapa 9. Natężenie bezrobocia w grupie 50+ (G4)

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 3. Natężenie bezrobocia w grupie 50+ (liczba bezrobotnych po 50. roku życia przypadająca na 1000 ludności w wieku produkcyjnym)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych PUP

Natężenie bezrobocia wśród młodych (G3)

W oparciu o dane Powiatowego Urzędu Pracy w Łodzi, przygotowywane dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, według stanu na koniec grudnia 2016 r. najmłodsi zarejestrowani bezrobotni, czyli pochodzący z grup wiekowych 18-24 i 25-34 stanowili 26,8% wszystkich bezrobotnych (w liczbach bezwzględnych 7 225 osób spośród 26 921 wszystkich zarejestrowanych). Trzy lata później podobnie jak w przypadku innych wskaźników związanych ze zjawiskiem bezrobocia zaobserwować możemy spadek zarówno liczby bezwzględnej przedstawicieli najmłodszej grupy osób pozostających bez pracy, jak i jej odsetka stanowiącego 24,9% wszystkich bezrobotnych (w liczbach bezwzględnych 4 212 osób spośród 16 917 wszystkich zarejestrowanych). Podkreślić należy fakt, iż dane z PUP w Łodzi w 2020 r. dotyczą mieszkańców Łodzi do 30 roku życia, natomiast w pozostałych latach dotyczą osób do 35. roku życia. W oczywisty sposób wpłynęło to na zmniejszenie liczebności obserwowanej grupy bezrobotnych o osoby będące w wieku 31 do 35 roku życia. Trudno więc jest jednoznacznie stwierdzić w jakim stopniu zwiększyła się ta grupa osób za sprawą pandemii SARS-CoV-2. Dane pokazują, iż w 2020 r. statystyki Powiatowego Urzędu Pracy wykazywały 3 444 osoby bezrobotne w najmłodszej grupie wiekowej. W 2021 r. na podstawie danych przekazywanych Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej liczbę osób z analizowanej grupy (18-34 lata) określono na 5 313. Rok później zmniejszyła się ona do spadła do 3 784 osób (24,5%).

Możemy przyjąć, że przestrzenny rozkład natężenia zjawiska bezrobocia ogółem będzie warunkował również umiejscowienie innych aspektów tego zjawiska. Dane dotyczące natężenia bezrobocia wśród młodych w latach 2016 i 2019 zdają się ten fakt potwierdzać, bowiem również w tym przypadku na obszarze rewitalizacji można było wyodrębnić 5 głównych rejonów problemowych. W 2016 r. widocznych było wiele rozrzuconych skupisk heksagonów o najwyższej wartości wskaźnika (powyżej 34,48 osób bezrobotnych w wieku do 35. roku życia na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym). Niektóre z nich o znacznej powierzchni, jak np. te zlokalizowane na „Starych Bałutach”, czy też w rejonie dla którego sercem jest pl. Wolności lub na „Górnej-Północ”. W 2019 r. zauważalne enklawy tworzone przez heksagony w kolorze granatowym zanikły. Szczególne nasilenie problemu cechowało

poła o wartości wskaźnika najczęściej zawierającego się w przedziale między 22 a 34 osoby (dominująca wartość) lub pomiędzy 14 a 22 osoby. Zaobserwować można było niekorzystny trend grupowania się w skupiska lokalizacji, w których wskaźnik jest wyższy niż 34 osoby na 100 mieszkańców. Faktem jest jednak, że jego skala była mniejsza niż w 2016 r. W roku 2019 natomiast na obszarze „Starych Bałut” takie skupiska pokrywały się z rejonem najintensywniejszego występowania bezrobocia ogółem pomiędzy pl. Kościelnym a Rynkiem Bałuckim, ale zaznaczały się równie mocno w okolicach skrzyżowania ul. Wojska Polskiego i Franciszkańskiej. Na terenie „Starego Polesia” i „Centrum” wyróżnić można było dwie takie enklawy:

- pierwsza ciągnęła się równoleżnikowo pasem od północnej części Starego Polesia w okolicach Manufaktury, przez okolice Placu Wolności do rejonu Obszaru Priorytetowego nr 1 koncentrującego się wokół ul. Włókienniczej,
- drugą ograniczały ulice Łąkowa i Żeligowskiego, 6-ego Sierpnia, Żeromskiego, Kopernika.

Kolejny obszar ulokowany był na terenie „Starego Widzewa” i zawierał się w rejonie, którego północną granicę stanowiło Nowe Centrum Łodzi, południową zaś al. Piłsudskiego. Ostatni obszar to kwartały umiejscowione pomiędzy Parkiem im. Reymonta a Placem Niepodległości.

W 2020 r. obserwowaliśmy znaczne rozbudowanie się enklaw charakteryzujących się najwyższym współczynnikiem bezrobocia wśród osób do 35 roku życia, przyjmującego wartość przekraczającą 34 osoby na 1 tysiąc osób w wieku produkcyjnym. W porównaniu z 2019 r. mocno rozbudowały się obszary problemowe we wszystkich analizowanych rejonach obszaru rewitalizacji, osiągając rozmiary niewiele mniejsze od obserwowanych w 2016 r. Natomiast w 2021 r. punktowo przybyło pojedynczych heksagonów o najwyższej wartości współczynnika, co wpłynęło na powstanie wyraźniejszych skupisk problemowych, symbolizowanych przez kolor ciemnogrnatowy. Najbardziej ewidentnym przykładem jest tutaj obszar widoczny w centrum obszaru „Stare Polesie”. Duża enklawa widoczna w centrum obszaru „Górna-Północ” rozpadła się na dwie mniejsze, zaś w strefie „Południe” ubyło najciemniej zabarwionych heksagonów”.

Mapa nr 10 dotycząca 2022 r. to podobnie jak w przypadku przedstawionych powyżej map analogiczne zanikanie najwyraźniejszych ognisk problemu, symbolizowanych przez ciemnogrnatowe zespoły heksagonów. Najwyraźniej rzucała się w oczy enklawa, która znajdowała się w centrum „Starych Bałut”. Wszystkie pozostałe były od niej mniejsze i nierównomiernie porozrzucone po obszarze rewitalizacji. Problem jednak nadal był widoczny, choć jego intensywność spadała. Symbolizowały go większe połacie miasta pokryte ciemnoszarym kolorem, wskazujące na występowanie pomiędzy 22 a 34 osoby bezrobotne w wieku do 35 roku życia, przypadające na 1 tysiąc osób w wieku produkcyjnym. Szczególnie poważnie sytuacja wyglądała na terenie „Starego Polesia”, gdzie w zasadzie 80% jego powierzchni to pola w kolorze ciemnoszarym. Podobnie sytuacja wygląda na terenie „Centrum” oraz „Starych Bałut”, gdzie mimo nienajlepszej sytuacji i tak zaobserwować można było poprawę w porównaniu z uwarunkowaniami z 2021 r. Zachodnia część „Starego Widzewa” była mozaiką wszystkich wartości omawianego współczynnika. Wskazać należy jego północną część, graniczącą z Nowym Centrum Łodzi, jako tę z najtrudniejszą sytuacją. Warto podkreślić zanik enklaw o najtrudniejszej sytuacji na obszarze „Górnej-Północ”, gdzie co prawda dominował ciemnoszary kolor, ale układ heksagonów o różnych wartościach analizowanej cech stał się o wiele bardziej mozaikowy w porównaniu ze zobrazowaniem problemu w 2021 r.

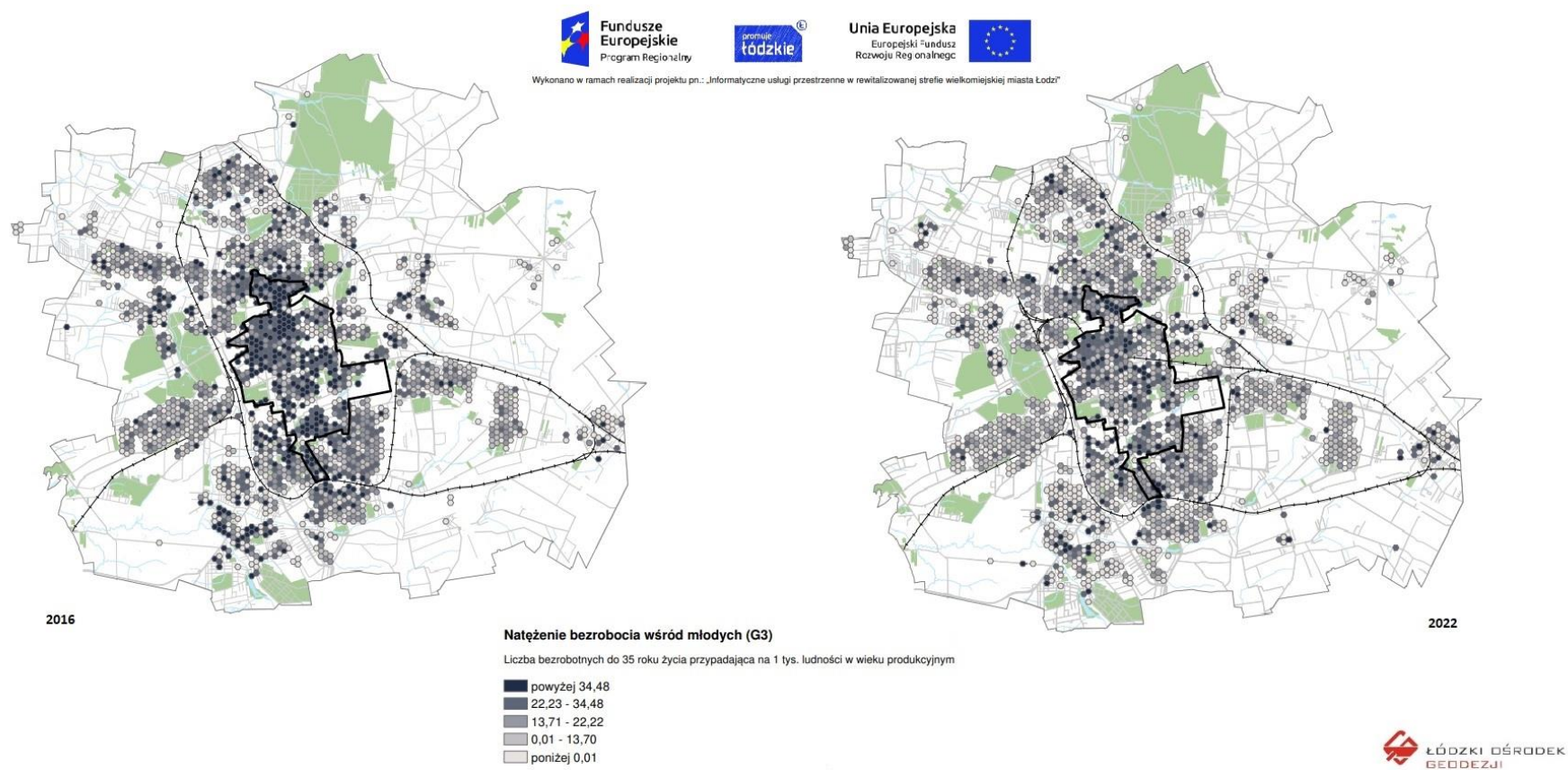
Co ciekawe, wartość omawianego wskaźnika (13,6%) była w 2019 r. drugą najniższą wartością wśród 6 największych miast Polski. Niższy odsetek występował jedynie w Warszawie, której rynek pracy jest szczególnym magnesem również dla osób spoza stolicy i jej aglomeracji. Podobnie wyglądała sytuacja w 2020 r. w którym mimo zwiększenia się liczby młodych bezrobotnych do 3 444 osób Łódź nadal

posiadała drugi najniższy odsetek tych osób w grupie zarejestrowanych pozostających bez zatrudnienia, wynoszący 16,5% (w Warszawie było to 14,3% przy bezwzględnej liczbie 3 479 młodych bezrobotnych). Tendencja ta widoczna jest również w 2021 r. Spośród sześciu największych miast w kraju - Łódź z wartością 26,1% nadal zajmowała drugą pozycję za Warszawą. W pozostałych miastach (Kraków, Wrocław, Poznań i Gdańsk) odsetki młodych bezrobotnych przekraczają 30%. W 2022 r. tendencja nadal jest widoczna, aczkolwiek różnice pomiędzy miastami nie są już tak duże. Łódź nadal jest pod tym względem druga (24,5%), będąc wyprzedzaną przez stolicę (21,6%). Natomiast najwyższy udział osób do 34 roku życia wśród wszystkich bezrobotnych miał Gdańsk (29,9%). Generalnie potwierdza się więc, że kryzys spowodowany pandemią szczególnie mocno dotknął osoby młode, będące na początku swojej kariery zawodowej. Pocieszający jest jednak fakt, iż w momencie poprawy koniunktury, bardzo szybko znajdują one ponowne zatrudnienie.

Być może sytuacja warszawskiego rynku pracy również przekłada się w pewnym stopniu na niską wartość odsetka osób bezrobotnych do 30. roku życia w Łodzi. Młodzi, jako grupa najbardziej mobilna, mogą podejmować zatrudnienie w stolicy, pozostając formalnie mieszkańcami Łodzi. Istotnym aspektem może okazać się również emigracja zarobkowa osób młodych do innych dużych miast Polski, gdzie zarobki są wyższe niż w Łodzi, ale także za granicę. Inną przyczyną wystąpienia takiej prawidłowości jest większa liczebność grupy osób bezrobotnych w starszych grupach wiekowych, wpływająca automatycznie na zmniejszenie odsetka młodych bezrobotnych w całej grupie osób pozostających bez zatrudnienia.

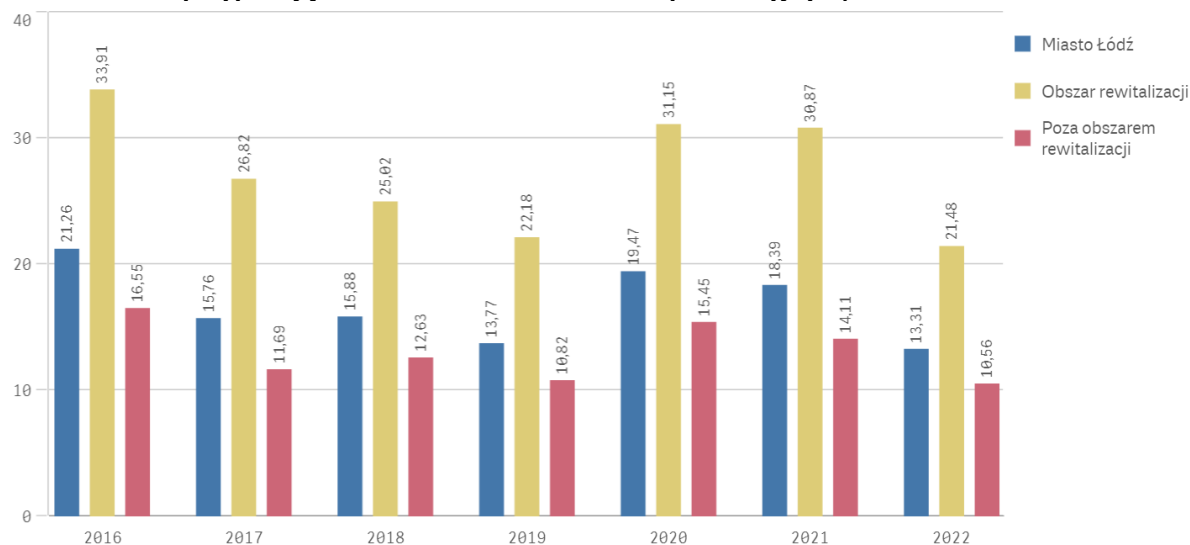
Niepokojąca jest jednak liczebność grupy osób pozostających bez zatrudnienia w wieku do 34. roku życia, która wielkościowo jest zbliżona do analogicznej grupy zarejestrowanych w Warszawie, mieście trzykrotnie ludniejszym od Łodzi. W ubiegłym roku w Łodzi młodych bezrobotnych było 3 784, w Warszawie zaś 4 357 osoby. Rok wcześniej zauważalna był podobna tendencja: Łódź – 5 313 młodych bezrobotnych, Warszawa - 5 772. Warto jednak podkreślić, iż w 2019 r. liczba młodych bezrobotnych była wyższa w Łodzi niż w Warszawie.

Domniemywać możemy, że jedną z przyczyn tego niekorzystnego stanu rzeczy w Łodzi jest pokrywanie się obszarów występowania wysokiego odsetka bezrobocia (zarówno w kategorii ogółem, długotrwalego i osób w wieku 50+) i transmisja negatywnych wzorców funkcjonowania z grupy osób długotrwale bezrobotnych i bezrobotnych w wieku 50+ do grup osób młodych. Rodzi to konieczność przedsięwzięcia szerokiego spektrum działań, kierowanych do wszystkich grup osób bezrobotnych.

Mapa 10. Natężenie bezrobocia wśród młodych

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 4. Natężenie bezrobocia młodzieży (liczba bezrobotnych do 35. roku życia przypadająca na 1000 ludności w wieku produkcyjnym)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych PUP

Beneficjenci zasiłków i pobierający pomoc na dożywienie dzieci na obszarze rewitalizacji

Mapy nr 11, 12, 13 i 14 – podobnie jak mapy dotyczące zjawiska bezrobocia – również warto analizować razem z uwagi na adresatów opisywanych form pomocy i miejsce ich zamieszkania. Takie podejście może pomóc uzyskać szerszy obraz dotyczący sytuacji na wybranych obszarach Łodzi, a także dostrzec możliwości i opracować sposoby wspierania ich mieszkańców.

W przypadku natężenia pobierania zasiłku stałego oraz pobierania pomocy na dożywianie dzieci analizę uzupełniono o ilustrację zmian wskaźników w czasie w podziale na obszar rewitalizacji i poza nim.

Poniższe tabele prezentują dane dotyczące dystrybucji świadczeń z pomocy społecznej w 2016 r. i zmianę ich wartości w odniesieniu do 2015 r., a także w 2022 r. w odniesieniu do 2021 r.

Tabela 1. Świadczenia pomocy społecznej w 2016 r.

Wyszczególnienie	Styczeń – grudzień 2016			
	liczba osób, którym przyznano świadczenia		kwota udzielonych świadczeń	
	razem	I-XII 2015=100	w tys. zł	I-XII 2015=100
OGÓŁEM	27 431	99,5	90 952,4	99,1

w tym:				
Zasiłki stałe	5 484	98,1	27 066,5	109,7
Zasiłki okresowe	14 168	91,7	31 752,8	95,7
Składka zdrowotna	4 729	98,5	2 220,0	109,8
Zasiłki celowe	15 832	92,1	12 518,4	87,0
Pomoc w formie posiłku	6 729	86,2	4 201,9	80,5
Usługi opiekuńcze	3 782	101,2	10 914,2	104,4
a - Liczba osób ogółem korzystających ze świadczeń nie jest sumą poszczególnych pozycji, ponieważ 1 osoba mogła korzystać kilkakrotnie z różnych rodzajów pomocy.				
Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi.				

Tabela 2. Świadczenia pomocy społecznej w 2022 r.

Wyszczególnienie	Styczeń – grudzień 2022			
	liczba osób, którym przyznano świadczenia		kwota udzielonych świadczeń	
	razem	I-XII 2021=100	w tys. zł	I-XII 2021=100
OGÓŁEM	13 701	90,6	72 387,30	101,5
w tym:				
Zasiłki stałe	3 840	93,5	22 948,20	105,9
Zasiłki okresowe	6 845	86,5	16 504,20	94,6
Składka zdrowotna	3 682	92,3	1 966,70	105,8
Zasiłki celowe	8 859	79,0	13 695,30	97,4
Pomoc w formie posiłku	2 292	93,7	1 940,80	116,8
Usługi opiekuńcze	2 353	98,7	13 380,90	107,0
a - Liczba osób ogółem korzystających ze świadczeń nie jest sumą poszczególnych pozycji, ponieważ 1 osoba mogła korzystać kilkakrotnie z różnych rodzajów pomocy.				
Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi.				

Poniższa charakterystyka odnosi się do czterech form wsparcia: pobierania zasiłków stałych, pobierania zasiłków okresowych, pobierania zasiłków celowych oraz pobierania pomocy na dożywianie dzieci, które są wskaźnikami stanu obszaru rewitalizacji.

UWAGA! Dane zawarte w powyższych tabelach, dotyczące pomocy w formie posiłku opisują nieco inny aspekt udzielanego wsparcia niż pomoc na dożywianie dzieci.

Zanim scharakteryzowana zostanie sytuacja na obszarze rewitalizacji pod względem pobierania przez zamieszkujące go osoby zasiłku stałego, krótko przypomnieć należy, komu zasiłek ten przysługuje i jakie wartości może on osiągać. Zasiłek przysługuje:

- pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej,
- pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej - różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 719 zł miesięcznie,
- w przypadku osoby w rodzinie - różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie,
- kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie.

Opisując poniższe mapy, warto odnieść się do map, które ilustrują 4 aspekty zjawiska bezrobocia na obszarze rewitalizacji. Podobnie jak w ich przypadku, widocznych jest 6 zasadniczych stref, dokładnie tych samych, które widoczne były na załączonych wcześniej mapach i na mapach z ostatnich lat. Również na ich terenie – podobnie jak miało to miejsce w przypadku odsetka osób pozostających bez pracy – daje się zauważyć podwyższoną liczbę osób w rodzinach, którym wypłacany jest zasiłek stały na 1 tys. mieszkańców (pomiędzy 14,01 a 29 osoby). Wartość tę ilustrowały rozległe ciemnoszare plamy na mapie obszaru rewitalizacji, stanowiące swego rodzaju jednolite tło, na którym punktowo odróżniają się heksagony innych kolorów, symbolizujące inne wartości wskaźnika.

Odwołując się do wcześniejszych opisów, przyjęto takie same umowne nazwy dla rysujących się enklaw („Stare Bałuty”, „Stare Polesie”, „Centrum”, „Stary Widzew”, „Górna-Północ”, „Południe”). Na ich obszarach występują heksagony w kolorze granatowym, symbolizującym rejon, gdzie na 1 tysięcy mieszkańców przeszło 29 osób pobiera zasiłek stały. Od 2016 r., będącego początkowym rokiem dla prowadzonych analiz – obserwowany jest systematyczny, niewielki spadek liczby tych heksagonów w okresie pomiędzy opisywanymi rocznikami. Najgorzej w tym zakresie w 2020 r. sytuacja przedstawiała się w samym centrum „Starych Bałut”, gdzie widoczne było powiększające się skupisko pól o najwyższej wartości wskaźnika, a także na „Starym Widzewie”, gdzie widoczne były zespoły kilku enklaw, oznaczonych na mapie na granatowo, otaczających swego rodzaju wianuszkiem obszar wolny od siatki heksagonalnej, w którym ulokowane są park Źródlika oraz siedziba Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Na „Górnej-Północ” większa enklawa występowała w kwadracie ulic Sosnowa, Milionowa, Kilińskiego, Przybyszewskiego. Jej powierzchnia od 2016 r. zmniejsza swoją powierzchnię. Ponadto towarzyszyła jej jeszcze jedna enklawa, zlokalizowana w bezpośrednim sąsiedztwie pl. Niepodległości, której zanikanie pokazuje, że w okresie czterech obserwowanych lat zachodziły tam procesy, pozytywnie wpływające na życie mieszkańców. W najmniejszym rejonie problemowym, charakterystycznym „ogonku” wyciągającym się w stronę Chojen, szczególnie jego południowy kraniec wydawał się w 2016 r. być miejscem najbardziej wymagający interwencji służb społecznych,

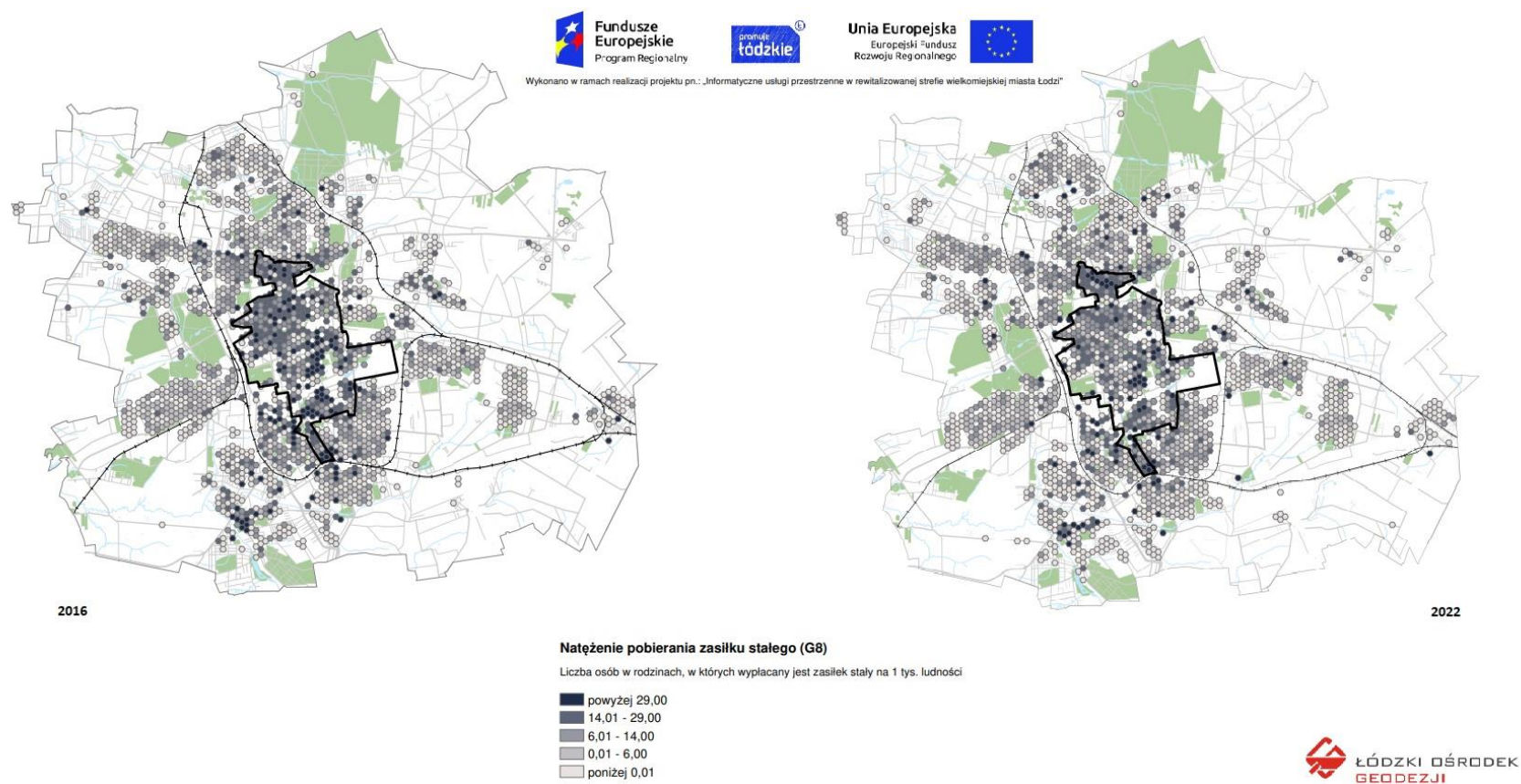
jednak w 2020 r. enklawa problemowa uległa rozmyciu, potwierdzając tym samym poprawiającą się sytuację.

Większych stref na których wskaźnik przekracza 29 osób na 1 tysięcy mieszkańców brakowało na „Starym Polesiu” i w „Centrum”, gdzie heksagony takie rozrzucone były pojedynczo po ich obszarach. Jednak z uwagi na pokaźnych rozmiarów koncentrację pól w kolorze ciemnoszarym sytuacja z pewnością nadal wymagać będzie systematycznych oddziaływać w sferze społecznej, edukacyjnej i pomocowej.

W 2021 r. obserwowano zanikanie pól o najwyższej wartości wskaźnika powyżej 29 przypadków na 1000 osób. W zasadzie w porównaniu z rokiem poprzednim utrzymały się enklawy na „Starych Bałutach” i w centrum obszaru „Górnej-Północ”. Nieregularnych kształtów enklawa utworzyła się w górnej części „podkowy” Starego Widzewa pomiędzy ulicami Targową, Tuwima, Nową a Piłsudskiego. Kolejny rok da odpowiedź, czy jest to faktycznie strefa problemowa, czy tymczasowe skupisko heksagonów o najwyższej wartości współczynnika. Pozostałe enklawy ulegały zanikaniu. Obserwowane jest również „blaknięcie” szarego tła dla ciemnogramatowych heksagonów, co świadczy o zmniejszającym się udziale osób korzystających z zasiłku stałego na obszarze rewitalizacji.

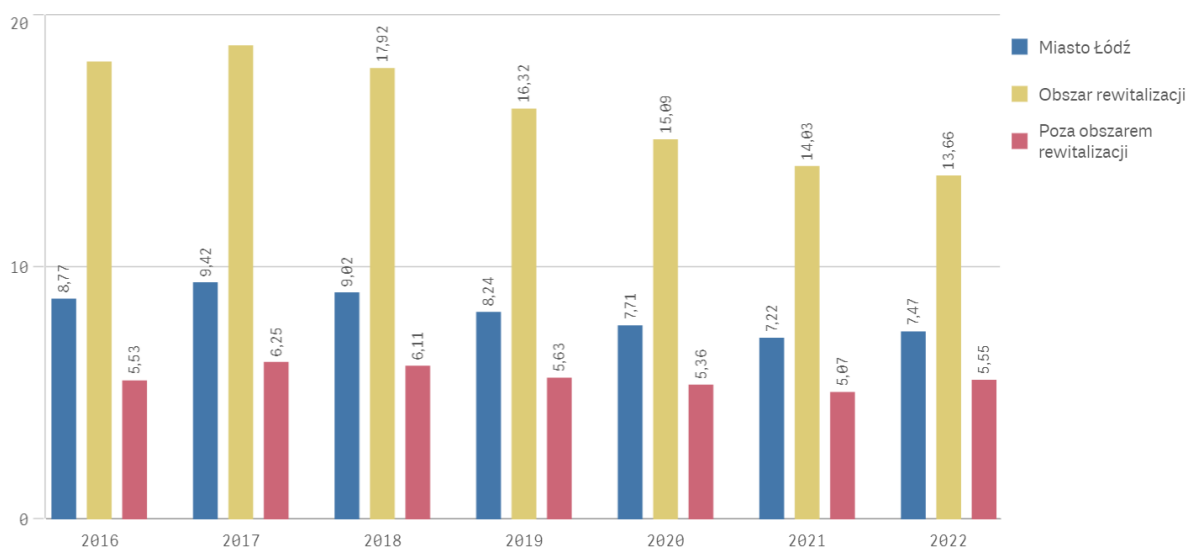
Rok 2022 (Mapa nr 11) natomiast to czas ciągłej, niewielkiej, ale systematycznej poprawy sytuacji, którą symbolizuje stopniowe blaknięcie pewnej liczby heksagonów w najciemniejszych odcieniach, symbolizujących najwyższe wartości analizowanego współczynnika, wynoszącego powyżej 14 osób w rodzinach, w których pobierany jest zasiłek stały na 1 tysięcy mieszkańców. Zmiana nie jest może spektakularna, ale po nieco dokładniejszym porównaniu map z 2021 r i 2022 r. widoczne jest stopniowe kurczenie się obszarów o najwyższym nasileniu analizowanego wskaźnika i stopniowa przemiana rozległych zespołów o ciemnoszarym kolorze w kierunku nieco bardziej mozaikowego układu w środkowej części obszaru rewitalizacji. Należy jednak zaznaczyć, iż sytuacja w zasadzie nie uległa poprawie w północnym i południowych obszarach. I tak: enklawa „Stare Bałuty” nadal zdominowana jest przez kolor ciemnoszary z podłużnym pasem ciemnogramatowego koloru w centrum. Podobnie sytuacja ma się z „Starym Widzewem”, gdzie niestety wyodrębniła się wyraźna enklawa pomiędzy ulicami Sienkiewicza, Orłą, Targową, Pasażem Abramowskiego, gdzie wartość omawianej cechy przekracza 29 osób. Jednak charakter tego obszaru przypominał w ubiegłych latach i nadal przypomina nieregularny miks heksagonów symbolizujących różne wartości analizowanego wskaźnika. Stagnacja w tym zakresie widoczna była na obszarach „Górna-Północ” i „Południe”.

Tabele z danymi pochodzącymi z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz mapy dotyczące 2016 i 2021 r. pokazują podtrzymywanie pozytywnego trendu spadku wartości udzielanej pomocy w postaci zasiłku stałego, jak również zmniejszania się liczby osób, które z niego korzystały. W 2022 r. niestety należy podkreślić fakt, iż mimo że liczba osób objętych tym typem pomocy spadła, to jej wartość wzrosła w porównaniu z 2021 r.

Mapa 11. Natężenie pobierania zasiłku stałego

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 5. Natężenie pobierania zasiłków stałych (liczba osób w rodzinach, w których wypłacany jest zasiłek stały, w przeliczeniu na 1000 ludności)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych MOPS

Wsparcie poprzez udzielanie zasiłku stałego uzupełniane jest również poprzez wsparcie innymi typami świadczeń. Poniżej analizowane będzie udzielanie zasiłków okresowych, przysługujących w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego w 2022 r.:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej,
- rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy ustalony jest na poziomie:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej - do wysokości 50% różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby,
- w przypadku rodziny - do wysokości 50% różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie.

Rozkład przestrzenny udzielania zasiłków okresowych na terenie Łodzi prezentuje Mapa nr 12. Pokazuje ona, iż w granicach obszaru rewitalizacji widoczne były większe skupiska heksagonów, gdzie w rodzinach, w których wypłacany jest zasiłek okresowy na 1 tys. ludności liczba osób korzystających z niego, przekracza 60 osób.

W 2020 r. Widoczne były na obszarze rewitalizacji dużej powierzchni enklawy o ciemnogrnatowym kolorze, symbolizującym najwyższą wartość wskaźnika. Znajdowały się one w centrum „Starych Bałut” oraz w sercu obszaru „Centrum”, zajmującym kwartały wyznaczone przez ulice Piotrkowską, Północną, Sterlinga, Narutowicza. Sięgała ona na zachód, w głąb sąsiedniego obszaru, wąską odnogą wzdłuż ul. Legionów). Na „Starym Polesiu” obszary problemowe wydawały się układać wzdłuż jego granic odśladając tym samym w jego środku rozległy rejon ciemnoszarego koloru, na którym analizowany wskaźnik przyjął wartości od 24 do 60 osób na 1 tys. mieszkańców, korzystających z zasiłku okresowego. Rozmiar tej ciemnoszarej połaci również zmusza do uznania tego obszaru za

problemowy. Ponadto trzy nieregularnych kształtów enklawy oraz jedna, największa i najbardziej zwarta, pomiędzy ulicami Wodną, Rodziny Grohmanów, Nową i Piłsudskiego zawierała się w podkowie obszaru „Starego Widzewa”. W granicach „Górnej-Północ” również znajdowały się dwa obszary o najwyższych wartościach współczynnika:

- jedna rozciągająca się w kształt leżącej litery „Y”, której podstawa znajduje się w okolicach pl. Reymonta, ramiona natomiast kończą się w pobliżu skrzyżowań Kilińskiego i Milionowej (górne), Kilińskiego i Siedleckiej (dolne);
- druga natomiast pomiędzy Przędzalnianą, Milionową, Rydza-Śmigłego i Przybyszewskiego.

Obszar „Południe” niemal w całości pokryty jest heksagonami o wartościach 24 do 60 osób, a wzdłuż jego wschodniej granicy, którą stanowi ul. Rzgowska, ciągnie się pas rozrzuconych luźniej pól o najwyższej wartości wskaźnika.

W 2021 r. wszystkie wymienione powyżej enklawy zaczęły tracić swoją spójność i rozpadać się lub dzielić na mniejsze formacje, na skutek zanikania heksagonów o najwyższej wartości wskaźnika. Najbardziej odporna na taką „erozję” była enklawa zajmująca środek obszaru „Stare Bałuty”. Pozostałe wzmiankowane powyżej, występujące na terenie „Centrum”, „Starego Widzewa” i „Górnej-Północ” obszary problemowe straciły swój charakter, tworząc obecnie bardziej postrzępione i nieregularne kształty lub układając się w mniejsze, podzielone formacje. Na „Starym Polesiu” widoczna wcześniej odnoga łącząca się z enklawą w okolicach pl. Wolności, oddzieliła się i obecnie ogranicza się do wąskiego paska, ciągnącego się pomiędzy ul. Legionów a Ogrodową. Pozostałe kompleksy o wydłużonych południkowo kształtach niemal zanikły. Pozostałością po nich są pojedyncze heksagony porzucane nieregularnie po tym obszarze. Również w tym przypadku rozległe ciemnoszare tło tworzone przez heksagony, gdzie pomiędzy 24 a 60 osób na 1000 mieszkańców korzystało ze wsparcia zasiłkami okresowymi, zostało rozcięte i nieco ograniczyło swoje zasięgi. Jednak istniejące rozległe kompleksy pól w tej barwie nadal powinny martwić i być obszarami specjalnego zainteresowania instytucji pomocowych.

W 2022 r. enklawy heksagonów o najwyższej wartości wskaźnika, gdzie liczba osób w rodzinach, w których wypłacany był zasiłek okresowy na 1 tysiąc mieszkańców przekraczał 60 osób, w zasadzie pozostały w tych samych miejscach i nie powiększały znacząco swoich zasięgów. Niepokojący jest jednak rozrost powierzchni, gdzie analizowany wskaźnik przyjmuje wartości od 24 do 60 osób. Zaczął on stanowić w zasadzie jednorodne tło, na którym widoczne są występujące w mniejszych proporcjach inne wartości wskaźnika na wszystkich obszarach. Wskazuje to na gorszą sytuację w porównaniu z poprzedzającym rokiem, mimo iż dane z Tabeli nr 2 zdają się tego nie pokazywać (nadal liczba osób objętych tym typem pomocy, jak i jej wartość maleją).

Mapa 12. Zasilek okresowy

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Wykonano w ramach realizacji projektu pn.: „Informatyczne usługi przestrzenne w rewitalizowanej strefie wielkomiejskiej miasta Łodzi”

Natężenie pobierania zasiłku okresowego

2022 r.

Liczba osób w rodzinach, w których wypłacany jest zasiłek okresowy na 1 tys. ludności

Źródło: **Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji**

Kolejnym ujętym w tabelach typem zasiłku jest zasiłek celowy. Może być przyznany w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej.

W 2022 r. Zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opatu, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Zasiłek celowy może być przyznany również osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości nie przekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny.

Najwyższa wartość wskaźnika przyjmująca wartość przynajmniej 42 osób, którym wypłacany był zasiłek celowy na 1 tys. mieszkańców, widoczna była w 2020 r. w licznych skupiskach na obszarze rewitalizacji. Podobnie jak w przypadku poprzednich map, pokazujących przestrzenny rozkład wsparcia potrzebujących mieszkańców Łodzi zasiłkami stałymi i okresowymi, również i w tym przypadku widoczna była, rozciągająca się na linii wschód-zachód, enklawa przecinająca centrum „Starych Bałut”. Na „Starym Polesiu” koncentracje pól o najwyższej wartości wskaźnika ułożone były: pierwsza w północnej części obszaru w pasie pomiędzy ulicami Ogrodową a Legionów, druga w centralnej części pomiędzy Łąkową i Żeligowskiego, Legionów, Pogonowskiego a Skłodowskiej-Curie, trzecia natomiast w południo-wschodnim narożniku obszaru „Starego Polesia”. Na terenie rejonu „Centrum” obszar problemowy widoczny był pomiędzy Piotrkowską i Nowomiejską, Północną, Kilińskiego i Narutowicza. Charakterystyczny kształt podkowy „Starego Widzewa” w części zachodniej i północnej w przeważającej części pokryty był ciemnogrnatowymi polami, które układały się w 3 enklawy o nieregularnych kształtach.

Strefa „Górna-Północ” w zakresie charakterystyki pobierania zasiłku celowego posiadała obszar problemowy układający się podobnie, jak w przypadku mapy pokazującej rozkład przestrzenny udzielania zasiłku okresowego. Ponownie więc pojawiał się kształt leżącej litery „Y” z podstawą umiejscowioną pomiędzy Parkiem Reymonta a pl. Niepodległości, której ramiona wyciągały się ku północnemu-wschodowi w okolice skrzyżowania ulic Kilińskiego i Milionowej oraz ku południowemu-wschodowi w stronę ulic Kilińskiego i Siedleckiej. Mniejszą enklawę problemową stanowi prostokąt zawarty wewnątrz ulic Przędzalnianej, Milionowej, Rydza-Śmigłego i Przybyszewskiego.

Obszar „Południe” w przeważającej części pokryty był układającymi się w 3 niewielkie enklawy haksagonami w kolorze ciemnogrnatowym, świadczącym o najwyższej wartości omawianego wskaźnika.

W 2021 r. do ograniczania zasięgu wskazanych powyżej obszarów problemowych mają zastosowanie te same obserwacje, które poczyniono w przypadku charakterystyki występowania wspierania pomocą w postaci zasiłków okresowych. Również w tym przypadku enklawy ciemnogrnatowego koloru, symbolizujące występowanie tego typu pomocy w skali przekraczającej 41 osób na 1000 mieszkańców, zdają się tracić swoją spójność. Nadal jednak występują bardzo wyraźnie. W porównaniu z 2020 r. zanikły enklawy znajdujące się w południowej części „Starego Polesia”, a także w zachodniej części podkowy „Starego Widzewa”, zmieniając się w mozaikę heksagonów o różnych wartościach omawianej cechy. Swoje dotychczasowe charakter enklaw straciły 3 formacje ciemnogrnatowych heksagonów, występujące w zachodniej części obszaru „Górna-Północ”. Również

one stały się nieregularnymi konglomeratami heksagonów w kolorze ciemnogrnatowym i ciemnoszarym.

W 2022 r. (Mapa nr 13) podobnie, jak miało to miejsce w przypadku wypłacania zasiłku okresowego widoczne były niewielkie ubytki heksagonów o najwyższej wartości wskaźnika. Jednak ciemnoszary kolor, symbolizujący przedział pomiędzy 14 a 41 osób w rodzinach, w których wypłacany jest zasiłek celowy na 1000 mieszkańców, rozlewa się niemal na wszystkie analizowane obszary problemowe, stanowiąc jednorodne tło, na którym widoczne są heksagony innych odcieni. Nie do końca wydaje się to odzwierciedlać sytuację, zilustrowaną przez dane z tabeli wskazujące, że zarówno liczba osób, a wraz z nią wartość pomocy, spadają.

Podobnie jak miało to miejsce w przypadku analizy poprzedniego wskaźnika, istniejące rozległe kompleksy pól o wartości cechy pomiędzy 14 a 41 osób na 1000 mieszkańców nadal powinny być obszarami specjalnego oddziaływania instytucji pomocowych z uwagi na ciągle duże zapotrzebowanie na tego typu wsparcie.

Mapa 13. Zasilek celowy

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Wykonano w ramach realizacji projektu pn.: „Informatyczne usługi przestrzenne w rewitalizowanej strefie wielkomiejskiej miasta Łodzi”

Natężenie pobierania zasiłku celowego

2022 r.

Liczba osób w rodzinach, w których wypłacany jest zasiłek celowy na 1 tys. ludności

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Zanim przeanalizowana zostanie Mapa nr 14, opisująca natężenie pobierania pomocy na dożywianie dzieci, przyjrzyć należy się prawnym uwarunkowaniom jej udzielania. Przysługuje ona bowiem:

- dzieciom do 7 roku życia
- uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej,
- osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności.

Pomoc w zakresie dożywiania może być przyznana nieodpłatnie osobom i rodzinom, o których mowa powyżej, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 200% kryterium dochodowego, o którym mowa odpowiednio w art. 8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej.

Do udzielania pomocy w zakresie dożywiania mają zastosowanie odpowiednio przepisy ustawy o pomocy społecznej, dotyczące udzielania świadczeń z pomocy społecznej

Wsparcie w zakresie dożywiania organizowane jest w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności. Pomoc w zakresie dożywiania może być przyznana nieodpłatnie osobom i rodzinom, o których mowa powyżej, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kryterium dochodowego, o którym mowa odpowiednio w art. 8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej.

Na Mapie nr 14 zaobserwować możemy niemal te same zależności, które zauważyć dało się na poprzednich planach, pokazujących natężenie udzielania zasiłku stałego. W 2020 r. (podobnie jak w roku poprzedzającym) w zasadzie w tych samych miejscach widoczne były enklawy, gdzie skupiały się heksagony o najwyższym współczynniku, wynoszącym więcej niż 83 osoby na 1 tys. mieszkańców. Różnice występują na obszarze „Centrum”, gdzie swoją powierzchnię powiększyło skupisko w kwadracie ulic Piotrkowskiej, Północnej, Kilińskiego, Jaracza. Na Starym Widzewie odosobnione enklawy – występujące na mapie z 2019 r. w swego rodzaju „wianuszkach” – rok później wydawały się łączyć w 2 większe skupiska: pierwsze zlokalizowane pomiędzy północną granicą obszaru problemowego a al. Piłsudskiego, która odgradza ją od drugiej podobnej wielkości enklawy pomiędzy ulicami Sienkiewicza, Piłsudskiego, Targową a Tymienieckiego.

Cztery lata wcześniej wszystkie wspomniane powyżej enklawy były wyraźniejsze, a widoczne na ich obszarach skupiska pól charakteryzujących się najwyższą wartością wskaźnika, były o wiele rozleglejsze. Na obszarze „Górnej-Północ” dwie wspomniane powyżej enklawy były połączone, tworząc jedną o większej powierzchni. Rozległe skupisko pól w kolorze granatowym o nieregularnym kształcie istniało w 2016 r. na terenie „Starego Polesia”. W 2019 r. przekształciło się ono w jednolity pod względem natężenia cechy obszar o dominującej wartości pomiędzy 33 a 83 osoby w rodzinach, którym wypłacana jest pomoc na dożywianie dzieci na 1 tys. mieszkańców. Niestety w 2020 r. przybyło na tym obszarze nieco więcej heksagonów w kolorze ciemnogramatowym. Nadal niemal cały obszar „Południe” stanowił obszar problemowy. Stan zagadnienia pomiędzy 2016 r. a 2019 r. wskazywał, iż sytuacja poprawiła się, jednak nadal widoczne były rejony, gdzie codzienne funkcjonowanie zamieszkujących je rodzin wymusza udzielanie wsparcia na rzecz jego najmłodszych mieszkańców. Mapa dotycząca 2020 r. wskazywała na niewielkie pogorszenie się sytuacji, o czym świadczy powiększenie powierzchni obszarów, na których wyższa liczba osób musiała skorzystać ze wsparcia w postaci uzyskania pomocy na dożywianie dzieci.

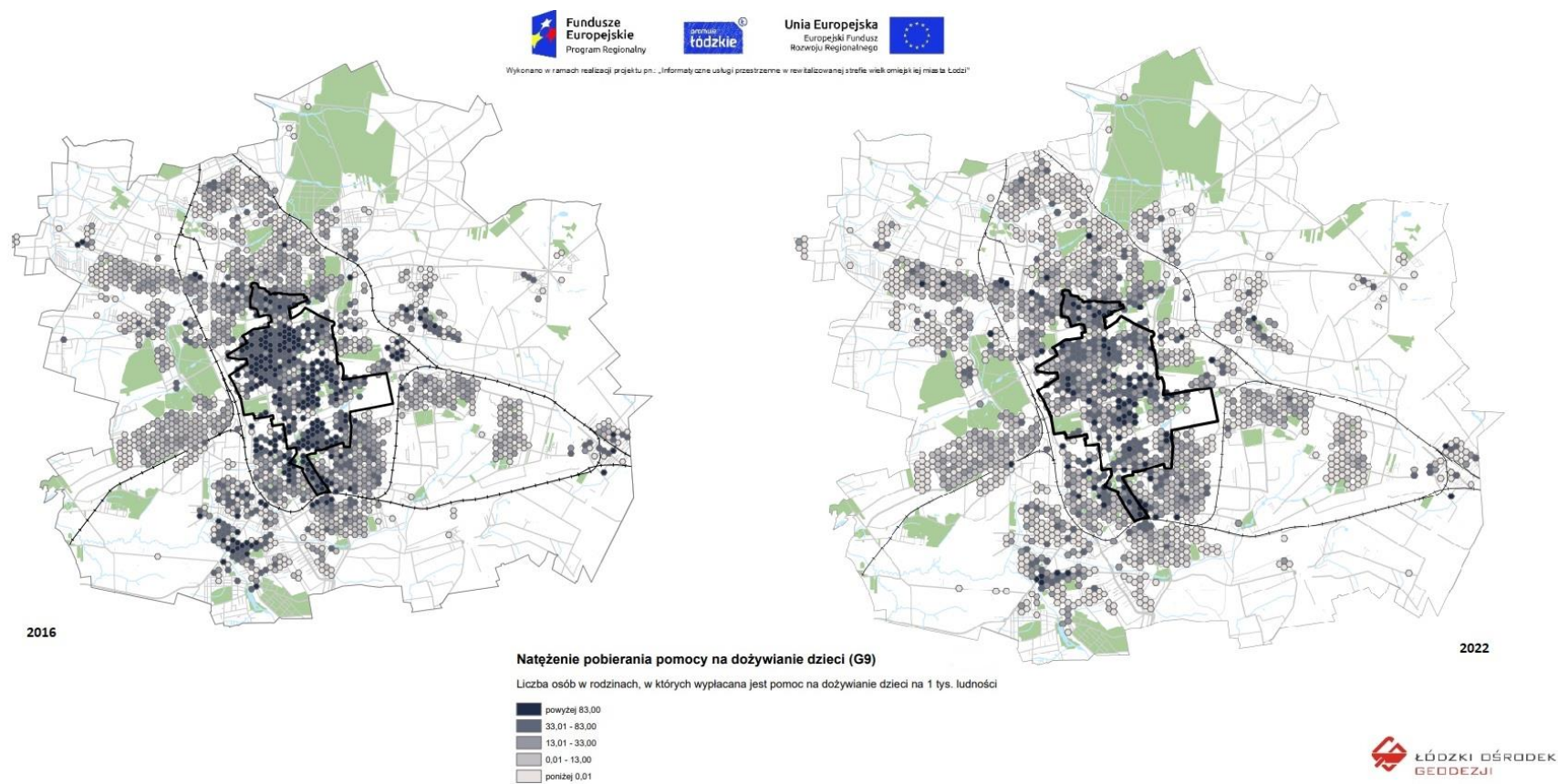
Rok później sytuacja poprawiła się. Dane, które odczytać możemy na mapie pokazały, iż liczba heksagonów o najwyższej wartości wskaźnika zmniejszyła się. Strefy problemowe skurczyły się („Stare Bałuty”), zaczęły zanikać („Centrum”, „Górna-Północ”) lub uległy rozczłonkowaniu na kilka niewielkich skupisk ciemnognatowych heksagonów (obie enklawy problemowe w „podkowie” „Starego Widzewa”). Co istotne nie zmniejszył się zasięg ciemnoszarego tła, symbolizującego przedział 33-83 osoby w rodzinach, w których wypłacana jest pomoc na dożywianie dzieci na 1 tys. mieszkańców. Świadczy to nadal o niemałej potrzebie korzystania z takiego wsparcia. Spadła jednak liczba rejonów miasta, gdzie wyjątkowo duża liczba osób potrzebowała wypłacania pomocy na dożywianie.

Na Mapie nr 14 prezentującej stan w 2022 r. widać, iż proces ten był kontynuowany i nadal systematycznie ubywało heksagonów w najciemniejszych odcieniach. Jednorodne obszary zabarwione ciemnoszarym kolorem były rozrywane na mniejsze enklawy, pomiędzy którymi zaczynały dominować hekсы, gdzie poniżej 33 osób mieszka w rodzinach, którym wypłacana jest pomoc na dożywianie dzieci na 1000 mieszkańców. Stopniowo zmniejszała się liczba ciemnognatowych heksagonów. Te, które były widoczne grupują się w niewielkich zespołach, rozsianych po całym obszarze rewitalizacji. Ich największa kumulacja znajduje się w zachodniej części „Starego Widzewa” pomiędzy ulicami Sienkiewicza, Tuwima, Targową, Tymienieckiego. Nie uległa poprawie sytuacja obszaru „Południe”. Dane z Tabeli nr 2 pokazują, iż liczba osób korzystających z pomocy w formie posiłku pomiędzy 2021 rokiem a 2022 spadła, wzrosła za to wartość pomocy.

Pokrywanie się skupisk o najwyższej wartości wskaźnika dotyczącego udzielania zasiłku stałego, jak i pomocy na dożywianie dzieci, wskazują na rejony obszaru rewitalizacji, na których mieszkańcy muszą otrzymać wyjątkowo kompleksową ofertę pomocy. Powinna ona być również uzupełniona komponentem związanym z aktywizacją zawodową dla mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz możliwością zapewnienia efektywnej opieki najmłodszym. Rozwiązanie takie potwierdza nakładanie się rejonów problemowych, dotyczących udziału osób bezrobotnych z rejonami najbardziej rozpowszechnionego wspierania mieszkańców zasiłkami i innymi formami pomocy.

Do 2020 r. pozytywnym zjawiskiem był fakt zmniejszania się liczby osób korzystających ze wsparcia. Zachodziła jednak obawa, iż pandemia koronawirusa Sars-CoV-2 wiosną i jesienią 2020 r. oraz na początku 2021 r., a także związane z nią problemy rynku pracy, mogą zaburzyć lub odwrócić ten trend. Okazało się jednak, iż liczba adresatów takiej pomocy systematycznie spadała kolejny rok z rzędu (zrosła natomiast wartość tej pomocy, jak wzmiankowano już powyżej).

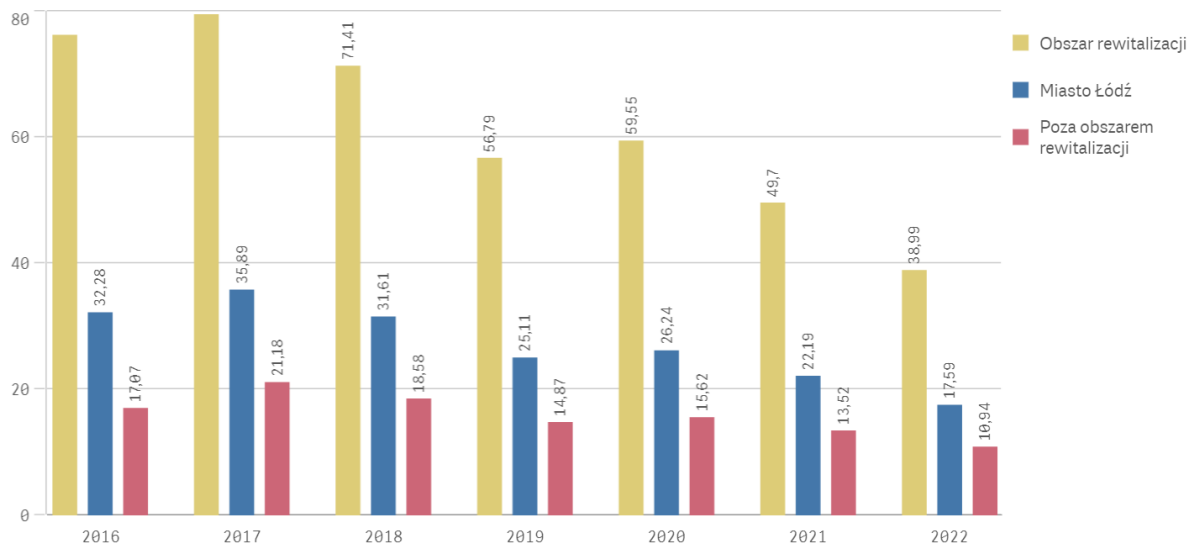
Trudno powiedzieć, skąd wziął się widziany na mapach wzrost powszechności udzielanej pomocy (powiększenie zasięgu ciemnoszarego koloru), ale nie mający pełnego odzwierciedlenia w danych liczbowych dotyczących zasiłków, pozyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego. Jaka jest relacja tych czynników z rosnącą dynamicznie w 2022 r. inflacją, która powinna przede wszystkim wpływać na zwiększenie udzielenia doraźnej i tymczasowej pomocy w formie zasiłków okresowych, celowych i pomocy w formie posiłku.

Mapa 14. Natężenie pobierania pomocy na dożywianie dzieci

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 6. Natężenie pobierania pomocy na dożywianie dzieci (liczba osób w rodzinach, w których wypłacana jest pomoc na dożywianie dzieci, w przeliczeniu na 1 tys. ludności)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych MOPS

Natężenie problemów edukacyjnych

Dane Głównego Urzędu Statystycznego za rok szkolny 2019/20 wskazywały, iż w Łodzi były 152 szkoły podstawowe, w których uczyło się 46 268 dzieci. Z tej liczby w 2020 r. miasto Łódź prowadziło 8 zespołów szkolno-przedszkolnych, 85 szkół podstawowych, 9 szkół podstawowych specjalnych, 1 zespół szkół ogólnokształcących. Obowiązek szkolny w łódzkich podstawówkach i zespołach szkolno-przedszkolnych realizowało 40 771 uczniów. Ich liczba wzrosła o 301 w porównaniu z poprzednim rokiem. Średnia liczba dzieci w oddziale w roku szkolnych 2019/2020 wyniosła 21,7 i była wyższa o 0,2 w porównaniu z rokiem poprzedzającym. GUS opublikował dane za rok szkolny 2020/21 z opóźnieniem. Natomiast w roku szkolnym 2021/22 liczby te przedstawiały się następująco: 152 szkoły podstawowe, w których uczyło się 47 050 (rok wcześniej było to 46 665, a więc liczba ta wzrosła). Zespołów szkolno-przedszkolnych miasto prowadziło podobnie jak w poprzednich latach 8, szkół podstawowych samorządowych było 88, 27 liceów ogólnokształcących, 22 zespoły szkół ponadpodstawowych, 1 zespół szkół ogólnokształcących, 16 szkół specjalnych i specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych. Na obszarze rewitalizacji w 2022 r. funkcjonowało 19 szkół podstawowych, 3 zespoły szkolno-przedszkolne, 8 liceów ogólnokształcących, 7 zespołów szkół ponadgimnazjalnych, 2 szkoły specjalne.

Tabela 3. Liczba placówek edukacyjnych w Łodzi wg. danych GUS

Lp.	Wyszczególnienie	2015/16	2020/21	2021/22
1.	Szkoły podstawowe	136	151	152
2.	Gimnazja	88	-	-
3.	Specjalne przysposabiające do pracy	5	6	6

4.	Branżowe I stopnia	15	16	15
5.	Branżowe II stopnia	-	2	2
6.	Licea ogólnokształcące	54	57	57
7.	Technika	28	31	32
8.	Artystyczne ogólnokształcące	4	4	4
9.	Podstawowe dla dorosłych	-	3	3
10.	Gimnazja dla dorosłych	4	-	-
11.	Licea ogólnokształcące dla dorosłych	20	7	7
12.	Technika dla dorosłych	-	-	-
13.	policealne	59	38	35
14.	uczelnie	21	18	17

Do roku szkolnego 2015/16 zasadnicze szkoły zawodowe. b, c W roku szkolnym 2010/11 łącznie z: b – uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi i liceami profilowanymi, c – technikami uzupełniającymi (w przypadku szkół dla dorosłych również w roku szkolnym 2015/16). d Dające uprawnienia zawodowe. Ponadto realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne w szkołach artystycznych – w roku szkolnym 2010/11 – 336 uczniów, 2015/16 – 236, 2020/21 – 185, 2021/22 – 254.

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Tabela 4. Uczniowie i studenci wg. danych GUS

Lp.	Wyszczególnienie	2015/16	2020/21	2021/22
1	Szkoły podstawowe	37 510	46 665	47 050
2	Gimnazja	15 354	-	-
3	Specjalne przysposabiające do pracy	129	170	167
4	Branżowe I stopnia	1 401	1 656	1 727
5	Branżowe II stopnia	-	38	22
6	Licea ogólnokształcące	11 360	16 792	17 163
7	Technika	6 980	8 900	9 238
8	Artystyczne ogólnokształcące	662	574	549
9	Podstawowe dla dorosłych	-	215	149
10	Gimnazja dla dorosłych	452	-	-
11	Licea ogólnokształcące dla dorosłych	2 996	2 138	2 182
12	Technika dla dorosłych	-	-	-

13	policealne	6 672	4 824	6 072
14	uczelnie	76 353	65 325	66 002

Do roku szkolnego 2015/16 zasadnicze szkoły zawodowe. b, c W roku szkolnym 2010/11 łącznie z: b – uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi i liceami profilowanymi, c – technikami uzupełniającymi (w przypadku szkół dla dorosłych również w roku szkolnym 2015/16). d Dające uprawnienia zawodowe. Ponadto realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne w szkołach artystycznych – w roku szkolnym 2010/11 – 336 uczniów, 2015/16 – 236, 2020/21 – 185, 2021/22 – 254.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Reforma edukacji z 2017 r. wymusiła zmiany, które objęły również przeprowadzane egzaminy. Wraz z wygaszeniem gimnazjów znikła również forma weryfikacji wiedzy i umiejętności uczniów, jaką był egzamin gimnazjalny. Po powrocie do rozwiązania przewidującego funkcjonowanie 8-letniej szkoły podstawowej, jego rolę przejął egzamin ósmoklasistów. W roku szkolnym 2018/2019 przeprowadzono go w formie pisemnej z trzech przedmiotów obowiązkowych, tj. języka polskiego, matematyki oraz języka obcego nowożytnego. Poniżej znajdują się średnie punktowe wyniki egzaminów dzieci uczęszczających do łódzkich szkół podstawowych w porównaniu ze średnimi wartościami punktowymi, uzyskanymi przez uczniów w całym kraju i przez uczniów z województwa łódzkiego w trakcie egzaminów przeprowadzonych w 2019, 2020, 2021 i w 2022 r. (informacja dotycząca wyników z egzaminu z języka obcego nowożytnego dotyczy wyłącznie języka angielskiego).

Tabela 5. Porównanie wyników egzaminu ósmoklasisty (w procentach) w latach 2019 - 2022 r.

Wyniki uczniów z:	język polski				matematyka				język angielski			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Łódź	65	59	59	59	49	50	51	61	66	61	72	73
województwo łódzkie	63	58	58	58	45	47	48	58	58	54	65	66
Polska	63	59	59	60	45	46	46	57	59	54	65	67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi

Powyższe dane dotyczą uczniów (obywateli Polski) rozwiązujących zadania w arkuszach standardowych. Pamiętajmy, iż do egzaminów ósmoklasisty przystąpili również uczniowie z Ukrainy.

Zestawienie danych wskazuje, że młodzi Łódzianie notują lepsze wyniki egzaminów z niemal każdego z ww. przedmiotów w porównaniu ze średnią regionalną i ogólnopolską. Świadczy to o dobrej jakości edukacji na tle kraju oraz województwa. W 2022 r. nastąpiła poprawa wyników w porównaniu do poprzedzającego roku, szczególnie widoczna w zakresie umiejętności matematycznych uczniów kończących szkołę podstawową.

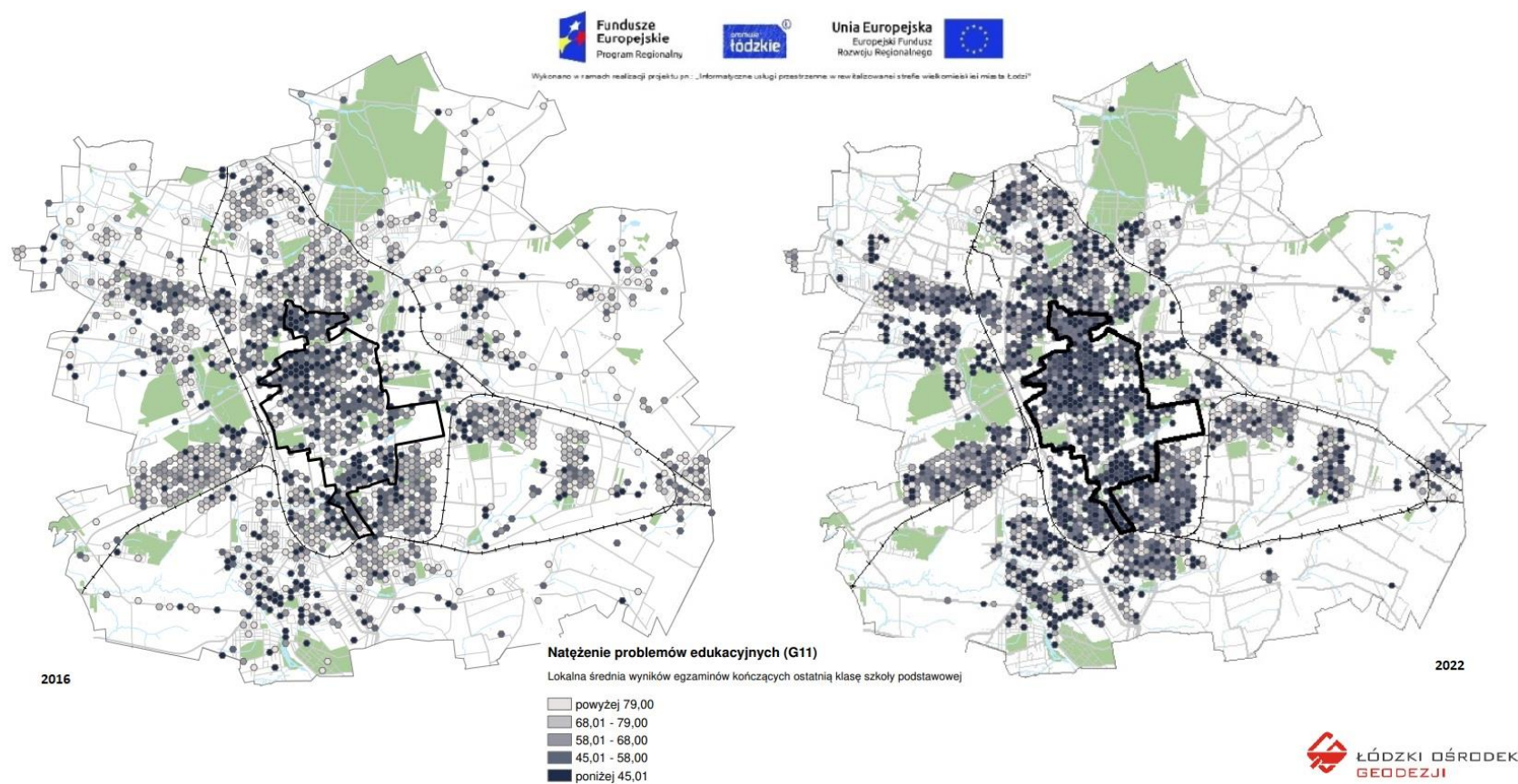
W 2021 r. zarysowały się enklawy, na terenie których mieszkający ósmoklasiści na egzaminie osiągnęli najmniej zadowalające wyniki - poniżej 45%. Były one widoczne na obszarze Starego Miasta na obszarze „Starych Bałut”, w północnej części „Starego Polesia” pomiędzy ulicami Żeligowskiego, Legionów, Zachodnia i 1-ego Maja, która dwoma „korytarzami” połączona była z enklawą w obszarze „Centrum”, znajdującą się pomiędzy Piotrkowską, Północną, Kilińskiego i Rewolucji 1905 r. Dwie kolejne ułożone były na terenie „Starego Widzewa”: pierwsza w jego północnej części pomiędzy Targową, Tuwima, Kopcińskiego, Nawrot, druga pomiędzy ulicami Kilińskiego, Nawrot, Targową,

Piłsudskiego. Pozostała część tej enklawy – jeśli chodzi o nasycenie omawianego wskaźnika - utrzymywała charakter mozaikowy, lecz z kilkoma niewielkimi formacjami ciemnogrnatowych heksagonów, nierównomiernie rozsianych po powierzchni obszaru. Ostatnią większą enklawę problemową zobaczyć można było na terenie „Górnej-Północ” pomiędzy Rzgowską, Przybyszewskiego, Kilińskiego a doliną dawnej rzeczki Dąbrówki, biegnącą po północnej stronie wzdłuż ul. Dąbrowskiego. Obszar „Południe” miał charakter mozaikowy, choć u jego nasady widoczna była niewielka koncentracja heksagonów o najniższej wartości wskaźnika.

Podobnie jak miało to miejsce w 2019 r., tak i rok później oraz w 2021 r. należy zwrócić uwagę, iż w zasadzie lokalizacja występowania powyższych enklaw pokrywa się z występowaniem wysokich współczynników bezrobocia we wszystkich wskaźnikowych aspektach. Niskie wyniki punktowe egzaminów mogą mieć zatem związek z ogólnymi trudnościami w zakresie funkcjonowania gospodarstw domowych (w tym również w aspekcie finansowym).

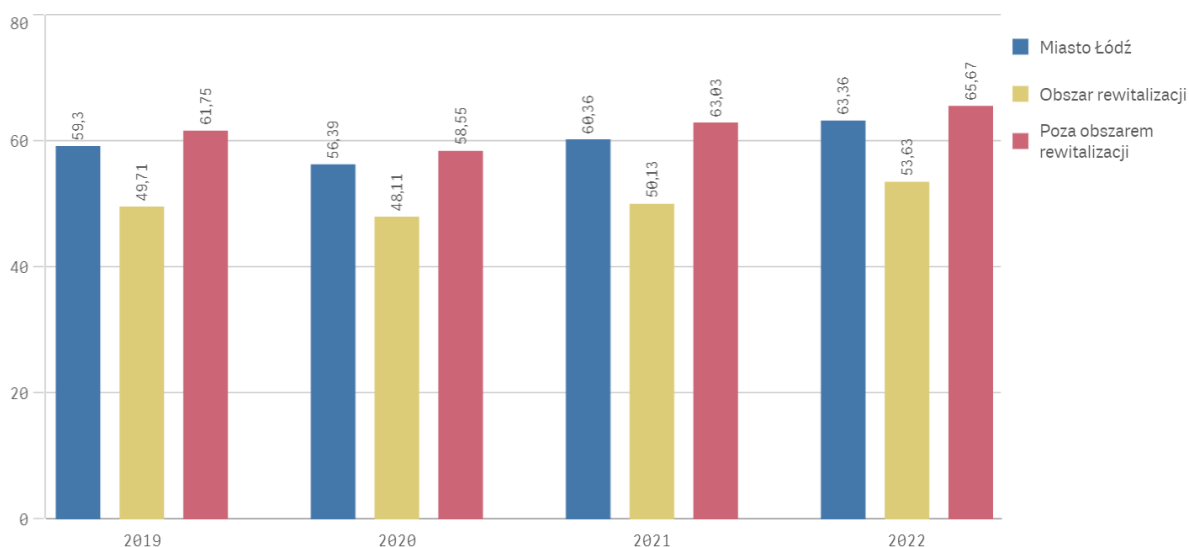
Charakterystyka ta nie zmienia się również w 2022 r. Tym jednak co należy szczególnie podkreślić jest zwiększenie się problemu w postaci nienajlepszych wyników z egzaminów na obszarach poza wskazanymi enklawami. Porównując mapę z 2021 r. widoczny stał się rozrost stref, w których dominuje szary kolor symbolizujący średnie wyniki uczniów kończących ósmą klasę szkoły podstawowej w przedziale 58-68 procent. Stał się on jakby tłem na którym pojawiały się rozbudowane enklawy gorszych wyników z egzaminów. Co warto podkreślić obszar rewitalizacji nie wyróżniał się w tym zakresie szczególnie negatywnie w porównaniu z innymi częściami miasta. Nadal jego cechą charakterystyczną są rozbudowane obszary problemowe, gdzie uśrednione wyniki uczniów kończących ósmą klasę szkoły podstawowej nie przekraczają 45%. Trudno powiedzieć czy za taki stan rzeczy odpowiada reforma edukacji i zmiany programów nauczania, wielokrotnie podkreślany brak kadry nauczycielskiej, czy też jest to jeszcze echo pandemii. Pewien wpływ mogą mieć wszystkie wymienione czynniki.

Na wskazanych powyżej obszarach w szczególności zadbać należy o wzmocnienie oddziaływań edukacyjnych wobec uczniów szkół podstawowych. Warto z pewnością kontynuować trwające obecnie działania zmierzające docelowo do zaoferowania uczniom wysokiej jakości kształcenia oraz bardziej indywidualnej opieki edukacyjnej z wykorzystaniem nowoczesnych metod nauczania i pomocą nowoczesnego sprzętu dydaktycznego. Kroki takie należy przedsięwziąć w szczególności wobec dzieci z trudnościami, które czynią proces zdobywania wiedzy bardziej problematycznym oraz w odniesieniu do dzieci z niepełnosprawnościami. W efekcie powinno to przekładać się na nabywanie przez nie kompetencji opartych na indywidualnych predyspozycjach i rozwijanie umiejętności ułatwiających ich dostosowywanie do zmieniających się warunków i potrzeb.

Mapa 15. Natężenie problemów edukacyjnych

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 7. Natężenie problemów edukacyjnych (lokalna średnia wyników egzaminów kończących ostatnią klasę szkoły podstawowej)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych Wydziału Edukacji

Wyniki matur

Dla uzupełnienia informacji, dotyczących wyników egzaminu ósmoklasistów, poniżej zamieszczone zostały również dane dotyczące matur. Mimo, iż w przypadku szkolnictwa średniego nie obowiązuje rejonizacja, a więc wyników w poszczególnych szkołach nie da się powiązać z uczniami pochodzącymi z określonych kwartałów miasta, to z pewnością analiza poniższych danych da pełniejszy obraz stanu systemu edukacji na obszarze rewitalizacji.

Do egzaminów ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych w części pisemnej egzaminu maturalnego w 2021 r. przystąpiło 5 675. Egzamin zdało 4 221 uczniów, co stanowi 74%. W 2020 roku przystąpiło w Łodzi 5 145 uczniów, egzamin zdało 3 825 uczniów (75%). Rok wcześniej było to 4 817 uczniów, z których egzamin dojrzałości zdało 3 957 uczniów - 82% uczniów. W 2022 r. liczby te prezentowały się następująco: przystąpiło 5 509, egzamin zdało 4 721 (86%). Dane wskazują, iż poziom zdawalności matur był wyższy w roku przedpandemicznym i popandemicznym.

Zdawalność matur w Łodzi w odniesieniu do wyników osiągniętych przez wszystkich abiturientów w województwie oraz w kraju pokazuje Tabela nr 6. Wskazuje ona na fakt poprawiania się generalnej zdawalności egzaminu dojrzałości w 2022 r., kiedy uczniowie mogli powrócić do stacjonarnego trybu nauki, za czym poszedł również wzrost efektywności procesu dydaktycznego.

Tabela 6. Zestawienie zbiorcze zdawalności matury w Łodzi (nowa formuła matury, zdający po raz pierwszy, którzy byli obecni na 3 egzaminach pisemnych obowiązkowych i 1 egzaminie dodatkowym – stan na dzień: 4 lipca 2019 r. i 11 sierpnia 2020 r.)

Lp.	Rok	Łódź	Województwo	Kraj
1.	2019	82,1	79,8	-
2.	2020	74,6	72,5	74,0

3.	2021	74,4	72,7	82,5
4.	2022	85,7	77,0	77,4

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy dotychczas nie uzyskali świadectwa dojrzałości oraz tacy, którzy uzyskali świadectwo we wcześniejszych latach, a w czerwcu 2022 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z nowego przedmiotu.

Wszyscy ubiegający się o świadectwo dojrzałości obowiązkowo zdawali egzamin pisemny z następujących przedmiotów: język polski, matematyka i wybrany język obcy nowożytny (angielski, niemiecki, rosyjski, francuski, hiszpański, włoski) oraz język mniejszości narodowej. Najczęściej wybieranym językiem obcym na egzaminie był język angielski, co pokazują poniższe dane: spośród ubiegłorocznych abiturientów w Łodzi język angielski, jako przedmiot obowiązkowy, zdawało 5 337 osób, język niemiecki – 89, język rosyjski – 73, język francuski – 23, język hiszpański – 11, język włoski – 3 osób.

Tegoroczni absolwenci obowiązkowo przystępowali do jednego przedmiotu dodatkowego na poziomie rozszerzonym. Ponadto mogli przystąpić do egzaminu z 5 kolejnych przedmiotów dodatkowych (poniżej znajdują się zaokrąglone odsetki uczniów w województwie łódzkim (nie w samej Łodzi, choć odzwierciedlają one najprawdopodobniej również tendencję wśród uczniów naszego miasta) w zależności od liczby egzaminów z dodatkowych przedmiotów):

- 32% uczniów przystąpiło do egzaminu z 1 przedmiotu dodatkowego,
- 30% uczniów przystąpiło do egzaminu z 2 przedmiotu dodatkowego,
- 30% uczniów przystąpiło do egzaminu z 3 przedmiotu dodatkowego,
- 6% uczniów przystąpiło do egzaminu z 4 i więcej przedmiotów dodatkowych.

Poniżej znajduje się zestawienie osiągniętych przez łódzkich maturzystów wyników. Jeśli chodzi o język obcy nowożytny to pod uwagę brany jest jedynie angielski, który na poziomie podstawowym zdawało – jak wspomniano powyżej – 5 337, natomiast z pozostałych języków obcych (francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, rosyjskiego, włoskiego) 199, a więc jedynie 3,6%. Rok wcześniej proporcja wyglądała następująco: język angielski zdawało 5 437 uczniów, pozostałe wyżej wymienione języki nowożytne zdawało 246 abiturientów, co stanowiło 4,3%.

Dane porównujące wyniki egzaminu maturalnego w 2020, 2021 i 2022 r. zawarte zostały w Tabeli nr 7. Niestety odniesienie ich do wyjściowego dla prowadzonych analiz, dotyczących działań rewitalizacyjnych, roku 2016 jest niemożliwe z uwagi na wprowadzenie reformy systemu edukacji w 2017 r.

Tabela 7. Wyniki egzaminu maturalnego w Łodzi w 2020, 2021 i 2022 r.

Lp.	przedmiot	poziom	Matura w nowej formule					
			Średni wynik w 2020 r. (w %)	Liczba zdających w 2020 r.	Średni wynik w 2021 r. (w %)	Liczba zdających w 2021 r.	Średni wynik w 2022 r. (w %)	Liczba zdających w 2022 r.
1.	język polski	podstawowy	51	5 145	53	5695	54	5539
2.	język polski	rozszerzony	57	1 238	44	1200	53	1402
3.	matematyka	podstawowy	55	5 143	59	5687	60	5536
4.	matematyka	rozszerzony	41	1 726	38	1906	38	1854

5.	język angielski	podstawowy	77	4 917	81	5437	81	5337
6.	język angielski	rozszerzony	61	3 701	69	3943	67	4296
7.	Biologia	rozszerzony	48	968	36	996	45	1028
8.	Chemia	rozszerzony	42	642	38	728	40	659
9.	Filozofia	rozszerzony	28	45	22	21	42	23
10.	Fizyka	rozszerzony	40	570	43	648	46	555
11.	Geografia	rozszerzony	27	1 267	39	1070	45	1285
12.	Historia muzyki	rozszerzony	53	7	?	7	?	3
13.	Historia	rozszerzony	40	358	40	351	42	402
14.	Historia sztuki	rozszerzony	47	63	55	49	45	64
15.	informatyka	rozszerzony	37	100	35	122	42	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi

Porównując dane związane z wynikami matur w 2019 z danymi dotyczącymi 2020 r. zauważalne było obniżenie wyników osiąganych przez uczniów na egzaminie dojrzałości. Wyjątek stanowiły jedynie biologia, filozofia, historia i informatyka. Największy regres widoczny był w zakresie ocen z następujących przedmiotów: matematyki (zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym), fizyki i geografii, ale także historii muzyki na poziomie rozszerzonym. W 2021 r. spadek wyników dotyczył mniejszej liczby przedmiotów, jednak sytuację nadal trudno było nazywać satysfakcjonującą. Największy wzrost średnich wyników egzaminu maturalnego dotyczył geografii i historii sztuki.

Winę za taki stan rzeczy ponosi najprawdopodobniej pandemia SARS-CoV-2, która znacznie utrudniła bezpośredni kontakt uczniów z nauczycielami, ograniczyła liczbę zajęć umożliwiających poprawę i rozwinięcie kompetencji uczniów w zakresie danego przedmiotu i wymusiła położenie większego nacisku na pracę własną wykonywaną przez uczniów.

W 2022 r. widoczny był niewielki wzrost wyników z przedmiotów podstawowych: języka polskiego i matematyki. Z języka angielskiego utrzymał się na tym samym poziomie. W zakresie przedmiotów rozszerzonych zestawienie prezentuje duży wzrost wyników z języka polskiego, biologii, filozofii, geografii i informatyki. Większy spadek zanotowano jedynie w zakresie wyników egzaminu rozszerzonego z historii sztuki. Średnie wyniki z pozostałych przedmiotów utrzymały się w zasadzie na zbliżonych poziomach w porównaniu z 2021 r.

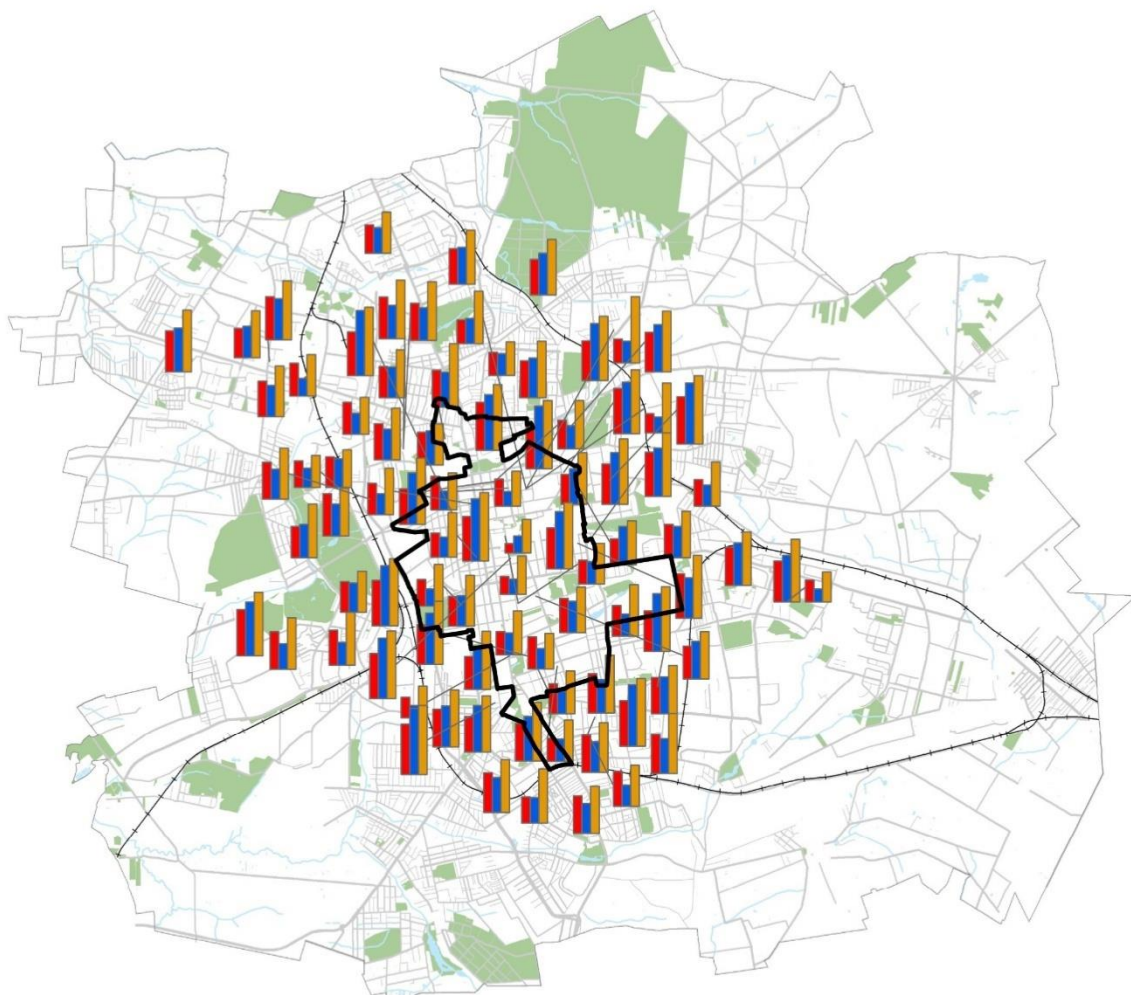
Mapa nr 16 pokazuje średnie wyniki egzaminów maturalnych kończących ostatnią klasę LO lub ZSP według szkół. Widoczne są wysokie słupki symbolizujące wyniki egzaminów dojrzałości w łódzkich liceach ogólnokształcących, znajdujących się na obszarze rewitalizacji: I im. Mikołaja Kopernika przy ul. Więckowskiego 41, III im. Tadeusza Kościuszki przy ul. Sienkiewicza 46, XII im. Stanisława Wyspiańskiego przy ul. Anstadta 7, XXI im. Bolesława Prusa przy ul. Kopernika 2, Salezjańskim Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Bosko przy ul. Wodnej 34. Niemal tak samo wykresy układają się zarówno w 2020, 2021 r., jak i w 2022 r.).

Mapa 16. Wyniki egzaminów maturalnych

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Wykonano w ramach realizacji projektu pn.: „Informatyczne usługi przestrzenne w rewitalizowanej strefie wielkomiejskiej miasta Łodzi”

Wynik egzaminów maturalnych

2022 r.

Średni wynik egzaminów maturalnych kończących ostatnią klasę LO lub ZSP według szkół

ŁÓDZKI OŚRODEK
GEODEZJI

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Intensywność czytelnictwa w bibliotekach i filiach

Biblioteka Narodowa co roku przygotowuje raporty o stanie czytelnictwa w Polsce. Dane wskazują, iż w trakcie ostatniego roku wzrósł nieco wskaźnik czytelnictwa. W 2019 r. zaledwie jedną książkę w ciągu roku przeczytała w naszym kraju niewiele ponad 1/3 respondentów badania. Rok później na zadawane od blisko trzech dekad pytanie o czytanie w całości lub fragmencie co najmniej jednej książki w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie twierdząco odpowiedziało 42% respondentów. To najlepszy wynik od sześciu lat. Oznacza wzrost o 3% w skali roku i o 5% w skali dwóch lat. Można więc mówić o powodach do ostrożnego optymizmu, choć do poziomu wskaźników z początku XXI wieku jest nadal daleko. 10% ankietowanych przeczytało 7 lub więcej książek w trakcie roku. Wydaje się, że wzrost ten możemy powiązać z powodowanymi pandemią lockdownami, koniecznością odbywania kwarantanny przez liczną grupę Polaków.

Dane z kolejnych lat wskazują jednak, że nie mamy do czynienia z trwałym trendem wzrostowym. W raporcie „Stan czytelnictwa w Polsce w 2022” napisano, iż ograniczenia pandemiczne przyniosły w pierwszym roku trwania pandemii „nieco większe zainteresowanie czytaniem, a w drugim – zauważalne zmęczenie. Ta sytuacja trwa. Książki w postaci papierowej lub cyfrowej czytają przede wszystkim osoby najlepiej wykształcone i uczące się (58% absolwentów szkół wyższych, 14% osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym). Tak jak w poprzednich latach, kobiety czytają książki częściej niż mężczyźni, a różnica ta jest wciąż bardzo wyraźna (odpowiednio 42% i 26%). W jesiennym badaniu lekturę co najmniej jednej książki w ciągu ostatnich 12 miesięcy zadeklarowało 34% respondentów w wieku co najmniej 15 lat, co daje taki sam wynik jak w listopadzie roku 2021. W szerszej perspektywie odsetek czytelników książek nie zmienia się w sposób statystycznie istotny od 2015 roku.

Listopadowe badanie dokumentuje wzrost zainteresowania książkami wśród osób w wieku 15–18 lat, które wracają do czytelnictwa sprzed pandemii: czytelnikami książek było 72% badanych nastolatków (60% w 2021 r.). 18% było intensywnymi czytelnikami, deklarowało czytanie 7 i więcej książek. Oznacza to duży wzrost z 5% w 2021 r."

Mimo ww. pozytywnej informacji nadal trudno nie oceniać sytuacji, jako niekorzystnej, aczkolwiek porównując mapy z 2021 r. i 2022 r. widoczna jest poprawa sytuacji. W tym kontekście dane pochodzące z obszaru rewitalizacji mogą napawać umiarkowanym optymizmem. Już pierwszy rzut oka na mapę z 2021 r. pozwalał zauważyć wyraźny spadek czytelnictwa. W 2022 r. (Mapa nr 17) widoczny był wzrost liczby osób wypożyczających książki w filiach Biblioteki Miejskiej w Łodzi. Są one szczególnie widoczne w zachodniej i wschodniej części „Starego Widzewa”, gdzie najczęściej występującą wartością jest przedział pomiędzy 50 a 121 osób, które wypożyczyło choć 1 wolumin w przeliczeniu na 1 tysiąc mieszkańców. Podobnie sytuacja wygląda w centrum strefy „Śródmieście-Zachód”. Wysoką wartość czytelnictwa symbolizują pomarańczowe heksagony (przeszło 121 osób na 1000 mieszkańców) u zbiegu ulicy Legionów i Zielonej (charakterystyczny trójkąt na północnym zachodzie obszaru „Starego Polesia”. Pomiędzy 50 a 80 osób wypożyczających choćby 1 wolumin na 100 mieszkańców to wartość najbardziej powszechna dla obszaru „Centrum” pokrywająca niemal całą jego powierzchnię. Na „Starym Widzewie” wyższe wartości czytelnictwa (83-121 osób) widoczne są przede wszystkim w południowej części ramion tej strefy w kształcie charakterystycznej podkowy. Wartość 50-83 dominuje na obszarze „Górnej-Północ”. Najgorzej sytuacja z czytelnictwem wygląda na „Starym Polesiu” i „Południu” gdzie dominują wartości do 50 osób wypożyczających choćby 1 wolumin w ciągu 2022 r. na 1000 mieszkańców. Przede wszystkim przez kontrast tych właśnie obszernych zespołów heksagonów w blado szarych barwach pomiędzy obszarem rewitalizacji

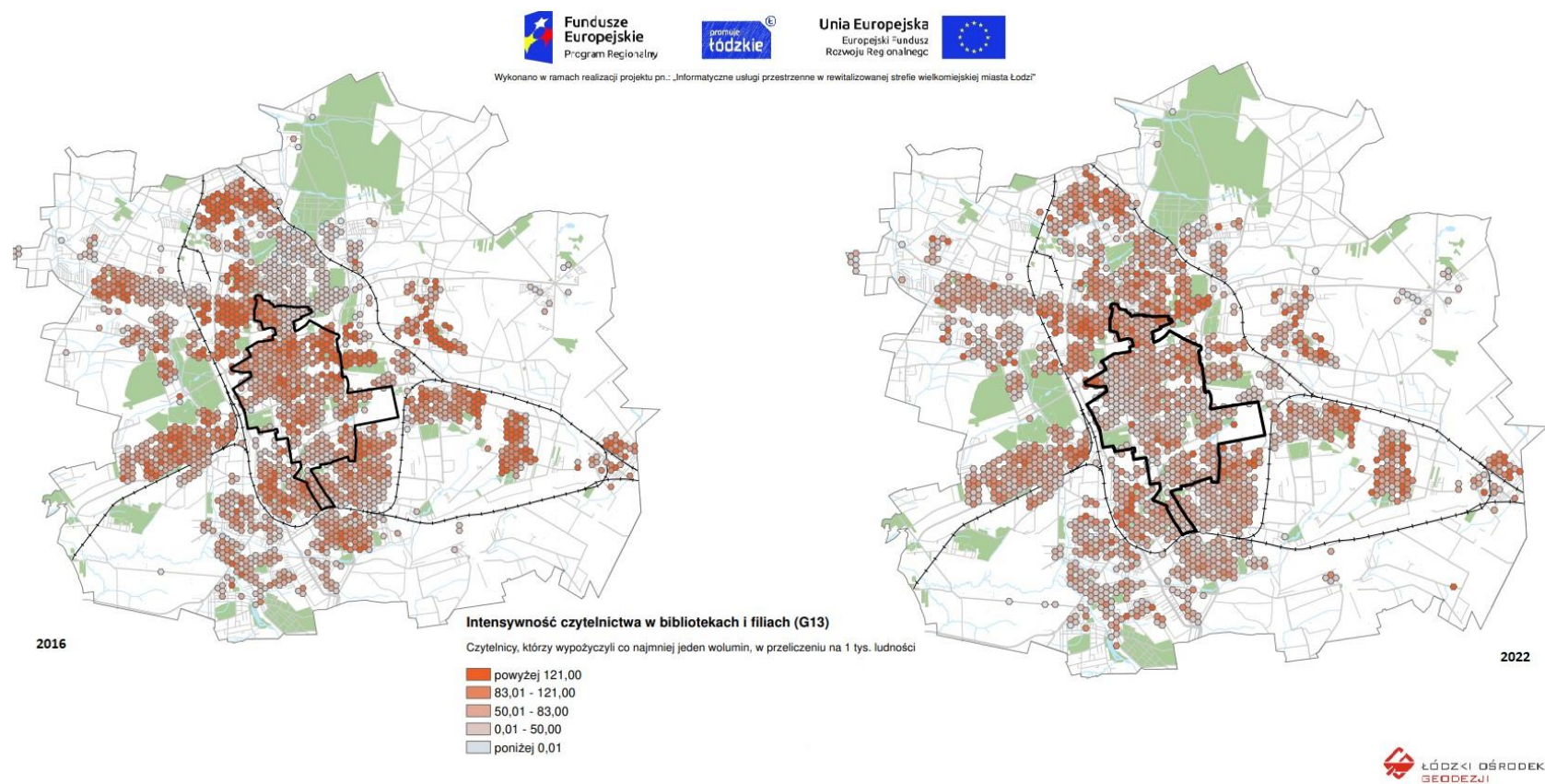
a pozostałymi częściami miasta. Dodać należy, iż kontrast ten wskazuje mniej korzystną sytuację na obszarze rewitalizacji.

W 2021 r. tylko nieco wyższe wartości czytelnictwa widoczne były na mapie w zachodniej części „Starych Bałut”, w okolicach Parku Staromiejskiego, we wschodniej części „Śródmieścia-Wschód”, w południowej części obszaru „Katedralna”, południowo-wschodnim krańcu „podkowy” Starego Widzewa. Na „Górnej-Północ” był to natomiast obszar zawarty pomiędzy Sosnową, Milionową, Kilińskiego a Przybyszewskiego. Kilka ognisk wyższego czytelnictwa wygasło, jak obszar w strefie „Górna-Północ”, przyklejony do wschodniej granicy obszaru rewitalizacji, w trójkącie tworzonym u zbiegu ulic Zielonej i Legionów czy w środkowej części obszaru „Centrum”. Nigdzie na obszarze rewitalizacji nie znalazł się ani jeden heksagon o najwyższej wartości omawianego wskaźnika.

Mapy z 2016 r. i 2019 r. wskazywały, że kolor siatki heksagonalnej zawartej w granicach obszaru rewitalizacji w obu obserwowanych rocznikach, w przeważającej części przybierał mniej wyrazistą kolorystykę w porównaniu z otaczającymi go obszarami, co znamionuje niższe wartości omawianego wskaźnika. W 2021 r. niemal wszędzie dominował bladłososiov kolorowy, świadczący o obniżeniu wskaźnika czytelnictwa. Można przypuszczać, iż zjawisko to miało również związek z pandemią koronawirusa, lock-downami i przymusowymi ograniczeniami aktywności społecznych.

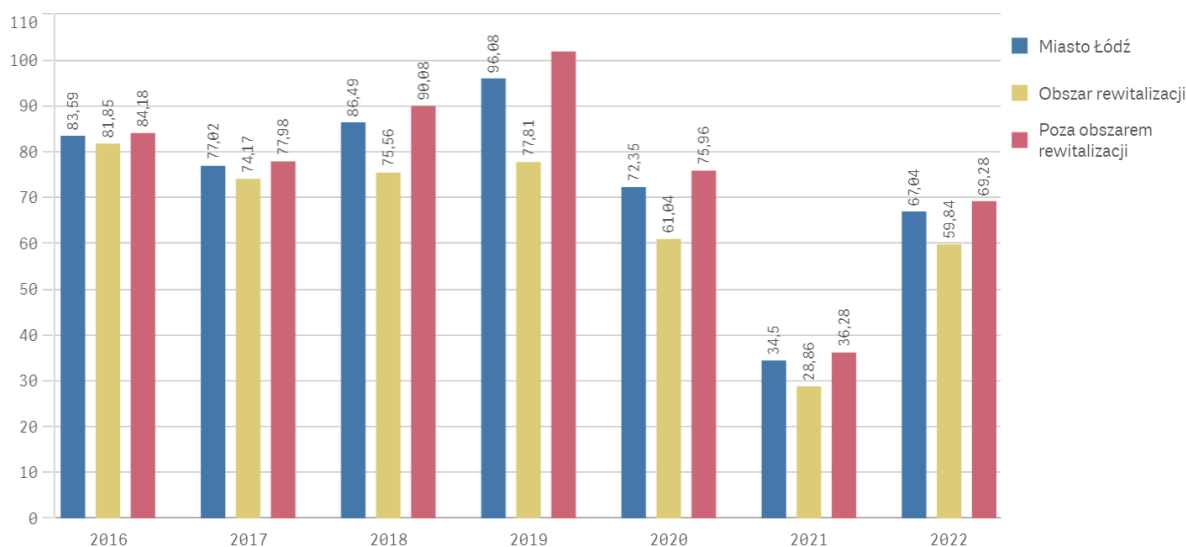
Powyższe wnioski potwierdza to wykres prezentujący zmiany wskaźnika intensywności czytelnictwa podziale na obszar rewitalizacji i poza nim.

W latach poprzedzających niniejszą analizę każdy z rejonów odznaczających się wyższym współczynnikiem czytelnictwa posiadał w swoim centrum lub bezpośredniej bliskości filię Biblioteki Miejskiej w Łodzi. Niektóre z nich zlokalizowane były poza granicami obszaru rewitalizacji, ale co oczywiste oddziaływały pozytywnie również na jego mieszkańców. Dlatego też starając się zaradzić niekorzystnemu zjawisku niskiej wartości czytelnictwa, obszar rewitalizacji powinien być odpowiednio nasycony placówkami bibliotecznymi lub innymi instytucjami, które zastępować lub uzupełniać będą ich funkcje. W tym celu w Gminnym Programie Rewitalizacji uwzględnione zostało przedsięwzięcie podstawowe nr 20 pn. „Modernizacja, rozszerzenie funkcji i wyposażenie bibliotek”. Otwieranie filii bibliotecznych w nowej, atrakcyjnej odsłonie, o rozszerzonym wachlarzu działalności (Gdańska 8, Tuwima 46, Wschodnia 42, Moniuszki 5), są istotnymi krokami, które z biegiem lat mogą przyczynić się do zmiany prezentowanych trendów i odbudowy zjawiska korzystania z bibliotek przez łodzian.

Mapa 17. Intensywność czytelnictwa w bibliotekach i filiach

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 8. Intensywność czytelnictwa w bibliotekach i filiach (czytelnicy, którzy w danym roku wypożyczyli co najmniej jeden wolumin – w przeliczeniu na 1000 ludności

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych Biblioteki Miejskiej w Łodzi

Wykroczenia na obszarze rewitalizacji

Bezpieczeństwo mieszkańców jest dla każdego samorządu lokalnego jedną ze spraw priorytetowych. Miasta mające opinie niebezpiecznych mają o wiele mniejsze szanse na przyciągnięcie nowych mieszkańców, a znaczna część tych, którzy będą mogli sobie na to pozwolić, szukać będzie możliwości osiedlenia się w miejscach bezpieczniejszych, często poza granicami miasta. Takie same mechanizmy występują w przypadku elementów organizmów miejskich, jakimi są np. dzielnice lub osiedla. Podwyższone wskaźniki przestępczości w danym rejonie powodują odpływ mieszkańców, a co za tym idzie spadek atrakcyjności konkretnego miejsca, postępujące negatywne konsekwencje i nawarstwiające się problemy. Postrzeganie danej lokalizacji jako niebezpiecznej może więc rodzić negatywne konsekwencje utrudniające pełne wykorzystanie jej potencjału.

Tabela 8. Przestępstwa stwierdzone i wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstwa

Wyszczególnienie	Styczeń – grudzień 2019		Styczeń – grudzień 2020		Styczeń – grudzień 2021	
	w liczbach bezwzględnych	wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w %	w liczbach bezwzględnych	wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w %	w liczbach bezwzględnych	wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w %
OGÓŁEM	14 955	49,9	15 557	53,9	16 518	46,8
w tym przestępstwa:						
- o charakterze kryminalnym	10 689	39,1	10 423	41,9	11 628	39,1
- o charakterze gospodarczym	2 931	69,1	3 897	74,2	3 565	54,3
- drogowe	978	97,2	901	96,0	927	97,0
Z ogółem rodzaje przestępstw:						
- przeciwko życiu i zdrowiu	451	66,7	363	76,2	393	74,9
- przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji	1075	96,1	991	95,2	1 038	96,3
- przeciwko wolności i wolności sumienia	521	75,4	472	75,7	476	77,7
- przeciwko rodzinie i opiece	504	99,6	451	99,6	407	99,5
- przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego	802	97,4	1 501	94,6	909	64,1
- przeciwko wymiarowi sprawiedliwości	202	98	171	98,2	231	99,6

- przeciwko wiarygodności dokumentów	435	63,2	860	82,2	455	71,0
- przeciwko mieniu	9 377	32	9 014	33,0	11 099	33,5
- przeciwko obrotowi gospodarczemu ^c	145	91,2	196	94,4	96	78,1
- z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	461	93,1	637	93,4	520	91,3

a. Bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich;

b. Łącznie z przestępstwami z art. 250a kodeksu karnego (korupcja wyborcza) oraz z art. 296a i 296b kodeksu karnego (korupcja na stanowisku kierowniczym i korupcja sportowa).

c. Z wyłączeniem przestępstw korupcyjnych z art. 296a i 296b kodeksu karnego.

U w a g a. Dane za 2021 r. zostały wygenerowane z Krajowego Systemu Informacyjnego Policji w dniu 28 lutego 2022 r.

Ź r ó d ł o: dane Komendy Głównej Policji.

Powyższa tabela (Tabela nr 8) pokazuje najpowszechniejsze kategorie przestępstw, ich liczbę na terenie Łodzi oraz ich wykrywalność w latach 2019-21. W porównaniu 2019 z 2020 r. wielu przypadkach zanotowano spadek liczby popełnianych przestępstw, na co z pewnością wpływ miała pandemia koronawirusa i apele o ograniczenia spotkań oraz korzystania z przestrzeni miejskich. Jednak w 2021 r. widoczne stały się wzrosty w takich kategoriach przestępstw jak: o charakterze kryminalnym, drogowe, przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji, przeciwko wolności i wolności sumienia, przeciwko wymiarowi sprawiedliwości, przeciwko mieniu.

Niestety w przeciwieństwie do tych kategorii przestępstw, których liczba wzrastała w ubiegłych latach (o charakterze gospodarczym, przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego, przeciwko wiarygodności dokumentów, przeciwko obrotowi gospodarczemu, z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii) wzrosty w 2021 r. odnotowano w tych kategoriach, które przeważającej części są tymi, które wpływają na postrzeganie poziomu bezpieczeństwa danej okolicy (z wyłączeniem tych dotyczących narkotyków naturalnie). Kolejnym niekorzystnym zjawiskiem był fakt, iż wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw również w większości przypadków spadł.

Dane z 2022 r. nie mogą być w pełni analizowane z uwagi na fakt, iż były one niepełne, pokazując jedynie sytuację w okresie od stycznia do września, a więc bez ostatniego kwartału roku. To co ewentualnie możemy porównywać to wykrywalność przestępstw. Trudno jednak powiedzieć czy dane te dadzą takie same wyniki, pod doliczeniu do nich ostatniego kwartału 2022 r. Generalnie odsetek wykrywalności wzrósł. Zmalała wykrywalność przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji (o 0,1 punktu procentowego), przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego (o 11,8 punktu procentowego – najwyższy spadek), - przeciwko wymiarowi sprawiedliwości (o 0,9 punktu procentowego).

Analiza map dotyczących wykroczeń na przestrzeni lat jest nieco utrudniona z uwagi na fakt, iż dane za 2019 r. pozyskano wyłącznie od łódzkiej Straży Miejskiej (na skutek dużego obciążenia Komendy Miejskiej Policji w Łodzi obowiązkami związanymi z przeciwdziałaniem pandemii koronawirusa nie udało się pozyskać analogicznych danych zbieranych przez Policję). A więc informacje o stanie wyjściowym nie są do końca pełne. Dane za 2020 r. były kompletne. Niestety te opisujące sytuację w 2021 r. ponownie zostały pozbawione informacji pochodzących z Komendy Miejskiej Policji w Łodzi. Tak samo stało się w 2022 r.

Zilustrowane na mapach 18 i 19 zjawiska, dotyczące wykroczeń zakłócania spokoju i porządku publicznego oraz wykroczeń spożywania alkoholu w miejscu zabronionym (dostępne dane za 2022 r. pochodzą, jak wspomniano powyżej, wyłącznie ze Straży Miejskiej), potwierdzają – podobnie jak w latach ubiegłych - że obszary o zwiększonych wartościach wskaźników pokrywają się z lokalizacjami przestrzeni publicznych, z których łodzianie oraz przyjezdni korzystają bardzo intensywnie, a także z ważniejszymi ciągami komunikacyjnymi. Pozyskane informacje wskazują, iż mapa prowadzonych interwencji niezmiennie nakłada się w sposób szczególny z niespełna dwukilometrowym odcinkiem ul. Piotrkowskiej, przekształconym w deptak, rozlewając się nieco na jej najbliższe sąsiedztwo. Przedłużeniem tej strefy ku północy do parku Staromiejskiego jest oś ul. Nowomiejskiej. Więcej wykroczeń notowanych było się również na odcinku ul. Piotrkowskiej pomiędzy Piłsudskiego i Radwańską oraz w jego najbliższej okolicy.

Jednak dane policji z 2016 r., jak i te z 2020 r. pokazywały o wiele rozleglejszy obszar problemowy, aczkolwiek odzwierciedlający również opisaną powyżej tendencję. To co było istotne to fakt, iż obszar ten jest o wiele szerszy, co pokazują dane dotyczące wykroczeń i zakłócania spokoju i porządku publicznego na 1 tysiąc mieszkańców, przyjmujący wartości pomiędzy 19 a 75 wykroczeń. Tak więc obszar ciemnoszarego koloru wypełniał obszar problemowy „Centrum” niemal w całości i z niego rozlewał się wzdłuż ważniejszych arterii komunikacyjnych śródmieścia na „Stare Polesie”, „Stare Bałuty”, „Katedralną”, „Śródmieście-Wschód”. Niekorzystnie wyglądała w tym kontekście również sytuacja obszarów „Starych Bałut”, które niemal całe pokryte są wysoką wartością wskaźnika oraz „Górnej-Północ”, której najgęściej zamieszкана część pomiędzy Piotrkowską, Milionową, Kilińskiego i Dąbrowskiego stanowiła jednolitą ciemnoszarą plamę. Obszary „Południa” i „Starego Widzewa” wydawały się jedynie nieco bezpieczniejsze z uwagi na bardziej mozaikowy charakter układania się heksagonów w różnych odcieniach symbolizujących nieco niższe wartości wskaźnika.

W 2022 r. obszary najwyższych wartości współczynnika nadal widoczne były w zasadzie w tych samych miejscach. Pojawiła się wyraźniejsza strefa, gdzie analizowany czynnik osiągał wartość przekraczającą 73 wykroczeń zakłócania spokoju i porządku publicznego na 1 tysiąc mieszkańców, zlokalizowana pomiędzy placem Kościelnym a Rynkiem Bałuckim w samym sercu „Starych Bałut”. To co szczególnie może martwić to fakt, iż obszary, w których w 2021 r. notowane były wartości do niespełna 8 przypadków takich wykroczeń, rok później mieściły się w przedziale od 8 do 18 na 1000 mieszkańców, a więc widoczny stał się wzrost tego zjawiska. Szczególnie niepokojący jest fakt, iż heksagony z tą wartością pokrywały w przeważającej części obszar rewitalizacji (pozytywnym wyjątkiem mogły być tu „Śródmieście-Wschód” i północna część „Starego Widzewa”). Taka sama sytuacja widoczna była na terenie osiedli sąsiadujących z obszarem rewitalizacji, jak również osiedli bardziej oddalonych, jak Retkinia, Teofilów czy Widzew.

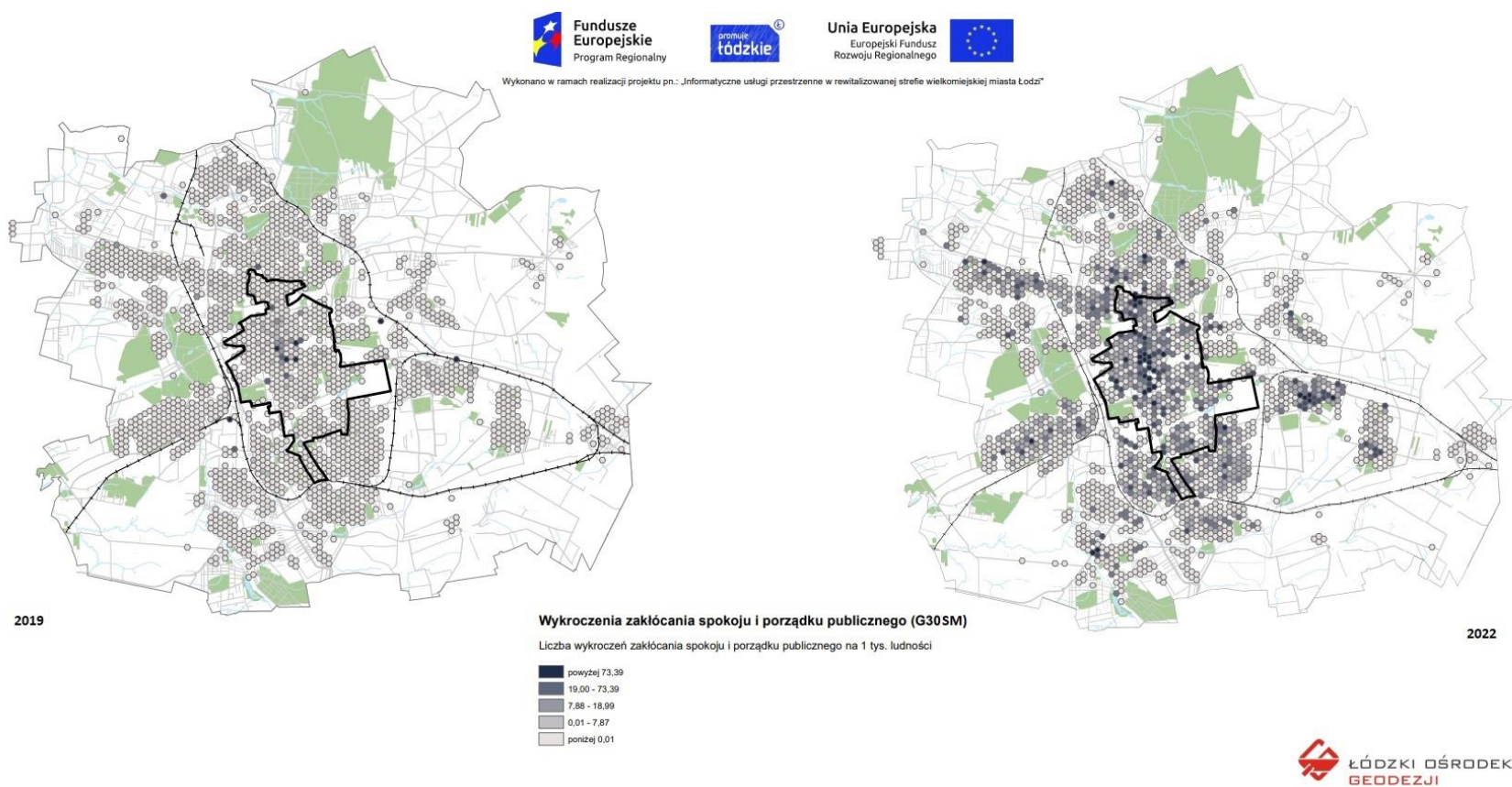
W przypadku wykroczeń spożywania alkoholu w miejscach zabronionych obserwowano podobne tendencje, jak w przypadku wykroczeń zakłócania spokoju i porządku publicznego. Największe zagęszczenie ujawnionych wykroczeń z tego tytułu występowało wzdłuż ul. Piotrkowskiej (a w szczególności w centralnej części przekształconej w deptak) i jej najbliższej okolicy rozszerzając

się wzdłuż najbardziej uczęszczanych ulic w kierunku wschodnim i zachodnim, a także na południe i na północ w stronę „Starych Bałut”. Dane pochodzące z rejestrów Policji pokazywały znacznie szerszy zasięg problemu, a „Stare Bałuty” można było wskazać niemal w całości jako obszar problemowy, ze szczególnie wysokim nasileniem wysokich wartości analizowanego wskaźnika. Fakt ten wydaje się być dość zaskakującym ponieważ ta część północnej dzielnicy miasta jest rejonem nieco peryferyjnym w stosunku do osi ulicy Piotrkowskiej, więc ujawnione wykroczenia w znacznej części zdają się dotyczyć jego mieszkańców.

Dane Straży Miejskiej w 2022 r. pokazują w zasadzie niemal te same miejsca najwyższej wartości wskaźnika, co rok wcześniej. Mocniej zarysowała się problemowa enklawa na „Starych Bałutach” pomiędzy pl. Kościelnym a Rynkiem Bałuckim i w zachodniej części tego obszaru. Zaznaczyć należy, iż niemal na całym obszarze rewitalizacji przybyło pojedynczych heksagonów lub ich niewielkich zespołów wskazujących na niewielki, ale jednak wzrost zjawiska.

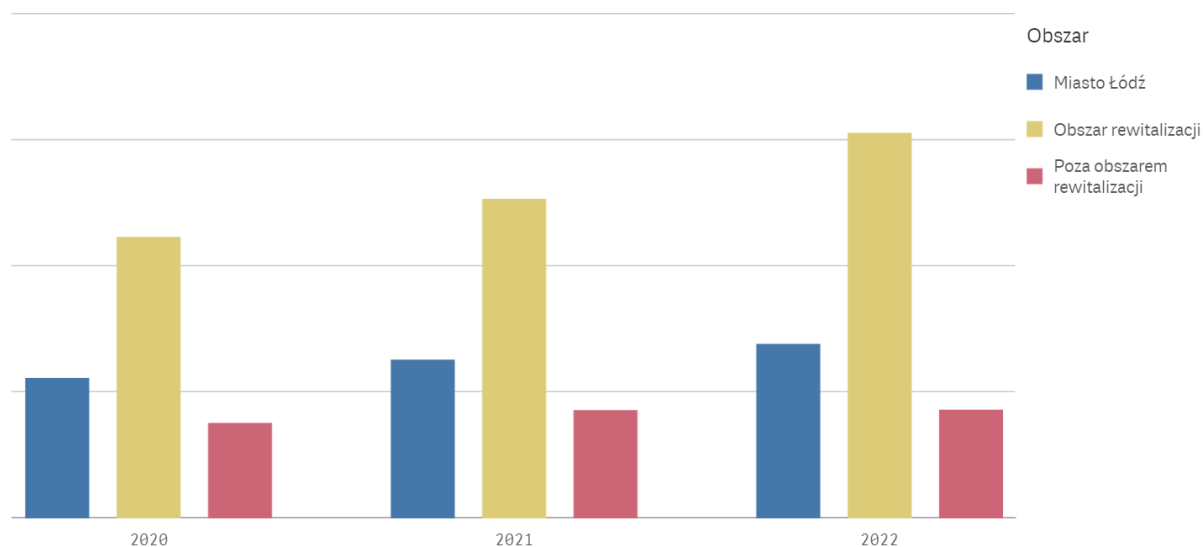
W związku z powyższymi obserwacjami, stawianymi na podstawie danych policyjnych, nieuprawnionym może okazać się twierdzenie, pochodzące z diagnoz wykorzystanych do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji, iż przestępczość nie jest problemem łódzkiego obszaru rewitalizacji. Szczególnie wobec obserwowanego rozlewania się analizowanych zjawisk szeroko poza rdzeń opisywanego obszaru, co pokazuje, że problem istnieje.

Konkludując, na podstawie posiadanych danych nie można wysnuwać jednoznacznych wniosków o skali popełniania wykroczeń przez mieszkańców obszaru rewitalizacji, ponieważ statystyki nie odnotowują, skąd pochodzą sprawcy czynów, a wskazane lokalizacje w pewnym zakresie są rejonami spędzania wolnego czasu, użytkowanymi chętnie zarówno przez mieszkańców całej Łodzi, jak również osoby przyjeżdżające spoza miasta i turystów. Konieczną staje się dalsza analiza sytuacji w oparciu o statystyki policyjne i dane Straży Miejskiej, a także dalsze rozwijanie infrastruktury w postaci oświetlenia ulic czy kamer monitoringu.

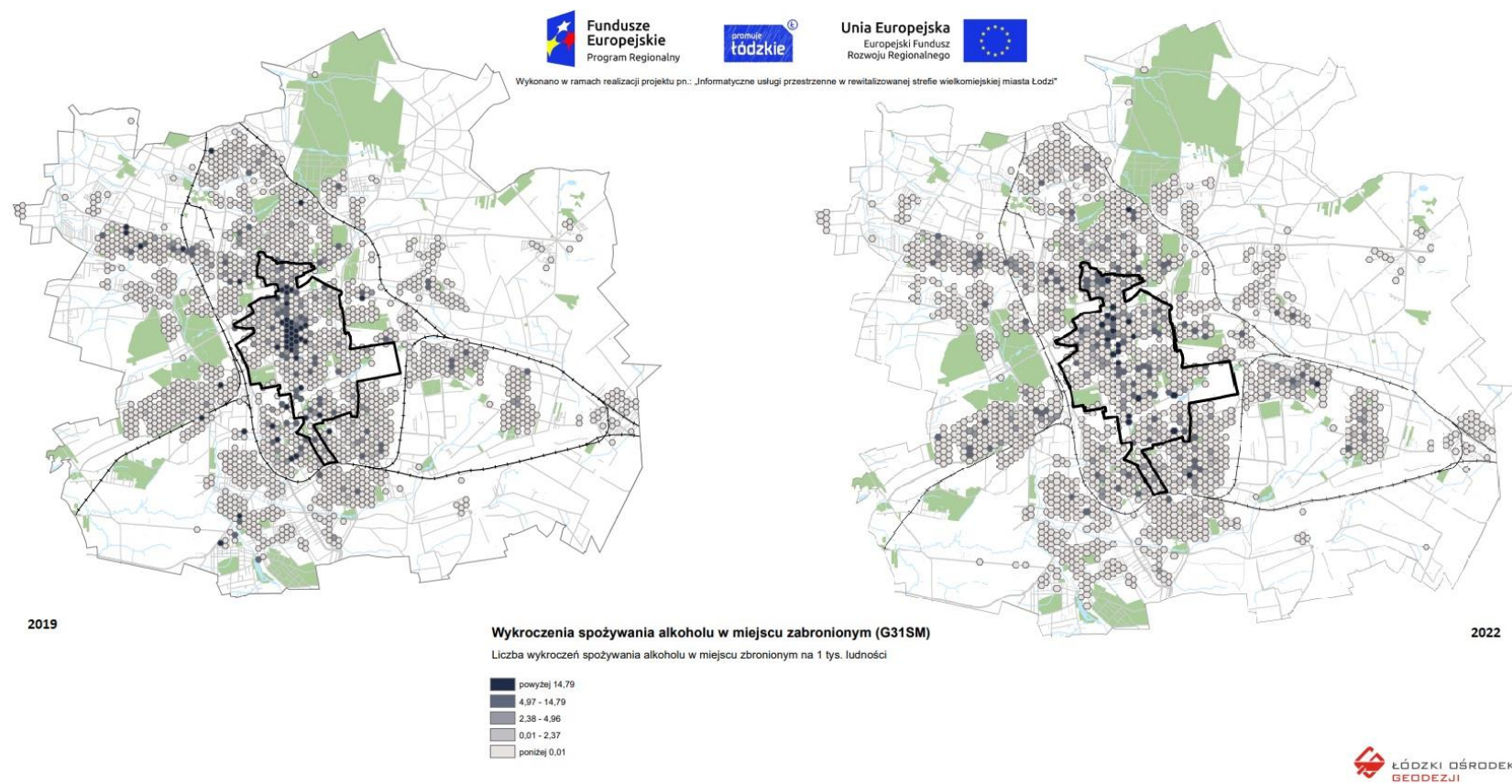
Mapa 18. Wykroczenia zakłócania spokoju i porządku publicznego

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 9. Wykroczenia zakłócania spokoju i porządku publicznego (liczba wykroczeń zakłócenia spokoju i porządku publicznego na 1 tys. ludności)

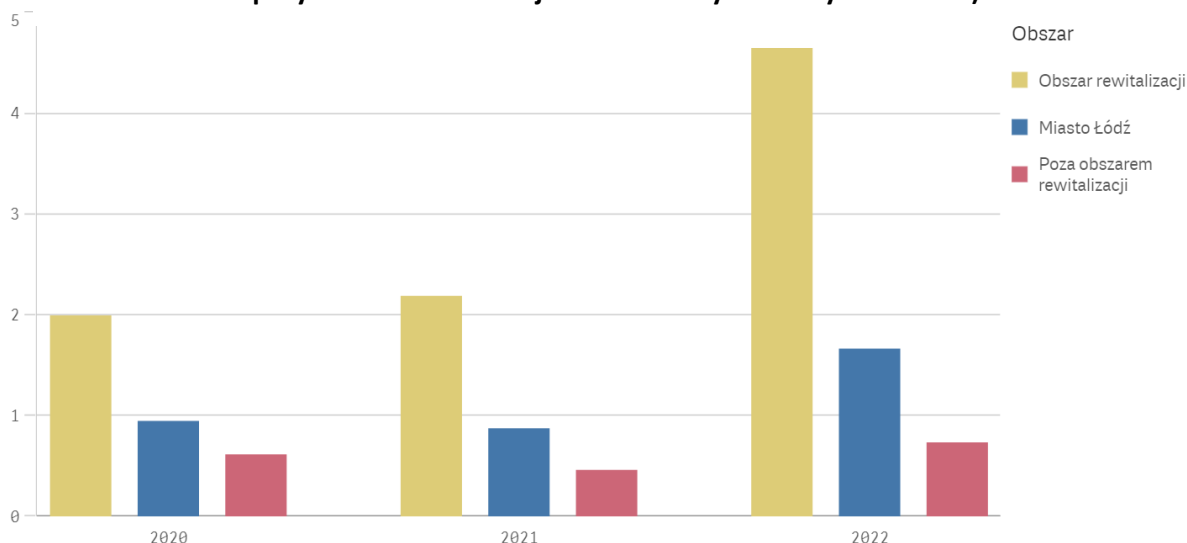

Źródło: Opracowanie ŁOG na podstawie danych Straży Miejskiej

Mapa 19. Wykroczenia spożywania alkoholu w miejscu zabronionym

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 10. Wykroczenia spożycia alkoholu w miejscu zabronionym (liczba wykroczeń spożycia alkoholu w miejscu zabronionym na 1 tys. ludności)

Źródło: Opracowanie ŁOG na podstawie danych Straży Miejskiej

Wskaźniki potencjałów obszaru

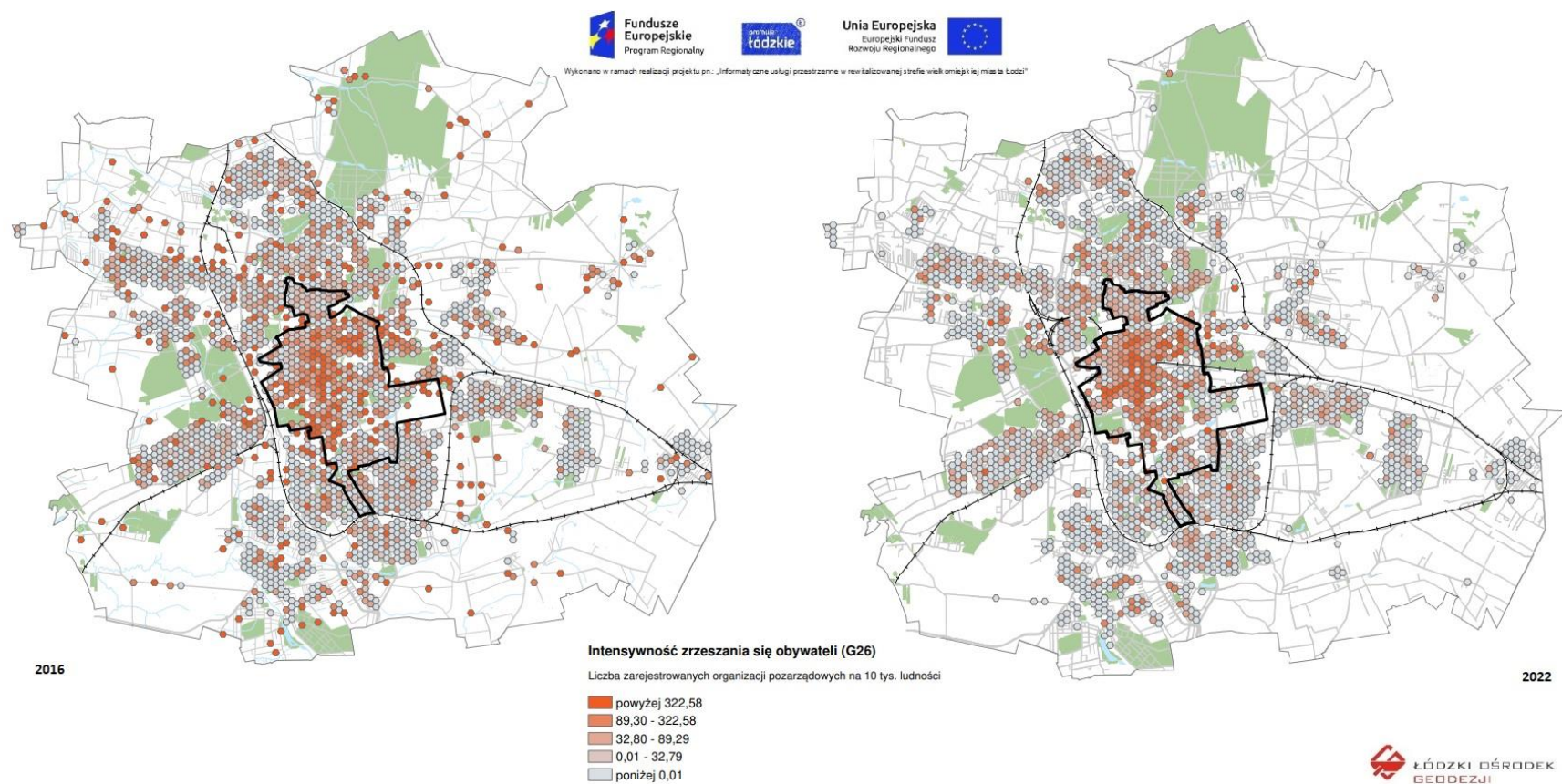
Intensywność zrzeszania się obywateli

Dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące podmiotów gospodarki narodowej według wybranych form prawnych, podregionów i powiatów w 2019 r. wskazywały, iż wówczas na obszarze miasta funkcjonowało 2 899 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 142 spółdzielnie. Widoczny był zatem spadek ich liczby w porównaniu z 2016 r., kiedy liczby te przedstawiały się odpowiednio: 2 965 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 249 spółdzielni. W 2020 r. liczba tych pierwszych niewiele wzrosła - do poziomu 2 921, nadal natomiast spadała liczba spółdzielni – zarejestrowanych było 130 tego typu podmiotów. W 2022 r. liczba omawianych podmiotów spadła. Zarejestrowanych było 1 975 stowarzyszeń i 125 spółdzielni.

Mapa nr 21 prezentuje liczbę zarejestrowanych organizacji pozarządowych na 10 tys. ludności. Nasycenie wartością wskaźnika zarówno w 2016, jak i 2019, a następnie w 2020, 2021 r. i w analizowanym 2022 r. wskazuje, iż z największym ich zagęszczeniem mamy do czynienia na obszarze rewitalizacji. Lokalizacjami, na których swoje siedziby znalazło najwięcej organizacji pozarządowych, jest niemal cały obszar dawnej dzielnicy Śródmieście (w kształcie odwróconej podstawą do góry litery L) oraz południowej części Starego Polesia. Wydaje się, że w 2020 r. coraz więcej pól znajdujących się w samym centrum obszaru rewitalizacji uzyskuje najbardziej nasycony kolor pomarańczowy, co świadczy o tym, iż wartość wskaźnika przekracza tam 323 zarejestrowane organizacje pozarządowe na 10 tys. mieszkańców. Niemal identycznie jak w latach poprzedzających sytuacja wyglądała zarówno w 2021, jak i 2022 r.

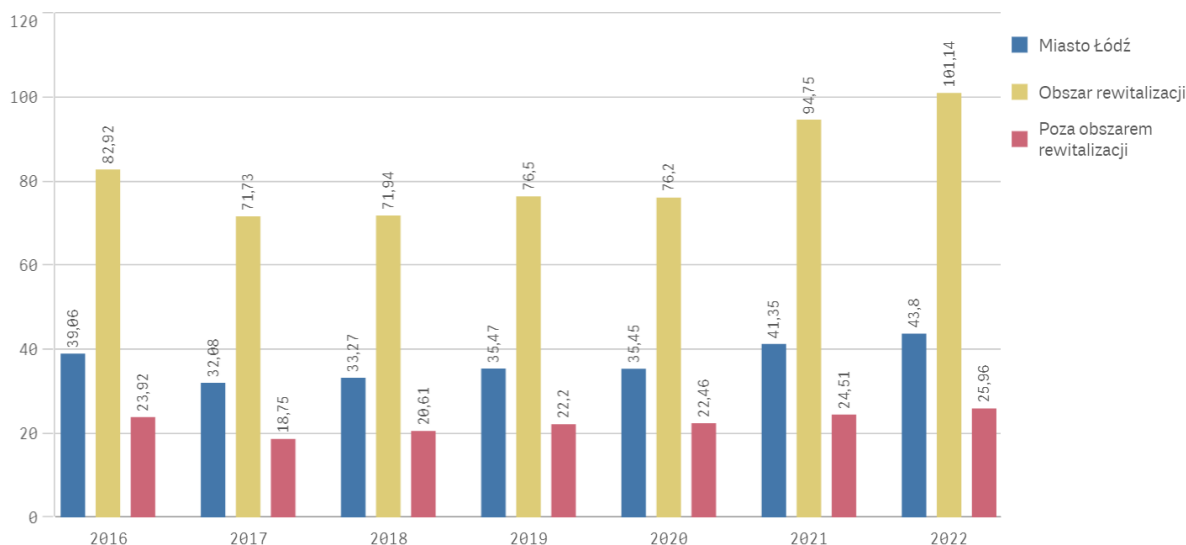
Natomiast wykres ilustruje poziom wskaźnika zagregowany dla obszaru rewitalizacji i poza nim. Widać wyraźną przewagę obszaru pod względem liczby zarejestrowanych organizacji, jak ich wzrost od 2020 r.

Opisywany obszar wyróżnia się zauważalnie pod względem rejestrowanej obecności siedzib NGO w porównaniu z terenami największych łódzkich osiedli mieszkalnych (i innych terenów o wysokiej gęstości zaludnienia), znajdujących się poza strefą wielkomiejską. Sytuacja ta spowodowana jest najprawdopodobniej faktem, iż to na terenie centrum miasta zlokalizowanych jest najwięcej nieruchomości, wchodzących w skład zasobu gminnego, których wynajem lub dzierżawa kosztują stosunkowo mniej niż najem lokali użytkowych u właścicieli prywatnych. Ponadto Miasto stosuje w najmie dla organizacji pozarządowych preferencyjne stawki czynszu, a czasami, jako formę wsparcia organizacji pozarządowych, formułę użyczenia lokalu. Dla organizacji non-profit, zmuszonych zwykle szukać dla siebie lokalizacji niegenerujących wysokich kosztów utrzymania, jest to dodatkowy argument, aby umieszczać swoje siedziby w centrum. Warto również podkreślić, iż nie zawsze umiejscowienie siedziby pozostaje w związku z przedmiotem funkcjonowania organizacji, aczkolwiek w przypadku niektórych taka zależność zachodzi (np. świetlice środowiskowe).

Mapa 20. Intensywność zrzeszania się obywateli

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 11. Intensywność zrzeszania się obywateli (liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych na 10 tys. ludności)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych Biura Aktywności Miejskiej

Zaangażowanie obywateli w obszar

Jednym ze wskaźników obrazujących zaangażowanie obywateli w wygląd i życie ich najbliższej okolicy jest uczestnictwo w Łódzkim Budżecie Obywatelskim. To demokratyczny proces, w ramach którego mieszkańcy współdecydują o wydatkach publicznych w Łodzi w perspektywie kolejnego roku budżetowego. Stanowi on wydzieloną część budżetu miasta Łodzi, o której przeznaczeniu decydują mieszkańcy, co oznacza, że:

- mieszkańcy zgłaszają projekty, które następnie są analizowane przez urzędników pod kątem możliwości realizacji oraz opiniowane przez Komisję Budżetu Obywatelskiego Rady Miejskiej w Łodzi i Rady Osiedla;
- projekty, które zostały dopuszczone do fazy głosowania przez Komitet Koordynujący ds. ŁBO, poddaje się pod powszechne i bezpośrednie głosowanie; – projekty, które osiągnęły najlepszy wynik w głosowaniu, aż do wyczerpania puli środków, przeznacza się do realizacji, wpisując je do uchwały budżetowej. W trakcie pierwszych ośmiu edycji do realizacji wyłoniono 1 463 projekty (w 2013/14 – 107, w 2014/15 – 65, w 2015/16 – 87, w 2016/17 – 218, w 2017/18 – 233, w 2018/19 – 235, w 2019/20 – 261, w 2020/21 – 257), a w 2021/22 kolejne 257 z przedstawionych do głosowania 716.

Niestety braki danych nie pozwalają na stworzenie map dotyczących 2016 r., dlatego też diagnoza opiera się na danych z lat 2019 - 2022. W pierwszym analizowanym roku mapa wskazywała na największą koncentrację realizacji wniosków do ŁBO dla danego rejonu na obszarze rewitalizacji w kwadracie ulic Piotrkowska, Piłsudskiego, Kilińskiego, Tylnej. Niestety nie znalazła się na opisywanym terenie żadna lokalizacja, w której zrealizowane zostałyby więcej niż 4 projekty obywatelskie. Pocieszającym jest jednak fakt, iż dokładniej przypatrując się mapie, zauważyć możemy, że po całym

terenie obszaru rewitalizacji rozsiane są niewielkie skupiska pól, w których zrealizowano pojedyncze projekty.

W 2020 r. natomiast rejon, którego dotyczyło najwięcej wniosków BO znajdował się na obszarze „Śródmieście-Wschód”, przy samej granicy obszaru rewitalizacji, ponadto w północnej części „Starego Polesia” w okolicach północnego odcinka ul. Gdańskiej, zachodniej części obszaru „Katedralna” w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów Politechniki Łódzkiej oraz południowo-wschodniej części „Starego Widzewa”.

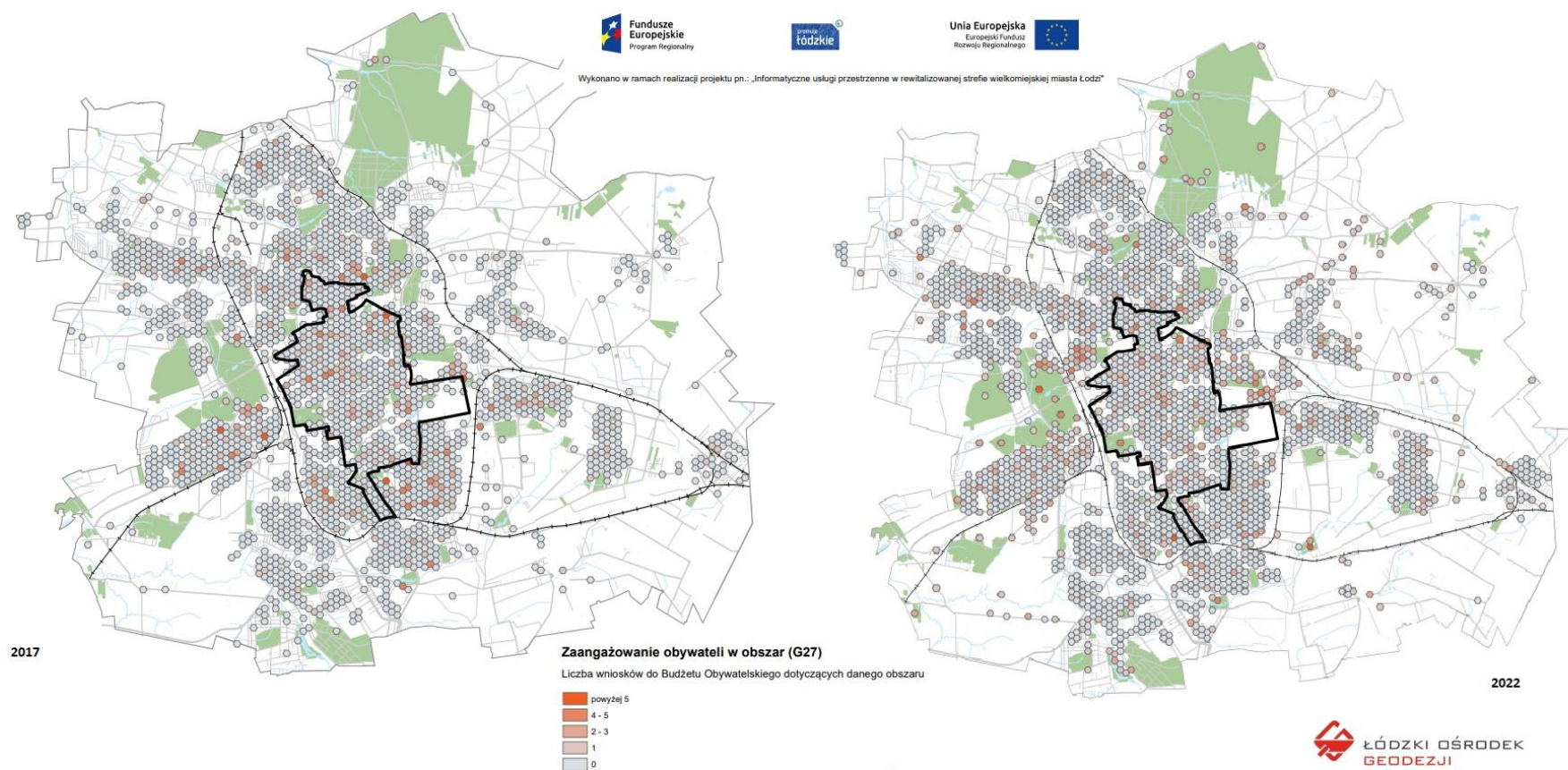
W 2021 r. na obszarze rewitalizacji widocznych było wiele, rozrzucony po całym jego terenie pól o wartościach symbolizujących 1 wniosek złożony dla danego obszaru w łódzkim Budżecie Obywatelskim. Większe przestrzenie na, których takie pola się nie znalazły, widoczne były w południowo-wschodniej i wschodniej części „Starego Polesia”, północnej części „Starego Widzewa” oraz ogonku enklawy „Południe”. Obszary dla których złożono 2 projekty występowały jedynie punktowo na 3 heksagonach „Śródmieścia-Wschód”, 2 polach zlokalizowanych w południowej części „Starego Polesia”, 3 heksagonach znajdujących się na przeciwległych końcach „Starego Widzewa” i 1 w obszarze „Katedralna”. 3 lub 4 projekty złożone zostały jedynie dla jednej lokalizacji znajdującej się na terenie parku „Nad Jasieniem”.

Podobnie sytuacja wyglądała w 2022 r. (Mapa nr 22). Nadal za lidera w tym aspekcie możemy uznać mieszkańców „Śródmieścia-Wschód”. Całkiem pokaźne skupisko heksagonów, gdzie realizowane były pomiędzy 2-3 projekty budżetu obywatelskiego, widoczne było na południu obszaru „Centrum” pomiędzy Piotrkowską, Tuwima, Kilińskiego a Nawrot. Coraz więcej pól wskazujących na to, że w trakcie roku realizowane były choćby pojedyncze projekty BO, znajdowało się w północnej i środkowej części „Starego Polesia”. Również w południowo-zachodniej części „Starych Bałut” uwidoczniła się niewielka enklawa, gdzie realizowanych było 4-5 zadań finansowanych z budżetu partycypacyjnego (zlokalizowana jest ona w pobliżu skrzyżowania ulic Zachodniej i Lutomierskiej).

W 2022 r. widoczne były pojedyncze pola lub niewielkie ich skupiska porozrzucane po całym terenie obszaru rewitalizacji, świadczące o realizacji pojedynczych projektów w danym rejonie. Niestety na obszarze rewitalizacji nie znalazł się ani jeden heksagon symbolizujący najwyższą wartość wskaźnika.

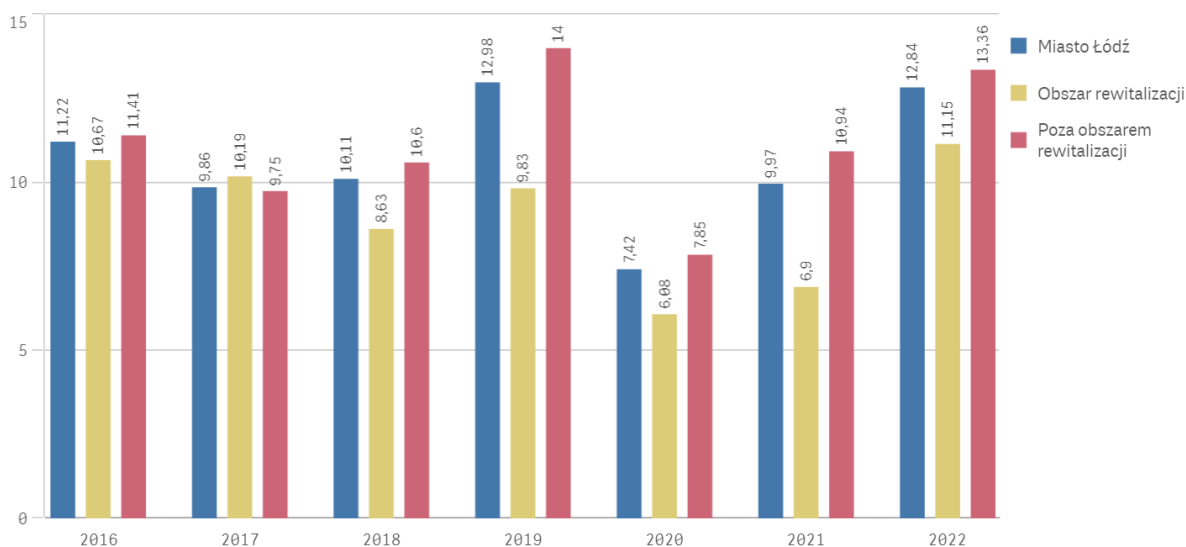
Wydaje się więc, iż warto prowadzić działania promocyjne i edukacyjne, mające na celu zaktywizowanie mieszkańców tych obszarów, dla których żadne projekty nie zostały złożone. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że przebyło na obszarze rewitalizacji heksagonów symbolizujących choćby 1 projekt złożony w ŁBO.

Jednak, co ilustruje Wykres nr 11, obszar rewitalizacji charakteryzuje się mniejszym zaangażowaniem obywateli. Widać wyraźną tendencję powrotu poziomu wskaźnika do stanu przed pandemią COVID.

Mapa 21. Zaangażowanie obywateli w obszar

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 12. Zaangażowanie obywateli w obszar (liczba wniosków do Budżetu Obywatelskiego dotyczących danego obszaru na 10 000 mieszkańców)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych Biura Aktywności Miejskiej

Frekwencja wyborcza

Wskaźnikiem zaangażowania mieszkańców w istotne kwestie społeczne, związane z miejscem zamieszkania (zarówno najbliższym – gmina, czy też postrzeganym szeroko – państwo) jest udział w wyborach prezydenckich, parlamentarnych, samorządowych, referendach. Jest to również wyznacznik tego jak rozwija się i jak funkcjonuje społeczeństwo obywatelskie. Nie jest w tym przypadku istotne, kto został wybrany w wyborach czy też jaka decyzja referendalna została podjęta, ale to jak przedstawia się frekwencja wyborcza, świadcząca o tym ilu mieszkańców uprawnionych do głosowania, wzięło w nim udział. W tym przypadku 2022 r. (podobnie jak poprzedzający go rok) nie został poddany analizie, gdyż wówczas nie miały miejsca żadne wybory czy referenda, umożliwiające analizowanie frekwencji.

W latach ubiegłych natomiast Łódź charakteryzuje (w tym przypadku opieramy się na informacjach dotyczących wyborów parlamentarnych w 2015 i 2019 r. oraz dwóch turach wyborów prezydenckich w 2020 r.) frekwencja wyborcza wyższa niż ogólnopolska, co pokazują dane zebrane w Tabeli nr 9. Zauważalny jest również wyraźny wzrost odsetka osób, który wzięły udział w wyborach na przestrzeni 5 lat dzielących wybory parlamentarne w 2015 od wyborów prezydenckich w 2020 r. o przeszło 10 punktów procentowych, co jest bardzo pozytywnym zjawiskiem.

Tabela 9. Frekwencja wyborcza w Łodzi i w Polsce w wybranych latach

Lp.	Wybory	Frekwencja w Łodzi	Frekwencja w Polsce
1.	parlamentarne w 2015 r.	57,21%	50,92%
2.	parlamentarne w 2019 r.	68,66%	61,74%

3.	prezydenckie w 2020 r. (I tura)	67,35%	64,51%
4.	prezydenckie w 2020 r. (II tura)	70,29%	68,18%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z Państwowej Komisji Wyborczej

Dla porządku jedynie wspomnieć należy, iż mapa z 2020 r. (ostatnie przeprowadzone wybory) obrazowała sytuację na podstawie danych dotyczących frekwencji w poszczególnych obwodach wyborczych. Wskazywała ona wyraźnie, iż była ona zdecydowanie niższa na centralnym obszarze miasta, wpisującym się w granice obszaru rewitalizacji. Symbolizowały to wyraźnie bledsze odcienie koloru pomarańczowego, w porównaniu z obszarem wskazującym na udział mieszkańców w wyborach na poziomie przekraczającym 64,32%, pokrywającym gros obszaru miasta. Jasne plamy widoczne były w szczególności: w centralnej części „Starych Bałut”, północnej części „Starego Polesia” i obszaru problemowego „Centrum”, podkowy „Starego Widzewa” z wyłączeniem prostokąta zawartego pomiędzy ulicami Przędzalnianą, Piłsudskiego, Niciarnianą a Milionową oraz w zachodniej i środkowej części „Górnej-Północ”.

2.2. Sfera gospodarcza

Natężenie zadłużenia lokali użytkowych

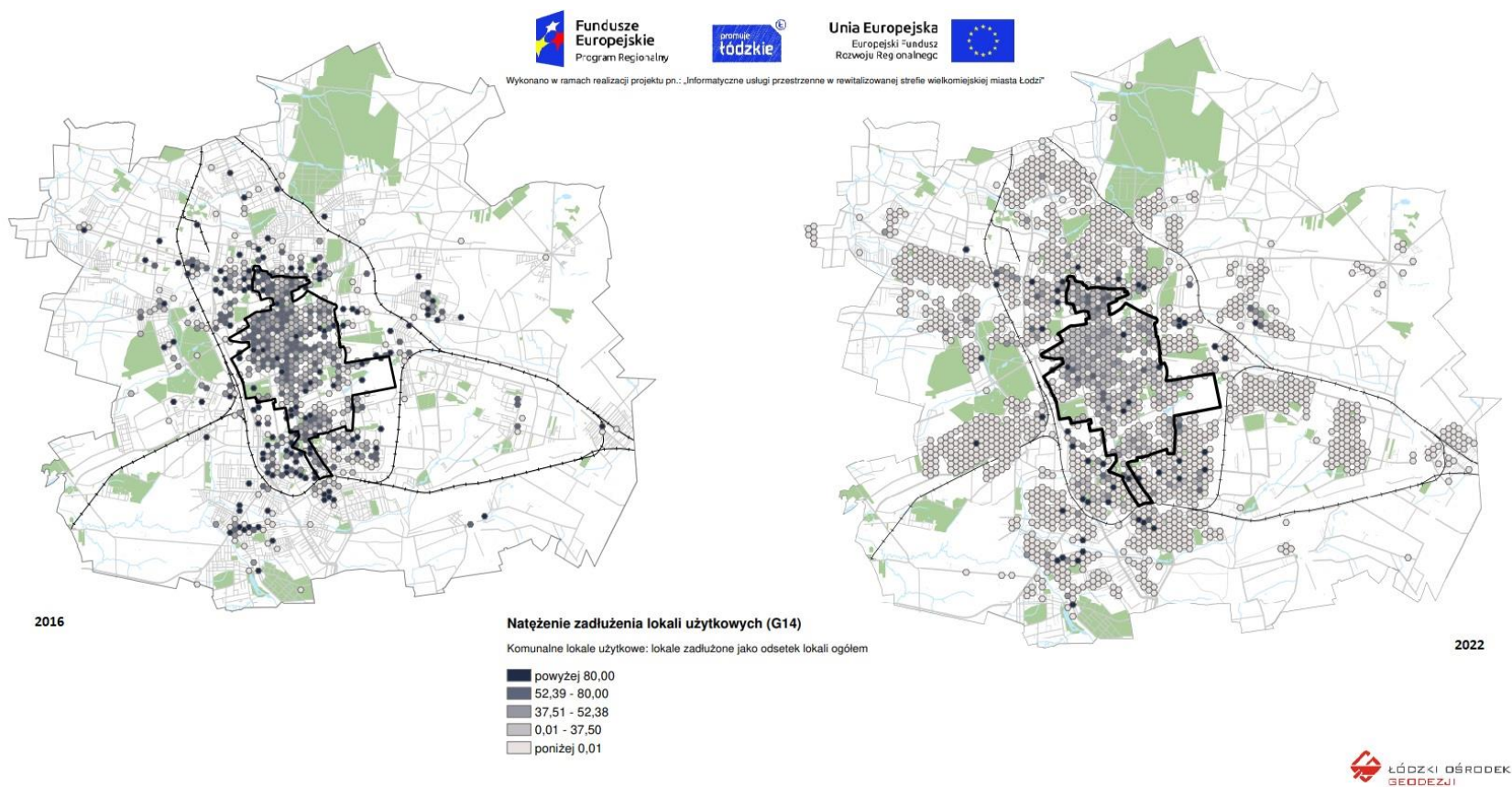
Jedną z bardzo istotnych kwestii do zrealizowania przez łódzki samorząd jest stworzenie i prowadzenie efektywnej polityki wobec miejskiego zasobu mieszkaniowego i użytkowego, które przystosowane powinny zostać do wymogów XXI wieku. W pierwszej kolejności wysiłki należy skoncentrować na uporządkowaniu i zreformowaniu działań wobec zasobu komunalnego, znajdującego się w kluczowym, centralnym obszarze Miasta, którego większą część stanowi obszar rewitalizacji. Dowodem na konieczność realizacji tego typu działań są choćby dane na temat zadłużenia komunalnych lokali użytkowych prezentowanych jako odsetek lokali ogółem.

Mapa nr 23 przedstawia ulokowanie na obszarze Łodzi użytkowego zasobu komunalnego oraz rozkład na obszarze miasta charakterystyki opłacania czynszu za najmowaną powierzchnię wygląda najgorzej (rejestrowany jest brak opłat powyżej 2 miesięcy). Lokale użytkowe z udziałem miasta umiejscowione są niezmiennie przede wszystkim na centralnym jego obszarze, a ich największe kompleksy w zasadzie w całości swymi granicami obejmują obszar rewitalizacji. Rozkład zjawiska w ostatnich latach kształtował się następująco: w 2016 r. pola o wartości pomiędzy 52% a 80% tworzyły zwarte zespoły, które trzy lata później (w 2019 r.) zmieniły odcień na symbolizujący nasycenie badaną cechą na niższym poziomie (37,5% a 52%). W 2021 r. największe zespoły stanowiły rejony symbolizowane przez kolor jasnoszary (wskaźnik przybiera tam wartość do 37,5%). Pola ciemnogrnatowe, prezentujące najwyższą wartość wskaźnika przekraczającą 80% zadłużonych lokali należących do miasta, występowały jedynie punktowo (i na całym obszarze rewitalizacji jest ich 15). Zjawiska te świadczą mogły o poprawiającej się sytuacji najemców. W 2019 r. miejsca, gdzie zadłużonych było pomiędzy 37,5% a 52% wszystkich lokali użytkowych, nie tworzyły już zwartych kompleksów, stanowiących swego rodzaju „tło” dla występujących pojedynczo lub w niewielkich skupiskach lokalizacji znajdujących się w jeszcze bardziej niekorzystnej sytuacji (gdzie zadłużenie lokali zawierało się w przedziale pomiędzy 52% a 80%). Obszary takie widoczne były przede wszystkim na „Starym

Polesiu”, gdzie w 2020 r. tworzyły dość złożoną mozaikę, a ponadto na „Starych Bałutach” na zachód od ul. Zachodniej i w okolicy skrzyżowania ul. Wojska Polskiego i Franciszkańskiej. Zmierzając w kierunku południowym, w zasadzie zniknęła ich nieco większa liczba występująca w okolicy kwartałów otaczających pl. Wolności. Rozmyła się również enklawa niemal w samym sercu obszaru rewitalizacji, ciągnąca się równoleżnikowo na obszarze, którego osią były ul. Struga i ul. Tuwima pomiędzy Wólczańską a Targową. Kolejny rejon (tym razem rozciągnięty południkowo), zlokalizowany był wzdłuż ul. Piotrkowskiej pomiędzy Nawrot a Radwańską, przybrał bardziej blade odcienie szarości. Ostatni rejon skupiony był wokół pl. Niepodległości (w 2016 r. sięgał on dalej wzdłuż ul. Rzgowskiej) niemal zniknął. Pozostał z niego jedynie niewielki wycinek zlokalizowany w obszarze „Południe” w okolicach skrzyżowania ul. Bednarskiej i Rzgowskiej. Jak wspomniane zostało wcześniej heksagony wskazujące najwyższy odsetek zadłużonych lokali użytkowych (przekraczający 80%) występowały punktowo i rozrzucone były po terenie całego miasta.

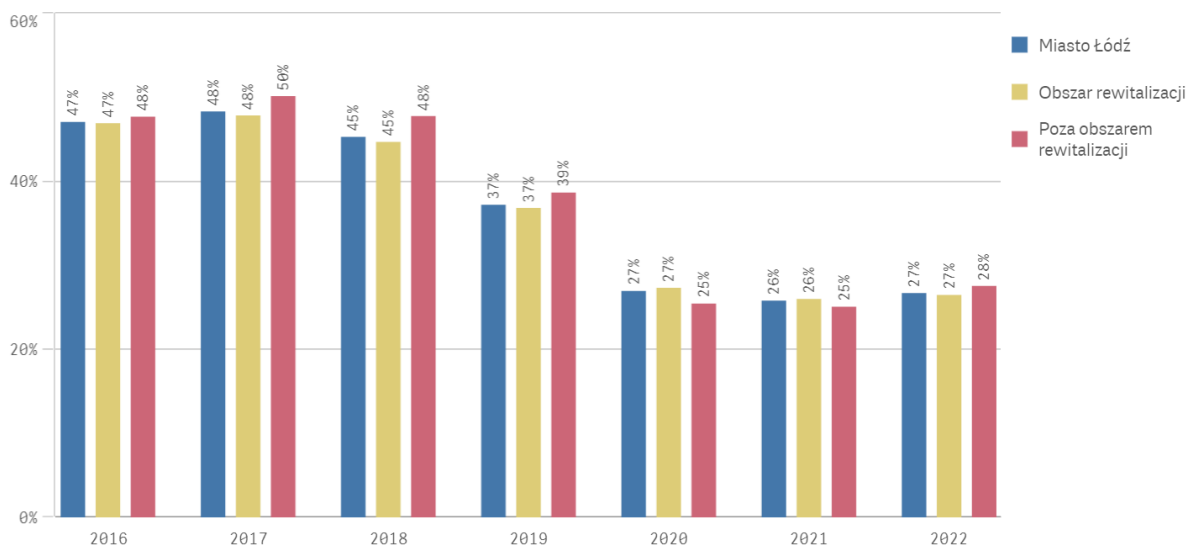
Mapy wskazywały, iż w ciągu lat 2016-2021 sytuacja zmieniała się na korzyść, jednak tym, co budzić może uzasadnione wątpliwości względem kondycji ekonomicznej lokalnych biznesów, jest fakt, iż w granicach obszaru rewitalizacji było niewiele pól wykazujących odsetek zadłużenia na poziomie poniżej 0,01%. Może to wskazywać na generalnie nienajlepszą kondycję finansową najemców lokali użytkowych. Faktem jest również, że lock-downy związane z pandemią SAR-CoV-2 mocno uderzyły w wielu przedsiębiorców, ale mapy dotyczące 2020 r. i 2021 r. zdawały się tego nie pokazywać. Można więc domniemywać, że dobrym posunięciem władz miasta było obniżenie czynszu za lokale użytkowe do 1 zł, co pozwoliło najemcom nie zadłużać wynajmowanych lokali w trudnym dla nich okresie.

Prawdopodobnie dopiero 2022 r. pokazuje nieco większy problem w ww. zakresie. Paradoksalnie zanikały heksagony z najwyższą wartością wskaźnika (i tak występujące w ostatnich latach akcydentalnie). Wzrosła jednak liczba heksagonów o zabarwieniu symbolizującym 38-50 procent lokali użytkowych, które były lokalami zadłużonymi. Pola te grupowały się w niewielkie enklawy rozsiane po całym obszarze rewitalizacji. Trudniejsza sytuacja widoczna była natomiast na obszarze „Starych Bałut”, gdzie dostrzec można było koncentrację pól wskazujących na zadłużenie na poziomie 50-80% wszystkich funkcjonujących tam lokali użytkowych, których właścicielem było miasto. Nieco więcej takich lokalizacji pojawiło się również w południowej części „Starego Polesia”.

Mapa 22. Natężenie zadłużenia lokali użytkowych

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 13. Natężenie zadłużenia lokali użytkowych (komunalne lokale użytkowe: lokale zadłużone jako odsetek lokali ogółem)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych Zarządu Lokali Miejskich

Natężenie problemu słabnięcia firm

Dzięki danym pozyskanym z Głównego Urzędu Statystycznego możliwe jest zarysowanie tła dla informacji związanych ze zmianami liczby firm funkcjonujących w granicach łódzkiego obszaru rewitalizacji. Niestety Główny Urząd Statystyczny w momencie aktualizowania niniejszej analizy nie udostępnił jeszcze wszystkich niezbędnych danych za 2022 r. Wskazują one, iż w 2016 r. w Łodzi zarejestrowanych było 92,7 tys. podmiotów gospodarczych, w 2019 r. liczba ta wzrosła do 94,1 tys. podmiotów gospodarczych, w 2020 r. do 96,1 tys., w 2021 r. do 99,2 tys., a w 2022 r. 102,2 tys. (w ujęciu terytorialnym w 2016 r. było to 38,1% ogólnej ich liczby na terenie województwa, trzy lata później odsetek spadł do 37,0%, w 2020 r. i 2021 r. było to 36,8%, a w 2022 r. 36,9%). W 2019 r. w skali roku wzrost liczby podmiotów odnotowano we wszystkich powiatach województwa, warto jednak zaznaczyć, iż w miastach na prawach powiatu był on najniższy – w Łodzi zwiększył się zaledwie o 1,7%. W 2020 r. Łódź nadal należała do grupy powiatów, gdzie wskaźnik ten należał do najniższych, choć wzrósł niewiele w porównaniu z rokiem poprzedzającym (o 2,1%). W 2016 r. zarejestrowano 20,4 tys. nowych podmiotów gospodarczych (o 0,2% więcej niż rok wcześniej). W 2019 r. w regionie odnotowano o 1,0% mniej ww. podmiotów niż w roku poprzednim (zarejestrowano 21,5 tys. nowych podmiotów gospodarczych). W 2020 r. w województwie łódzkim zarejestrowano 18,3 tys. nowych podmiotów gospodarczych, czyli o 14,7% mniej niż w roku poprzednim. Z kolei w 2021 r. liczba ta wynosiła 20,2 tys. i było to o 10,6% więcej niż w roku 2020. Widoczny jest tutaj wpływ pandemii.

Spośród wszystkich nowo powstałych jednostek w województwie w roku 2016 najwięcej nowych podmiotów - 37,6% wszystkich nowo powstałych jednostek w województwie, zarejestrowano w Łodzi (7,7 tys.). W 2020 r. spośród wszystkich nowo powstałych firm w województwie 35,4% (6,5 tys.) zarejestrowano w Łodzi. W 2021 r. było to 38,8%, czyli 7,9 tys.

W ciągu 2016 r. z rejestru REGON wyrejestrowanych zostało 18,1 tys. podmiotów (o 1,1% więcej niż w 2015 r.), w 2019 r. natomiast 35,0% (7,5 tys.) to firmy zarejestrowane w Łodzi. W opisywanym roku

spośród wszystkich podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON z terenu województwa łódzkiego najwięcej – 39,1%, pochodziło z Łodzi (4,1 tys. jednostek). Natomiast w 2019 r. z rejestru REGON dotyczącego województwa wyrejestrowanych zostało 13,9 tys. podmiotów (o 28,1% mniej niż na przestrzeni 2018 r.), co dawało obraz pozytywnej koniunktury rynkowej. W ciągu 2020 r. z rejestru REGON wykreślono 10,5 tys. podmiotów (o 24,0% mniej niż na przestrzeni 2019 r., co mimo okoliczności związanych z pandemią było pozytywną informacją). W 2021 r. było to już 11,5 tys., czyli o 9,4% więcej niż w 2020 r. W 2016 r. spośród wszystkich podmiotów wyrejestrowanych z terenu województwa łódzkiego najwięcej – 37,8%, pochodziło z Łodzi (6,9 tys. jednostek). W 2019 r. najwięcej – 40,6% pochodziło z Łodzi (5,6 tys. jednostek), w 2020 r. było to 39,1% (4,1 tys. jednostek), a w 2021 r. 37,8% (4,4 tys. jednostek).

Powyższe informacje wskazują na niezłą sytuację na lokalnym rynku, który w 2019 r. był wciąż w fazie wzrostowej, tworząc warunki dla zaistnienia i rozwoju na nim kolejnym firmom. Korzystnie wyglądał również bilans nowo powstałych w Łodzi firm, do podmiotów wykreślanych ze statystyk, który wyniósł 0,8 tys. „na plusie” w 2016 r., 1,9 tysiąca podmiotów w 2019 r., w 2020 r. w Łodzi różnica ta wyniosła 2,4 tys. podmiotów na korzyść firm nowo powstałych (zarejestrowano 6,5 tys. podmiotów, a wykreślono 4,1 tys.), a w 2021 r. bilans ten zwiększył się do 3,5 tys.

Uzupełnieniem powyższych informacji mogą być dane, dotyczące liczby podmiotów z zawieszoną działalnością na koniec grudnia 2020 r., która wyniosła 29,0 tys., i była o 12,3% wyższa niż przed rokiem. Zdecydowaną większość tych podmiotów (27,5 tys. tj., 95,1% ogółu) stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Informacja ta może wskazywać, że reakcją przedsiębiorców na trudności ekonomiczne spowodowane pandemią SARS-CoV-2 było raczej dążenie do zawieszenia działalności, a nie likwidacja firmy i wyrejestrowanie działalności. W 2021 r. tendencja ta utrzymywała się. Liczba podmiotów z zawieszoną działalnością wynosiła 31,5 tys. i była o 8,6% wyższa niż przed rokiem. W 2022 r. wyniosła 37,0 tys., i była o 17,4% wyższa niż przed rokiem. Zdecydowaną większość tych podmiotów (35,1 tys. tj. 95,0% ogółu) stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Analizując sekcje PKD, największy wzrost w ujęciu rocznym podmiotów z zawieszoną działalnością odnotowano m. in. w obsłudze rynku nieruchomości (o 31,1%) oraz budownictwie (o 25,1%).

Główny Urząd Statystyczny informuje, iż w ciągu 2022 r. z rejestru REGON wykreślono 12,6 tys. podmiotów (o 9,6% więcej niż na przestrzeni 2021 r.), w tym 11,5 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 13,3% więcej niż rok wcześniej) oraz 293 spółki cywilne (wobec 243 w roku poprzednim). Znaczący spadek liczby podmiotów wyrejestrowanych dotyczył spółek handlowych (o 26,4%, do poziomu 592 jednostek). Najwięcej zlikwidowanych podmiotów należało do sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych – 3,7 tys. (29,5% ogółu wyrejestrowanych), budownictwo – 1,8 tys. (14,1%) oraz przetwórstwo przemysłowe – 1,3 tys. (10,2%). Te trzy sekcje skupiały łącznie ponad połowę (53,8%) ogółu wyrejestrowanych podmiotów.

Spośród wszystkich podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON z terenu województwa łódzkiego najwięcej – 37,1% pochodziło z Łodzi (4,7 tys. jednostek). Relatywnie wysoka liczba podmiotów, tj. 7,0% została wykreślona z powiatu zgierskiego (0,9 tys. jednostek), a także z powiatu pabianickiego – 5,4% ogółu wyrejestrowanych (0,7 tys. jednostek). Najmniej podmiotów wyrejestrowano w powiecie skierniewickim – 1,0% (127 jednostek) oraz łęczyckim i poddębickim – po 1,3% (odpowiednio 158 i 162 jednostki).

Bardziej szczegółowych informacji o udziale łódzkich podmiotów gospodarczych w odniesieniu do potencjału całego województwa dostarcza poniższa tabela.

Tabela 10. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych form prawnych w 2016, 2019, 2020 i 2021 r. (stan w dniu 31 grudnia)

wyszczególnienie	ogółem	osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej					osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
		razem	w tym				
			spółki		spółdzielnie	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	
			handlo we	cywilne			
województwo łódzkie w 2016 r.	243 280	63 585	21 771	16 912	1 028	8 584	179 695
województwo łódzkie w 2019 r.	254 322	64 061	22 000	17 141	679	8 660	190 261
województwo łódzkie w 2020 r.	261 498	65 411	23 005	17 237	653	8795	196 087
województwo łódzkie w 2021 r.	269 581	brak danych	24 635	17 333	637	8997	201 929
województwo łódzkie w 2022 r.	277 299	brak danych	26 486	17 270	brak danych	9 307	207 235
Łódź w 2016 r.	92 711	29 092	12 783	7 705	249	2 965	63 619
Łódź w 2019 r.	94 115	28 923	12 796	7 720	142	2 899	65 192
Łódź w 2020 r.	96 130	29 533	13 331	7 727	130	2 921	66 597
Łódź w 2021 r.	99 238	brak danych	14 325	7 746	125	1 924	68 530
Łódź w 2022 r.	102 184	brak danych	15 291	7708	122	1 975	70 329

Źródło: Opracowanie własne na podst.: Główny Urząd Statystyczny w Łodzi

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie łódzkim w 2016 r., 2019 r., 2020 r i 2021 r.⁵

⁵https://lodz.stat.gov.pl/files/gfx/lodz/pl/defaultaktualnosci/749/2/15/1/202102_s_podmioty_gosp_narod_regon_lodz.pdf

Przedstawione powyżej dane pozytywnie korespondują z niskim odsetkiem osób bezrobotnych, który w grudniu 2022 r. wyniósł rekordowo niskie 4,6% (dla przypomnienia w 2016 r. było to - 7,9%, w 2019 r. odsetek wyniósł 4,7%, w 2020 r. było to 5,9%, a w 2021 r. 5,7%).

Mapy z 2019 r. wskazywały, iż obszar rewitalizacji miasta Łodzi w przeważającej części pokryty był heksagonami, które symbolizowały dodatni wskaźnik podmiotów ekonomicznych zarejestrowanych w stosunku do wyrejestrowanych przypadających na 100 firm istniejących. W 2020 r. proporcje wyglądały już inaczej, ponieważ znacznie przybyło heksagonów w kolorze ciemnoszarym, symbolizującym przewagę firm wyrejestrowanych nad zarejestrowanymi. W 2021 r. sytuacja ponownie uległa odwróceniu, ponieważ kolor ciemnoszary został zastąpiony przez jasnoszary i pomarańczowy, co oznacza dodatni bilans zarejestrowanych minus wyrejestrowanych firm przypadających na 100 firm istniejących.

W 2019 r. obszary oznaczone kolorem ciemnoszarym występowały nielicznie (nieco gęściej w 2016 r.) i można było je zaobserwować w centrum Starych Bałut, w bezpośrednim sąsiedztwie Nowego Centrum Łodzi (zmniejszenie liczby takich pól w tej okolicy w 2019 r. mogło być spowodowane trwającymi tam wówczas pracami budowlanymi, m.in. na ul. Traugutta, przy Bramie Miasta lub przygotowywaniem kolejnych inwestycji), w obrębie ulic Sienkiewicza, Nawrot, Targowa, Tylna oraz w południowym „ogonku” obszaru rewitalizacji. Ponadto w pierwszym z analizowanych roczników kompleksy pól w kolorze szarym widoczne były na Starym Polesiu. Trzy lata później niemal zanikły. Z wyjątkiem wspomnianej części NCŁ w pozostałych trzech wzmiankowanych rejonach przeważają często mocno zużyte budynki, a ponadto miejsca te przewijają się w opisach, dotyczących innych wskaźników, w tym między innymi tych związanych z wyższym odsetkiem bezrobocia. Najprawdopodobniej więc nie zapewniały one optymalnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej.

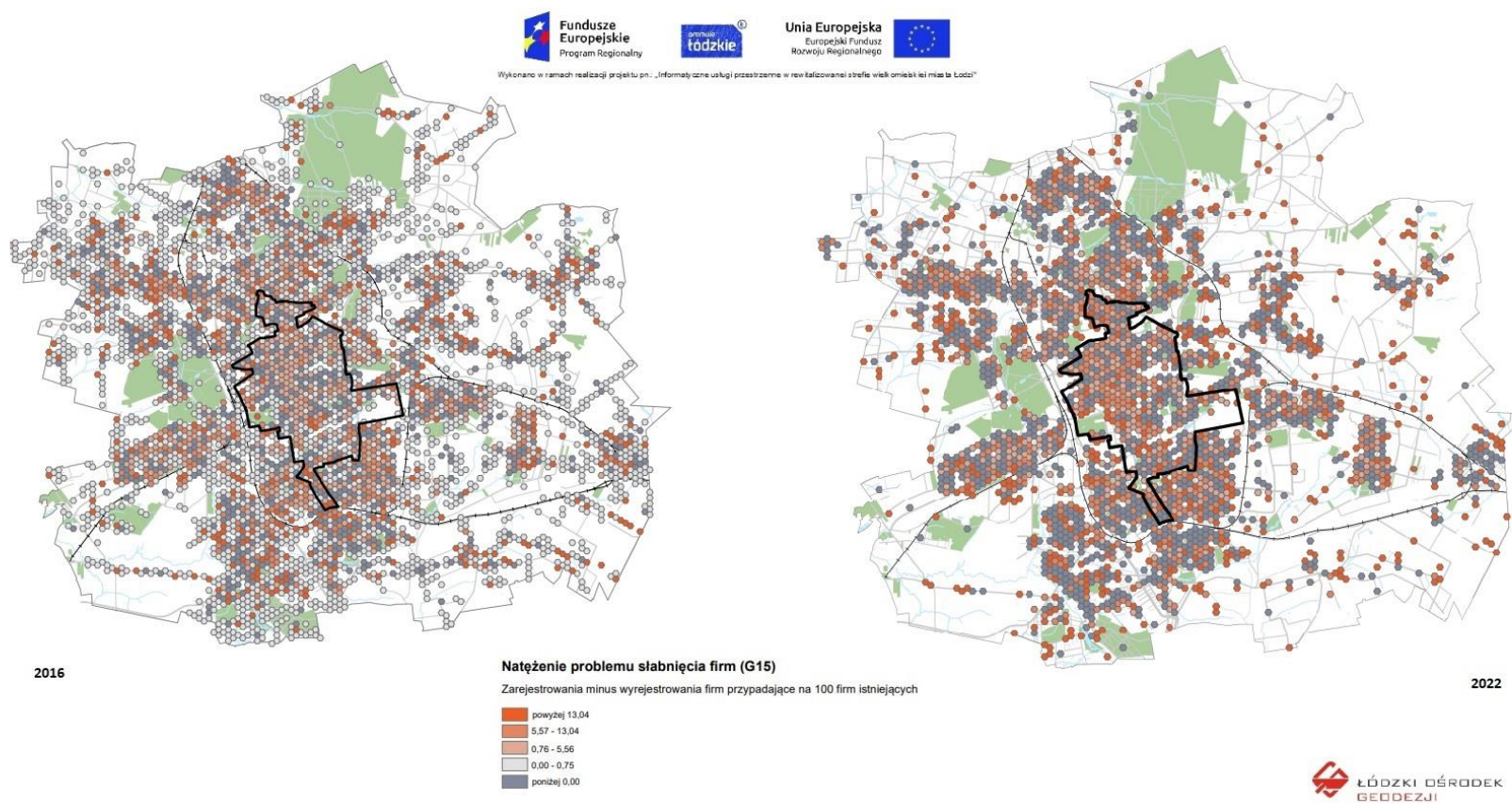
Ponadto warto zwrócić uwagę na 2 lokalizacje, gdzie w 2019 r. widoczne były zespoły heksagonów o wartości wskaźnika pomiędzy 0,00 a 0,75. Pierwszy z nich znajdował się wzdłuż ul. Ogrodowej w bezpośrednim sąsiedztwie Manufaktury, drugi natomiast w okolicy ul. Włókienniczej. Były to miejsca, gdzie trwały intensywne prace budowlane związane z procesem rewitalizacji, w związku z czym działające tam firmy natrafiały na pewne niedogodności w funkcjonowaniu. Jednak perspektywa ich zakończenia dawała szanse na dynamiczny rozwój przedsiębiorczości w tych rejonach już w niedalekiej przyszłości.

W roku 2021 najlepszymi rejonami dla rozwoju i prowadzenia działalności gospodarczej okazywały się być kwartały skoncentrowane w centrum obszaru rewitalizacji, dla którego osią jest ul. Piotrkowska. Wyższe wartości opisywanego wskaźnika rozciągały się na zachód, dochodząc aż do granicy obszaru rewitalizacji na al. Włóknarzy pomiędzy ul. Struga a Mickiewicza.

W 2022 r. na Mapie nr 24 widocznymi stały się, niemal na całym obszarze rewitalizacji (ale nie różni się on pod tym względem od pozostałych części miasta), liczne ciemnoszare heksagony symbolizujące pola, gdzie liczba zamkniętych firm przekraczała liczbę firm zarejestrowanych. W porównaniu z poprzednimi latami była to sytuacja nowa i podkreślić należy, że nie ograniczała się wyłącznie do obszaru rewitalizacji. Trudno było wskazać konkretne rejony, gdzie koncentrowały się symbolizujące taki stan rzeczy pola, ponieważ na terenie całego miasta niewielkie enklawy ciemnoszarych pól układały się w nieregularną mozaikę. Można za to wskazać miejsca, gdzie sytuacja wygląda

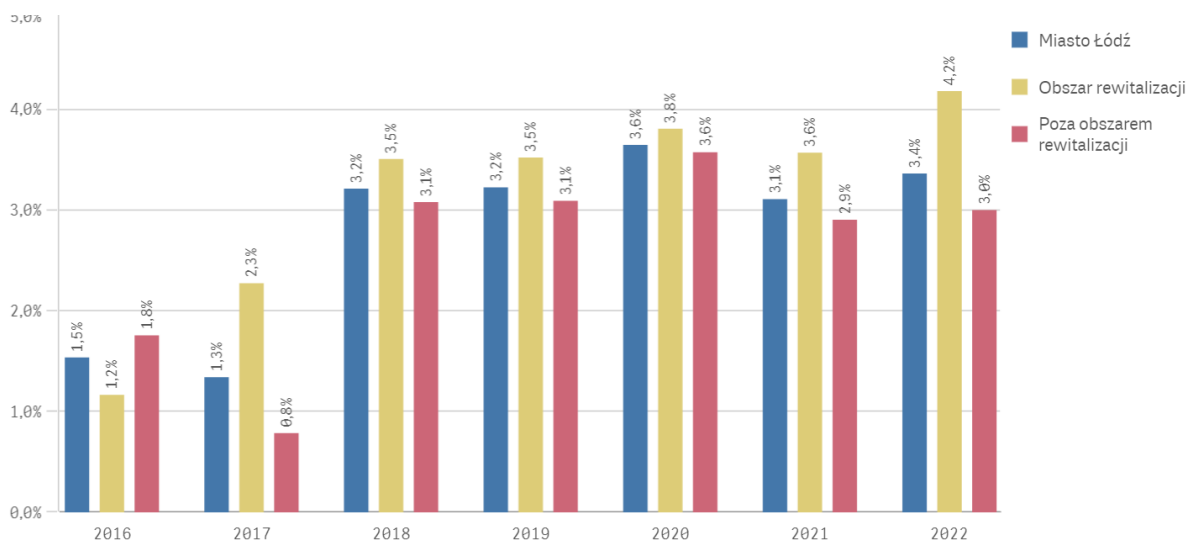
szczególnie niekorzystnie. Są to strefy „Górnej-Północ”, południowej części „Starego-Widzewa” i obszaru „Południe”.

Podsumowując, do 2021 r. obszar rewitalizacji był miejscem dość ożywionego życia gospodarczego. Dane statystyczne wskazują, iż mimo pandemii nadal więcej firm powstawało niż było zamykanych. Przedsiębiorcy znajdowali również rozwiązanie problemów powodowanych przez lock-downy w zawieszeniu swojej działalności, aby móc przeczekać najtrudniejszy okres. Widoczny jest jednak fakt wymuszonego ograniczenia działalności gospodarczej w trakcie trwania pandemii przez wiele firm w 2021 r., dla niektórych skutkujący zamknięciem. Precyzyjne dane dotyczące firm zarejestrowanych i wyrejestrowanych w 2022 r. dadzą nam odpowiedź na pytanie, jak faktycznie na prowadzenie biznesów wpłynęła rosnąca inflacja i rosnące ceny energii.

Mapa 23. Natężenie problemu słabnięcia firm

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 14. Natężenie problemu słabnięcia firm saldo przyrostu/ubytku firm (zarejestrowania minus wyrejestrowania) na 100 firm istniejących

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych BPZiODG oraz GUS

Podobnie jak w przypadku powyższej Mapy nr 24, dotyczącej natężenia problemu słabnięcia firm, pokazującej zarejestrowania minus wyrejestrowania firm przypadających na 100 firm istniejących, również w tym przypadku warto wesprzeć się dostępnymi danymi z Głównego Urzędu Statystycznego pokazującymi skalę i trendy związane z liczbą nowych podmiotów gospodarczych rejestrowanych w Łodzi i regionie. W 2016 r. w województwie łódzkim zarejestrowano 20,4 tys. nowych podmiotów gospodarczych (o 0,2% więcej niż rok wcześniej), w tym 17,0 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 1,7% mniej niż w 2015 r.), 2 034 spółki handlowe (o 14,8% więcej niż w roku poprzednim) oraz 412 spółek cywilnych (o 1,0% mniej niż w 2015 r.). Najwięcej podmiotów podjęło działalność w ramach sekcji: „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” (4,9 tys. podmiotów, tj. 24,1% jednostek nowo powstałych), „Budownictwo” (2,9 tys., tj. 14,2%) oraz „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” (2,0 tys., tj. 10,0%). 37,6% wszystkich nowo powstałych jednostek w województwie, zarejestrowano w Łodzi (7,7 tys.).

Dla porównania w 2019 r. w województwie łódzkim zarejestrowano 21,5 tys. nowych podmiotów gospodarczych, co było liczbą o 1,0% mniejszą niż w roku poprzednim. Wśród nich 17,7 tys. to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (o 1,5% mniej niż w 2018 r.), 2,1 tys. to spółki handlowe (wzrost o 6,8%) oraz 0,4 tys. to spółki cywilne (spadek o 6,0%). Najwięcej podmiotów podjęło działalność w ramach sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (4,3 tys. podmiotów, co stanowi 19,9% jednostek nowo powstałych), budownictwo (3,8 tys., tj. 17,9%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (2,1 tys., tj. 9,7%). Spośród wszystkich nowo powstałych jednostek w województwie 35,0% (7,5 tys.) zarejestrowano w Łodzi.

W 2020 r. natomiast w województwie łódzkim zarejestrowano 18,3 tys. nowych podmiotów gospodarczych, co jednak było liczbą o 14,7% mniejszą niż w roku poprzednim. Wśród nich 15,1 tys. to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (o 14,8% mniej niż w 2019 r.), 2,2 tys. to spółki handlowe (wzrost o 4,3%) oraz 0,3 tys. to spółki cywilne (spadek o 16,9%). Najwięcej podmiotów podjęło działalność w ramach sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (4,0 tys. podmiotów,

co stanowi 21,6% jednostek nowo powstałych), budownictwo (3,3 tys., tj. 17,8%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (1,7 tys., tj. 9,5%). Spośród wszystkich nowo powstałych jednostek w województwie 35,4% (6,5 tys.) zarejestrowano w Łodzi.

Z kolei w 2021 r. w województwie łódzkim zarejestrowano 20,2 tys. nowych podmiotów gospodarczych (o 10,6% więcej niż w roku poprzednim). Wśród nich 16,7 tys. stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (o 10,4% więcej niż w 2020 r.), 2,4 tys. były to spółki handlowe (o 11,6% więcej niż rok wcześniej) oraz 0,4 tys. stanowiły spółki cywilne (o 14,2% więcej niż w 2020 r.). Ponownie najwięcej podmiotów podjęło działalność w ramach sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (4,1 tys. podmiotów, co stanowi 20,2% jednostek nowo powstałych), budownictwo (3,5 tys., tj. 17,5%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (2,1 tys., tj. 10,5%). Spośród wszystkich nowo powstałych jednostek w województwie 38,8% (7,9 tys.) zarejestrowano w Łodzi.

W 2022 r. w województwie łódzkim zarejestrowano 21,1 tys. nowych podmiotów gospodarczych (o 4,5% więcej niż w roku poprzednim). Wśród nich 17,7 tys. to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (o 5,9% więcej niż w 2021 r.), 2,4 tys. to spółki handlowe (o 2,6% mniej niż rok wcześniej) oraz 0,3 tys. to spółki cywilne (o 22,3% mniej). Najwięcej podmiotów podjęło działalność w ramach sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (4,1 tys. podmiotów, tj. 19,4% jednostek nowo powstałych), budownictwo (3,4 tys., tj. 16,1%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (2,1 tys., tj. 10,0%). Spośród wszystkich nowo powstałych jednostek w województwie 38,8% (8,2 tys.) zarejestrowano w Łodzi. Znaczące udziały zanotowano również w powiecie zgierskim 6,5% ogółu nowych podmiotów (1,4 tys. jednostek), a także w powiecie pabianickim 5,2% (1,1 tys. jednostek). Najmniej nowych podmiotów zarejestrowano w powiatach brzezińskim i skierniewickim (po 1,1%, odpowiednio 232 i 243 jednostki)

Mimo wszystkich niekorzystnych zjawisk, występujących w 2022 r. liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w województwie łódzkim kolejny rok przewyższała liczbę wyrejestrowanych. Na każde 100 nowo zarejestrowanych podmiotów przypadało 60 wyrejestrowanych. W grupie spółek handlowych wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 25 (w tym dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością – 19), a wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wyniósł 65. W przekroju terytorialnym najkorzystniejszą relację odnotowano w powiecie opoczyńskim, gdzie na 100 podmiotów nowo zarejestrowanych przypadały 44 jednostki wyrejestrowane, a także w powiecie skierniewickim (52) i piotrkowskim (53). Najwięcej podmiotów wyrejestrowanych na 100 nowo zarejestrowanych odnotowano w Piotrkowie Trybunalskim (83) oraz w powiecie brzezińskim (74) i kutnowskim (70). Pełny obraz sytuacji zaprezentują nam jednak dopiero dane dotyczące sytuacji Łodzi w 2022 r., które opublikować ma GUS, a które podczas tworzenia niniejszej analizy nie były jeszcze dostępne.

Mapa nr 25 ilustruje optymizm gospodarczy, pokazując liczbę nowo zarejestrowanych firm na 1 tys. ludności. Wobec prezentowanych danych obszar rewitalizacji niezmiennie pozostaje miejscem, w którym intensywnie powstają nowe firmy.

W latach 2016 – 2019 największa liczba takich firm lokowała się wzdłuż osi wschód-zachód, wyznaczonej przez ul. Mickiewicza i Piłsudskiego na odcinku pomiędzy ul. Żeromskiego a Kilińskiego. Rejon ten widocznie rozlewał się ku północy wzdłuż ul. Kościuszki, Piotrkowskiej i Sienkiewicza (w obu obserwowanych rocznikach przeważająca wartość wskaźnika w tym rejonie to 12,21–26,32 firmy na 1 tys. mieszkańców), mniej więcej aż do wysokości linii ulic Zielonej i Narutowicza. Ponadto,

zauważalnych było kilka innych odosobnionych enklaw, również grupujących pola o najwyższej wartości wskaźnika, a wokół siebie te o wartościach nieco niższych. Były one zlokalizowane:

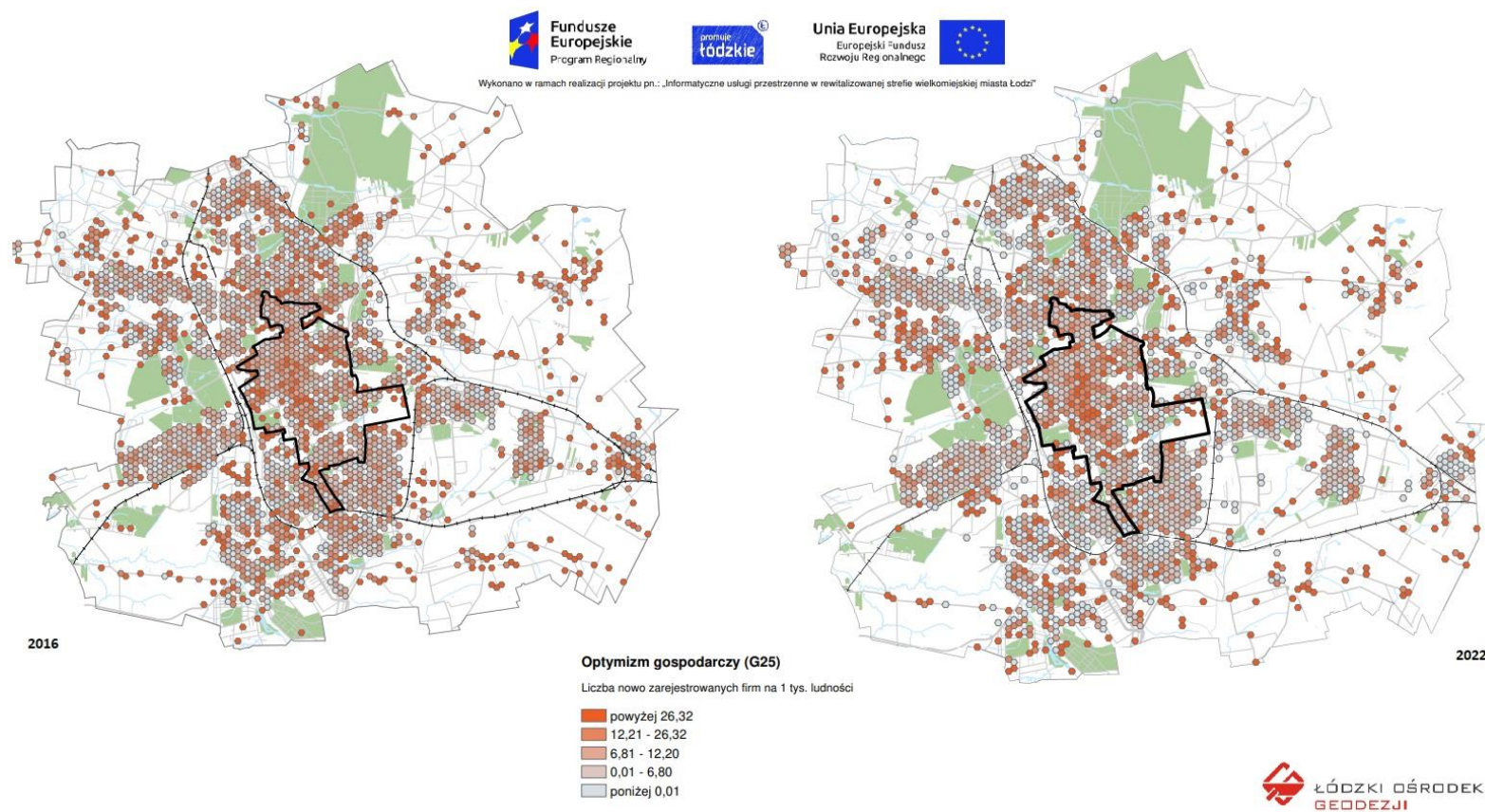
1. w południowo-zachodniej części Starego Polesia w rejonie wyznaczonym przebiegiem ul. Włókniarzy, Struga, Żeromskiego, Mickiewicza,
2. w północnej części Nowego Centrum Łodzi, a więc w okolicy dobrze skomunikowanej dzięki dworcowi multimodalnemu, znajdującemu się w sąsiedztwie licznie rozsianych jednostek Uniwersytetu Łódzkiego i systematycznie wzbogacanej o kolejne, nowoczesne obiekty biurowe,
3. na obszarze kwartałów sąsiadujących z Białą Fabryką (której centralnymi punktami w najbliższej przyszłości mogą stać się takie inwestycje jak Ogrody Geyera oraz Fuzja).

W 2020 r. tendencja zmieniła się, gdyż najwięcej nowych podmiotów gospodarczych pojawiło się na kierunku północ-południe, wzdłuż osi ul. Piotrkowskiej na odcinku pomiędzy Radwańską/Brzeźną, a Więckowskiego/Jaracza. W swojej środkowej części rejon rozlewa się szerzej z delikatną tendencją na korzyść Starego Polesia.

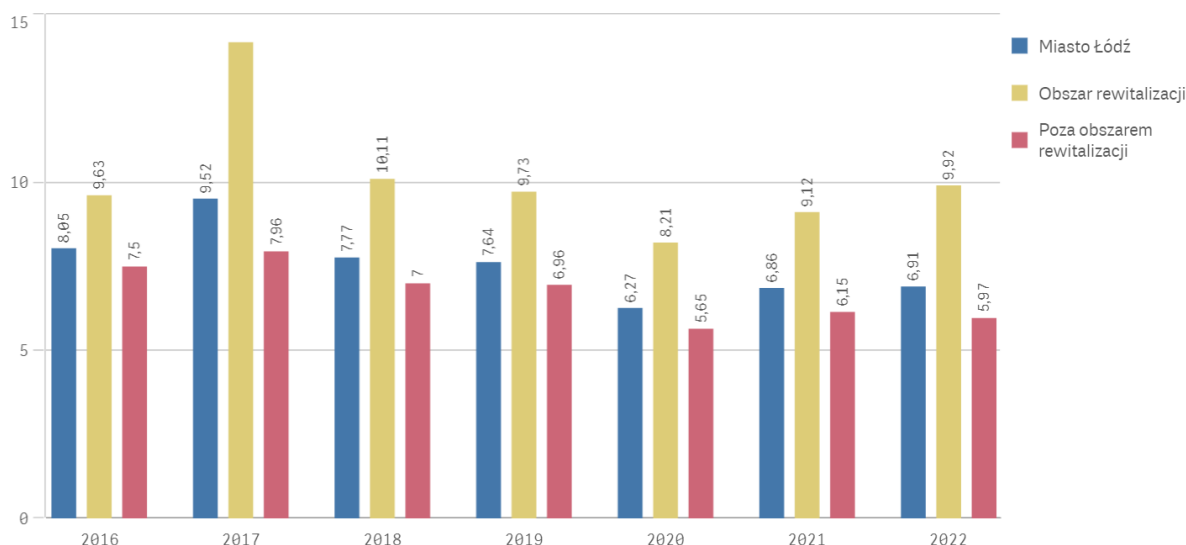
W 2021 r. najbardziej widoczne pozostały enklawy z wysoką wartością wskaźnika w okolicach Białej Fabryki oraz na terenie Księżego Młyna. Wyraźna przestała być oś północ-południe, wzdłuż ul. Piotrkowskiej.

W 2022 r. natomiast widoczny jest powrót do lokowania się firm wzdłuż kręgosłupa obszaru rewitalizacji, czyli ulicy Piotrkowskiej ze szczególnym uwzględnieniem jej przecięcia się z ulicami Mickiewicza i Piłsudskiego. Warto podkreślić fakt, iż obszar ten nie ogranicza się jedynie do ul. Piotrkowskiej i przyległych do niej posesji, ale rozciąga się szerzej i zawiera w prostokącie ulic: Żeromskiego, Zieloną, Sienkiewicza, Radwańską. W wielu rejonach tego obszaru miasta na 1000 mieszkańców rejestrowanych jest przeszło 26 nowych firm. Na południe od niego widoczne są również enklawy wskazujące na podobny rozkwit przedsiębiorczości, a znajdują się one na obszarze i w pobliżu Art_Inkubatora i nowopowstającego kompleksu „Fuzja”, pomiędzy pl. Katedralnym a Białą Fabryką.

Konkludując, przede wszystkim dzięki centralnej części, w której lokuje się wiele nowych firm, obszar rewitalizacji pozytywnie wyróżnia się na tle pozostałych rejonów, prezentowanych na mapie przez większe, zwarte skupiska siatki heksagonalnej (jak np. tereny osiedli Retkinia, Teofilów, Dąbrowa, Widzew). Świadczy to o tym, że prowadzone w centrum inwestycje, mające na celu tworzenie jak największej liczby atrakcyjnych, zadbanych przestrzeni miejskich, rzeczywiście skłaniają ludzi do częstszych odwiedzin, a także spędzania tam wolnego czasu. To natomiast stwarza dobrą koniunkturę dla lokowania się w okolicy firm o różnych profilach działalności gospodarczej i różnych wielkościach, adresujących swoją działalność do klienta o zróżnicowanych potrzebach i oczekiwaniach.

Mapa 24. Optymizm gospodarczy

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 15. Optymizm gospodarczy (liczba nowo zarejestrowanych firm na 1000 ludności)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych Biura Promocji Zatrudnienia i Obsługi Działalności Gospodarczej i GUS.

2.3. Sfera techniczna

Natężenie problemu niskiej emisji

Istotną przyczyną zgonów w Polsce jest niska emisja, czyli emisja pyłów i szkodliwych gazów na wysokości do 40 m. Zanieczyszczenia te pochodzą głównie z domowych pieców grzewczych i lokalnych kotłowni węglowych, w których spalanie węgla odbywa się w nieefektywny sposób, a także z transportu spalinowego.

Niska emisja powoduje częstsze występowanie chorób alergicznych, zapalenia spojówek, astmy, poronień i niższej wagi urodzeniowej noworodków, POChP (przewlekłej, obturacyjnej choroby płuc), nowotworów (w tym raka płuc). Ponadto obserwacje wskaźników umieralności wskazują na korelację wyższych odsetków zgonów w okresach o odnotowanych podwyższonych poziomach zanieczyszczenia powietrza pyłami.

Nie tylko zdrowie pojedynczych ludzi jest narażone w wyniku ekspozycji na niską emisję. Powoduje ona także m.in. zmiany klimatyczne, kwaśne deszcze, przenikanie zanieczyszczeń do wód i gleb, niszczenie zabytków i fasad budynków (w wyniku osadzania się na nich dwutlenku siarki).

Cechą charakterystyczną niskiej emisji jest to, że powodowana jest przez liczne źródła wprowadzające zanieczyszczenia do powietrza. Niestety niska innowacyjność polskiej energetyki nadal wymusza stosowanie przestarzałych i nieekologicznych rozwiązań, co jest szczególnie odczuwalne w Łodzi, która nigdy nie została wsparta systemowym rozwiązaniem, umożliwiającym podłączenie całego centrum

miasta oraz wszystkich rozbudowujących się przedmieść do miejskiej sieci ciepłowniczej. Z tego powodu cały obszar rewitalizacji stał się miejscem występowania wysokiego natężenia szkodliwej niskiej emisji. Składa się na nią produkcja własna zanieczyszczeń, ale również nawiewanie ich z innych rejonów miasta, a także z otaczających Łódź miejscowości. Dodatkowym aspektem miejscowo pogarszającym sytuację jest gęsta zabudowa śródmiejska utrudniająca przewietrzanie tych lokalizacji. Niestety braki danych nie pozwalają na stworzenie map dotyczących 2016 r., dlatego też monitorowanie sytuacji w tym zakresie opiera się na danych z 2019, 2020 i 2021 r. oraz 2022 r. Wysoce prawdopodobne jest jednak, że sytuacja w porównaniu z 2016 r. ulega niewielkiej, ale systematycznej poprawie, co jest skutkiem prowadzonych już w obserwowanym okresie remontów oraz realizacji cieszącego się rosnącą popularnością gminnego programu bezzwrotnych dopłat do wymiany nieekologicznych pieców. Ponadto dostępne są inne źródła współfinansowania wymiany źródeł ciepła na bardziej ekologiczne i inwestycji termomodernizacyjnych poprawiających charakterystykę energetyczną budynków, także tych w zasobie prywatnym.

Warto wspomnieć, że do końca czerwca 2022 utworzona miała zostać ogólnopolska baza - Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków. Obowiązek przekazania szczegółowych danych o sposobie ogrzewania dotyczy wszystkich budynków, bez względu na ich strukturę własności. Dane te powinny pozwolić na szczegółowe analizy dotyczące źródeł niskiej emisji na terenie całego miasta. Obecnie wskaźniki podlegające monitorowaniu pozwalają jedynie na zilustrowanie sytuacji w lokalach komunalnych. Dzięki temu zniesiona zostanie także niedoskonałość stosowanego wskaźnika polegająca na „znikaniu” z map lokali komunalnych, które uległy przekształceniu własnościowemu (najczęściej w wyniku wykupu przez najemców) a nie tylko tych, w których nastąpiła wymiana źródeł ciepła.

Mieszkania komunalne ogrzewane indywidualnymi paleniskami, których lokalizację ilustruje poniższa mapa znajdują się w przeważającej większości w granicach obszaru rewitalizacji. Wynika to z faktu, że większość zasobu komunalnego skumulowane jest w części centralnej Łodzi. Są to jednocześnie rejony, gdzie występuje najstarsza zabudowa miejska, często mocno zdekapitalizowana, a na znacznej części 3-hektarowych heksagonów znaleźć możemy więcej niż 20 lokali komunalnych, ogrzewanych paliwami stałymi. Dokładnie te same rejony wspomniane były również w kontekście innych analizowanych w niniejszym opracowaniu map, a są to: „Stare Bałuty”, „Stare Polesie i Centrum”, zachodnio - północna część „Starego Widzewa”, południowa część „Górnej-Północ” i część obszaru rewitalizacji wyodrębniona w opisach tej analizy jako „Południe”. Sytuacja ta potwierdza nakładanie i przeplatanie się na tych obszarach licznych problemów społecznych i techniczno-przestrzennych, wymuszając złożone, kompleksowe i dopasowane do potrzeb podejście, które będzie w stanie doprowadzić do zmiany charakteru całych kompleksów kwartałów centralnej części miasta, zarówno na płaszczyźnie społecznej, jak i infrastrukturalnej.

Warto także odnotować spadek liczby mieszkań komunalnych z tzw. „kopciuchami” także poza obszarem rewitalizacji, szczególnie na obszarze dawnej dzielnicy Górna oraz na obszarze Bałut, co z uwagi na charakter opisywanego zjawiska ma znaczenie dla wszystkich mieszkank i mieszkańców Łodzi.

Miejsca najpowszechniejszego występowania lokali komunalnych ogrzewanych indywidualnymi źródłami ciepła na paliwa stałe w 2022 r. pokazuje Mapa nr 26. Należą do nich niemal całe strefy problemowe „Stare Bałuty”, „Stare Polesie”, „Centrum” (przede wszystkim jej północna część), „Stary

Widzew”, „Górna-Północ” i „Południe”. Ewidentnie zarysowują się granice pomiędzy poszczególnymi strefami, wskazując na fakt, iż podział na poszczególne obszary ma również wymiar infrastrukturalny.

Mapa nr 27 dotycząca 2022 r. wskazuje na największe nasilenie problemu niskiej emisji w niemal tych samych miejscach co mapa z roku poprzedzającego. Szczególnie zła sytuacja widoczna jest na obszarze „Starych Bałut” i na obszarze „Południa”, gdzie wiele pól symbolizuje odsetek lokali komunalnych ogrzewanych paliwami stałymi na poziomie 29-40% lub przekraczającym 40%. Kłopotliwa jest również sytuacja widoczna w północno-zachodniej części „Starego Polesia” i północnej części „Starego Widzewa”.

Wykres 16 ilustruje natężenie problemu w podziale na obszar rewitalizacji i poza nim. Dane zagregowane pokazują niewielkie różnice między obszarami oraz otrzymywanie się wskaźnika na podobnym poziomie.

Proces rewitalizacji, w jego wymiarze inwestycji remontowych, jest więc olbrzymią szansą, aby odwracać negatywne trendy i niwelować infrastrukturalne niedostatki Łodzi. Od rozpoczęcia realizacji wdrażana są szeroko rozwiązania mające na celu przeciwdziałanie niekorzystnemu zjawisku „niskiej emisji”, które dotyka niemal wszystkich Łódzian (nie tylko tych mieszkających na obszarze rewitalizacji):

- remonty budynków mieszkalnych mające na celu ograniczenie utraty energii w procesie ogrzewania (koniecznym staje się podkreślenie faktu, iż nie zawsze stosowanie ociepleń murów budynków jest możliwe, z uwagi na ich obecność w ewidencji lub rejestrze zabytków);
- podłączanie remontowanych budynków do miejskiej sieci ciepłowniczej i gazowej, umożliwiające eliminację punktowych, nieekologicznych źródeł ciepła;
- wdrożenie programu wymiany pieców dla nieruchomości nie znajdujących się w zasobie komunalnym zarówno dla wspólnot mieszkaniowych, jak i właścicieli indywidualnych (mogą z niego korzystać mieszkańcy całej Łodzi),
- ograniczenie emisji komunikacyjnej, pochodzącej z ruchu samochodowego, poprzez uspokajanie ruchu na śródmiejskich ulicach oraz unowocześnianie transportu publicznego.

Mając na uwadze powyższe oraz politykę UE w zakresie tzw. „Zielonego Ładu”, warto dalej wdrażać i upowszechniać działania, które mają na celu redukcję szkód związanych z niską emisją, przede wszystkim poprzez rozwój zieleni miejskiej, która będzie w stanie pochłaniać dwutlenek węgla i szkodliwe związki, a także magazynować wilgoć zmniejszającą zapylenie obszarów miejskich, wspierając interwencje tam, gdzie to możliwe, instalacjami z zakresu małej retencji⁶.

⁶ Por: Raport NFZ „Analiza przyczyn wzrostu liczby zgonów w Polsce 2017 w roku” <https://zdrowedane.nfz.gov.pl/course/view.php?id=10> oraz „Morowe powietrze” - wywiad z prof. Tadeuszem Zielonką, Polityka nr 23 z 2020 roku (3264) str. 21

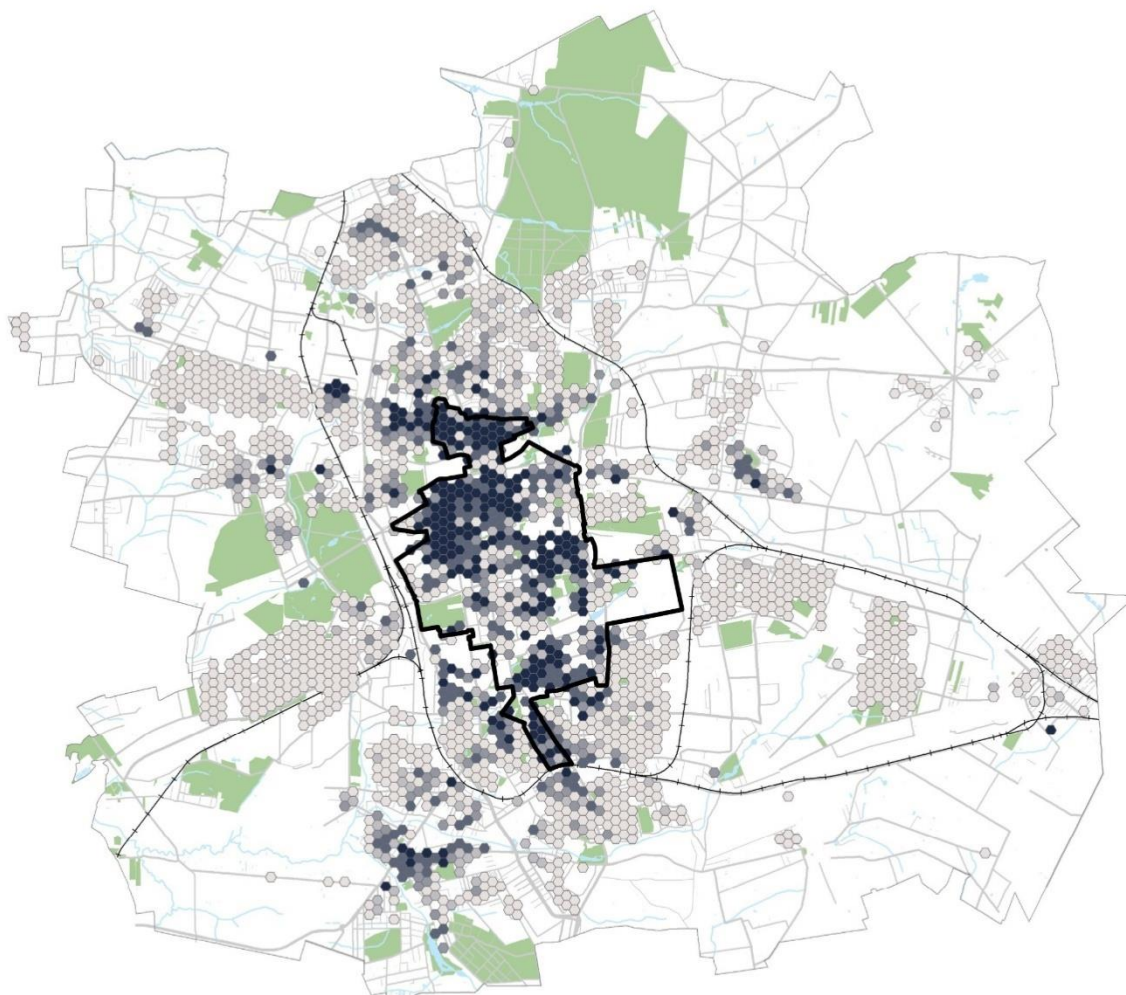
Mapa 25. Lokale mieszkalne ogrzewane indywidualnymi paleniskami na paliwa stałe (w liczbach bezwzględnych)

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

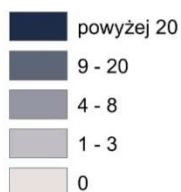
Wykonano w ramach realizacji projektu pn.: „Informatyczne usługi przestrzenne w rewitalizowanej strefie wielkomiejskiej miasta Łodzi”

Niska emisja

2022 r.

Lokale komunalne ogrzewane paliwami stałymi - liczba bezwzględna

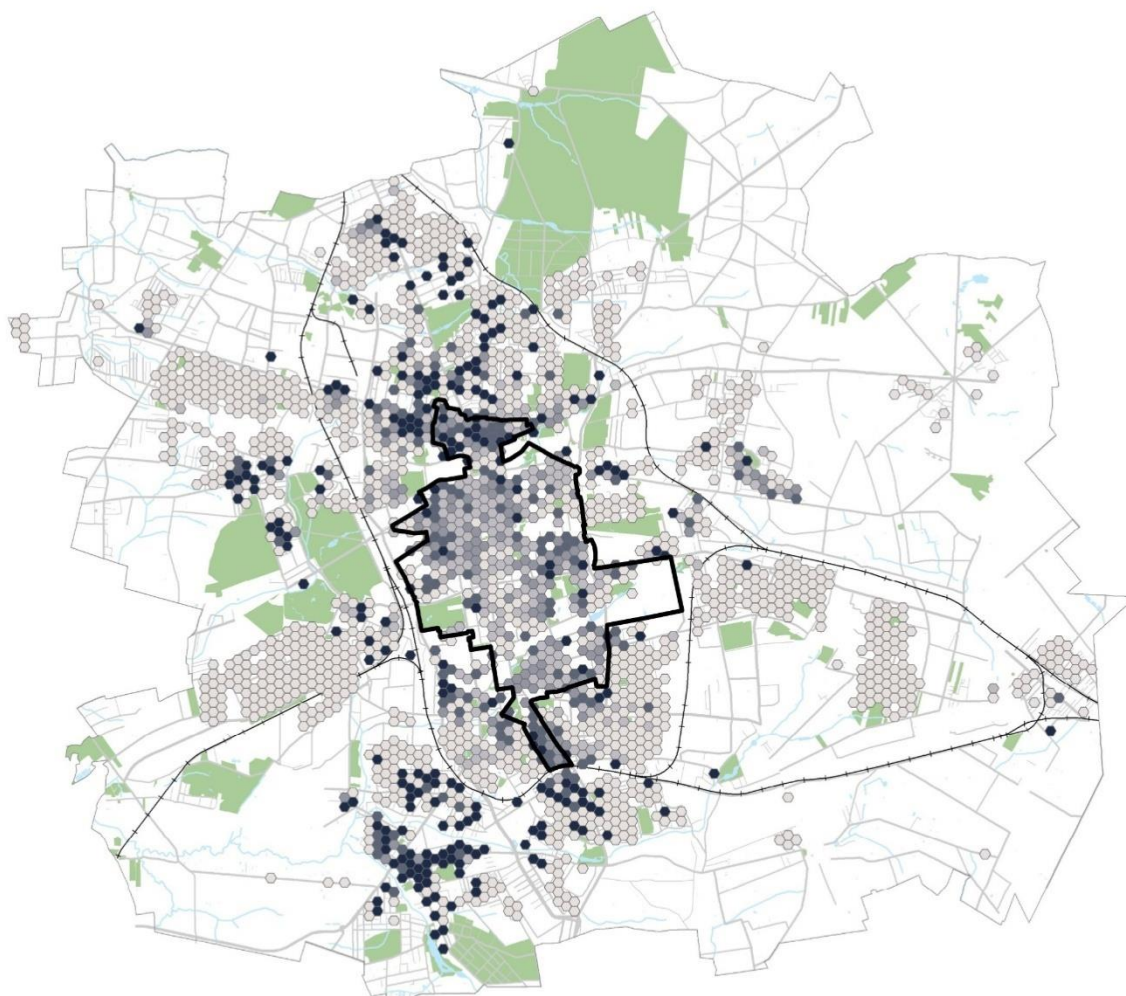
Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Mapa 26. Natężenie problemu niskiej emisji

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Wykonano w ramach realizacji projektu pn.: „Informatyczne usługi przestrzenne w rewitalizowanej strefie wielkomiejskiej miasta Łodzi”

Natężenie problemu niskiej emisji (G16)**2022 r.**

Lokale komunalne ogrzewane paliwami stałymi jako odsetek lokali komunalnych na danym obszarze

ŁÓDZKI OŚRODEK
GEODEZJI

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 16. Natężenie problemu niskiej emisji (lokale komunalne ogrzewane indywidualnymi paleniskami na paliwa stałe jako odsetek lokali komunalnych ogółem)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych Zarządu Lokali Miejskich

Stan budynków znajdujących się w ewidencji i rejestrze zabytków

W materiale „Amazing city. Łódź – ostatnie nieodkryte miasto”, opracowanym przez Biuro Architekta Miasta, Łódź scharakteryzowana została jako miasto bardzo podobne „do innych wielkich miast Europy takich jak Paryż czy Barcelona, posiadając wszystkie niezbędne składniki prawidłowo funkcjonującej strefy wielkomiejskiej (tj. kamienice, wille, pałace, ulice, place, jednolita struktura przestrzenna oraz, co najważniejsze, unikalne zespoły fabryczne). Strefa wielkomiejska jest centralną i najstarszą strukturą miejską Łodzi, najlepiej ukształtowaną urbanistycznie, zawierającą najwięcej okazałych budynków mieszkalnych i fabrycznych oraz regularnie i najpełniej zabudowane kwartały. Obszar tej strefy jest zdecydowanie największy spośród wszystkich polskich miast – to aż 1400 hektarów. Strefa wielkomiejska Łodzi jest również największa pod względem liczby obiektów powstałych przed II wojną światową – jest tu ich ponad 10 tysięcy. W Strefie Wielkomiejskiej mamy aż 3800 frontowych kamienic. W większości to bardzo dobra i zróżnicowana XIX-wieczna architektura, rzadziej pochodząca z początków XX wieku. Wiele ze wspomnianych powyżej budynków ma status zabytków, wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, co wskazują Mapy nr 27 i 28, opisujące odpowiednio wskaźniki dotyczące:

- odsetka budynków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków niewymagających remontu,
- odsetka budynków wpisanych do rejestru zabytków niewymagających remontu.

Niestety braki danych nie pozwalają na stworzenie map dotyczących 2016 r., dlatego też diagnoza opiera się na danych z 2019, 2020 i 2022 r. W roku 2021 nie prowadzono oceny stanu budynków zabytkowych wobec czego dane te nie były raportowane. W 2022 r. zaktualizowano dane dotyczące tylko rdzenia obszaru rewitalizacji (kwartałów Rewitalizacji Obszarowej dla projektów 1-20). Dane spoza terenu przyjmują wartość z 2021 r.

Jak wspomniane zostało powyżej budynki zabytkowe w przeważającej części występują w łódzkiej strefie wielkomiejskiej, którą swoimi granicami obejmuje w całości obszar rewitalizacji miasta Łodzi, dlatego też największe zagęszczenie heksagonów opisujących poziom wskaźników występuje właśnie na jego terenie. Mapa, obrazująca odsetek budynków niewymagających remontu znajdujących się w ewidencji, jest mocniej wypełniona siatką heksagonalną, z uwagi na fakt, iż dużo więcej budynków znajduje się właśnie w ewidencji zabytków niż w rejestrze. Na przeważającej części opisywanego obszaru zdecydowana mniejszość budynków nie wymaga remontu.

Nie da się ukryć, iż dla stworzenia na centralnym obszarze miasta warunków, będących w stanie przyciągać nowych mieszkańców i większą liczbę inwestorów, którzy pozytywnie ocenią stan lokalnej tkanki miejskiej, niezbędnym będzie przeprowadzenie licznych inwestycji w budynkach będących zabytkami, zarówno przez lokalny samorząd, jak i właścicieli prywatnych.

Mapy z 2019 r., 2020 r. i 2022 r., szczegółowo analizujące opisywane zagadnienie, były do siebie dość podobne. Porównując je, dawało się zauważyć, że różnice pomiędzy nimi, ograniczały się do przesunięcia ku wschodowi większego zagęszczenia heksagonów o kolorze ciemnopomarańczowym, symbolizującym wysoki udział budynków będących w najlepszym stanie technicznym wśród obiektów wpisanych do ewidencji zabytków (Mapa nr 27). Szczególnie duże ich zagęszczenie występowało na obszarze „Śródmieścia-Wschód”, pomiędzy umowną linią wyznaczaną przez Składową, pl. Dąbrowskiego, Sterlinga a Pomorską, Wierzbową i al. Rodziny Grohmanów. Wyraźne skupisko heksagonów o najwyższej wartości współczynnika było widoczne również pomiędzy ulicami Wodną, Nawrot, Kopcińskiego i Piłsudskiego. Na południe od osi trasy W-Z zagęszczenie ciemnopomarańczowych pól widoczne było w okolicach przystanku Piotrkowska Centrum, powszechnie znanego jako „Stajnia Jednorożców” i poprzez zespoły heksagonów o nieco bledszej barwie wyciągało się w stronę nowej Hali Expo i placu katedralnego. Najgorzej pod względem stanu budynków wpisanych do ewidencji zabytków przedstawiały się rejony Starych Bałut, Starego Widzewa oraz południowej części obszaru rewitalizacji, odgraniczzonego od reszty obszaru rewitalizacji dawną doliną rzeki Jasień.

Potwierdzenia tego stanu rzeczy można doszukiwać się na mapie dotyczącej odsetka budynków niewymagających remontu wpisanych do rejestru zabytków jak odsetka w odniesieniu budynków zabytkowych ogółem (Mapa nr 28). Zwrócić należy uwagę na to, iż mapa ta ma siatkę heksagonalną nieco mniej rozbudowaną. Jest tak dlatego, że ilustruje ona wyłącznie sytuację budynków otoczonych najściślej opieką konserwatorską. Jednak heksagony o wartości współczynnika powyżej 90% grupowały się na niej gęściej niż na mapie dotyczącej ewidencji tworząc niewielki zespoły w pasie sięgającym wzdłuż osi ul. Piotrkowskiej od jej skrzyżowania z ul. Stanisława Kostki i Tymienieckiego, przez popularny łódzki deptak, aż do skrzyżowania Piotrkowskiej z Narutowicza, a następnie wzdłuż tej ulicy „wężykiem” heksagonów od zachodniej i północnej strony obejmując Nowe Centrum Łodzi, ciągnący się wzdłuż ul. Narutowicza, skręcający potem ku północy ul. Uniwersytecką i Kamińskiego). Ponadto widoczne były jeszcze 2 enklawy: pierwsza - na południe od Manufaktury pomiędzy ulicami Gdańską, Legionów, Zachodnią i Więckowskiego i druga w sercu południowej części „Starego Polesia”. Niemal identycznie jak w przypadku map z 2019 i 2020 r.

Wykresy 17 i 18 prezentują odsetek zabytków niewymagających remontu, agregowany dla obszaru rewitalizacji i poza. Przy analizie map należy pamiętać, że tylko niewielka część zabytków Łodzi jest zlokalizowana poza obszarem.

Należy podkreślić wagę prowadzenia prac budowlanych realizowanych w ramach prac rewitalizacyjnych dla podwyższania wartości wskaźnika w kolejnych latach oraz powstrzymania dekapitalizacji budynków, będących w najgorszym stanie technicznym. Remonty kolejnych budynków – póki co realizowanych głównie na terenie priorytetowych 8 obszarów – systematycznie zmieniają sytuację prezentowaną na obu mapach. Jednak wobec istotnej skali wyzwania, choćby z uwagi na dużą liczbę zabytkowych nieruchomości, prace należałoby zintensyfikować, np. poprzez pozyskiwanie innych środków zewnętrznych. Pozytywną rolę pełnić mogą również działania dodatkowe, jak udzielanie dotacji lub wsparcie w ich pozyskaniu właścicieli budynków, nie wchodzących w skład zasobu gminnego, mających na celu pomoc w realizacji potrzebnych remontów.

Mapa. 27 Potencjał kulturowy zabytków wpisanych do gminnej ewidencji

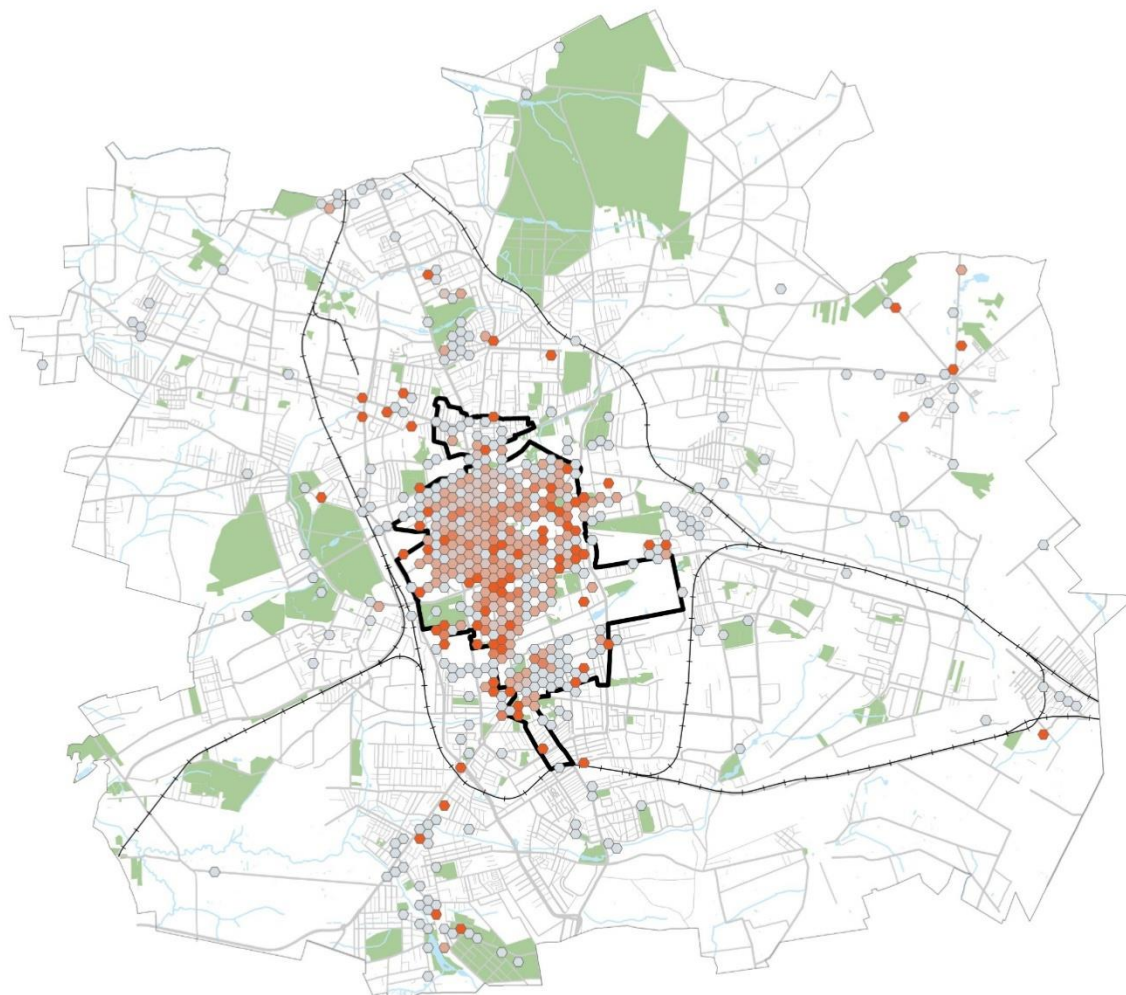
Fundusze Europejskie
Program Regionalny

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Wykonano w ramach realizacji projektu pn.: „Informatyczne usługi przestrzenne w rewitalizowanej strefie wielkomiejskiej miasta Łodzi”

Potencjał kulturowy zabytków wpisanych do gminnej ewidencji (G24)

2022 r.

Budynki niewymagające remontu jako odsetek budynków ewidencji zabytków ogółem

**ŁÓDZKI OŚRODEK
GEODEZJI**

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Mapa. 28 Potencjał kulturowy zabytków wpisanych do gminnej ewidencji

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Wykonano w ramach realizacji projektu pn.: „Informatyczne usługi przestrzenne w rewitalizowanej strefie wielkomiejskiej miasta Łodzi”

Potencjał kulturowy zabytków rejestrowych (G23)

2022 r.

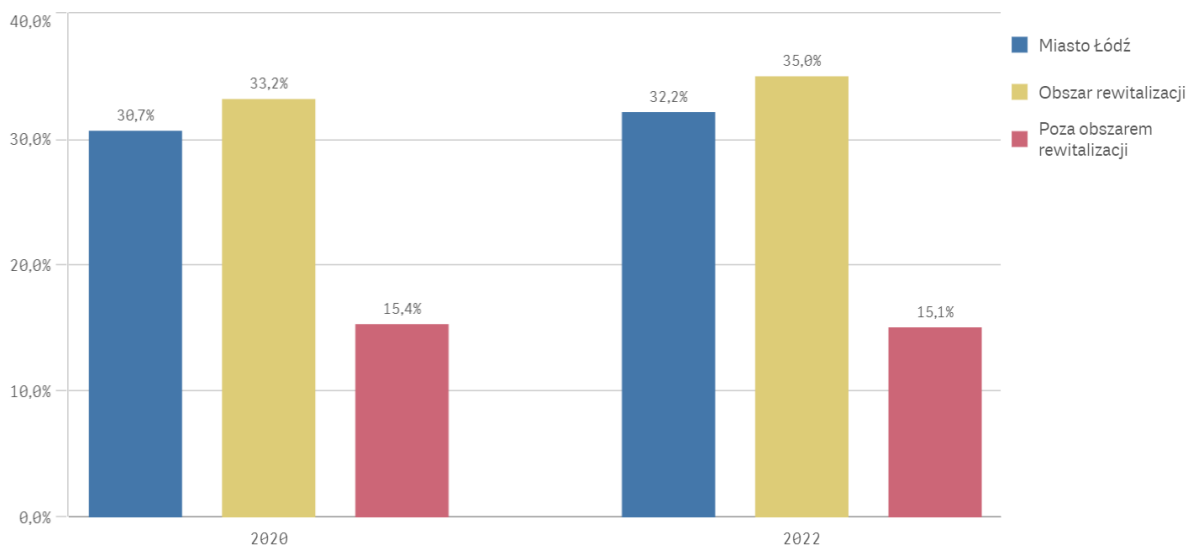
Budynki niewymagające remontu jako odsetek budynków rejestru zabytków ogółem

ŁÓDZKI OŚRODEK
GEODEZJI

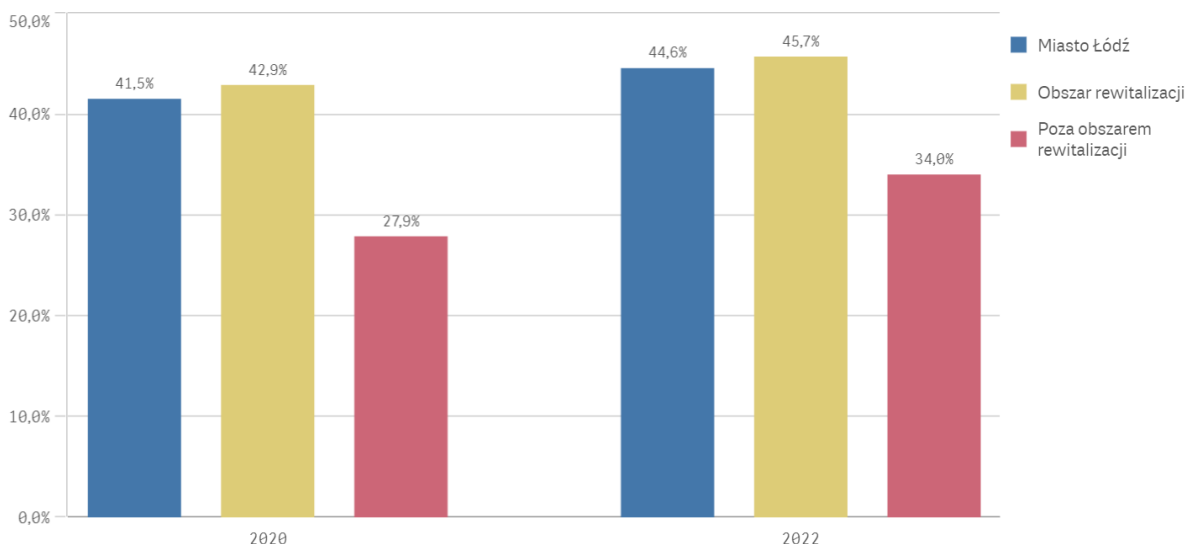
Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

Wykres 17. Potencjał kulturowy zabytków wpisanych do gminnej ewidencji (budynki zabytkowe indywidualnie wpisane do gminnej ewidencji zabytków niewymagające remontu jako odsetek budynków zabytkowych ogółem)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych Biura Architekta Miasta

Wykres 18. Potencjał kulturowy zabytków rejestrowych (budynki zabytkowe indywidualnie wpisane do rejestru niewymagające remontu jako odsetek budynków zabytkowych ogółem)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BRiM na podstawie danych Biura Architekta Miasta

2.4. Sfera środowiskowa

Zieleń miejska na obszarze rewitalizacji

Mało która aglomeracja w Polsce może pochwalić się tak wieloma parkami i terenami zieleni co Łódź. Na terenie miasta funkcjonuje ponad 30 miejskich parków o łącznej powierzchni blisko 500 ha z czego 13 z nich stanowią parki zabytkowe objęte ochroną konserwatorską. Zlokalizowane są w przeważającej części na obszarze zamkniętym linią kolei obwodowej. Dodatkowo do terenów o charakterze parkowym zaliczyć możemy: Ogród Botaniczny, Miejski Ogród Zoologiczny, kilka ośrodków sportu i rekreacji oraz liczne skwery i zieleńce. Jednym z ulubionych miejsc spacerowych mieszkańców Łodzi jest największy kompleks leśny w granicach miasta, czyli Las Łągiwnicki o powierzchni ok. 1250 hektarów.

Łodzianie coraz bardziej cenią bliskość obszarów zielonych w pobliżu miejsca ich zamieszkania. Jest to istotny argument decydujący o zamieszkaniu w konkretnym miejscu. Z tego też powodu, chcąc zwiększyć atrakcyjność centralnej części naszego miasta i zachęcić Łodzian do osiedlania się na obszarze rewitalizacji, niezwykle ważną kwestią jest zazielenianie obszarów, które oddalone są od miejskich parków i w sąsiedztwie których brakuje lokalizacji sprzyjających wypoczynkowi oraz rekreacji w cieniu drzew, krzewów, pośród schludnie utrzymanych trawników lub łąk miejskich.

Zgodnie z zapisami Gminnego Programu Rewitalizacji, jednym z jego celów strategicznych jest ożywienie obszarów zamieszkania, co realizowane jest również poprzez: tworzenie dostępu do zieleni, miejsc zacienionych i przewietrzanych oraz – o ile w danej lokalizacji jest to możliwe – wyposażonych w źródła wody w formie m.in. fontann płaskich, źródeł ulicznych itp. Istotnym wskazaniem w tym zakresie jest również dbałość o inne sposoby dostosowania obszaru rewitalizacji do zachodzących zmian klimatycznych.

Działania te podejmowane są w ramach realizowanych inwestycji, prowadzonych w istniejących już parkach, ale przewidujących również tworzenie nowych zielonych przestrzeni (parki kieszonkowe, zielone ulice, skwery) na terenach, gdzie do tej pory drzew i krzewów nie było, lub rosły tam w sposób dziki, nieuporządkowany. Elementami kluczowymi wielu inwestycji kubaturowych, jak również tych prowadzonych w pasach drogowych, stał się „zielony” komponent, wprowadzający zadbaną, odporną na trudne miejskie warunki roślinność tam, gdzie to tylko możliwe.

Poniżej znajdują się 2 mapy, które ilustrują nasadzenia i usunięcia zieleni urządzonej na terenie miasta ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji. Co istotne dla ich analizy, biorąc pod uwagę wartości oznaczone na skalach obu map, należy zwrócić uwagę na to, iż poszczególne przedziały mapy przyrostu potencjału zieleni urządzonej, mają wyższe wartości, niż te widniejące na mapie ubytków. Bardzo prawdopodobnym jest więc, że w miejsce usunięć drzew i krzewów w danej lokalizacji pojawiała się większa powierzchnia aktywna biologicznie. Ponadto pewnym jest, że jest to powierzchnia wyższej jakości, bardziej zadbana, pod względem estetyki i doboru gatunków roślin.

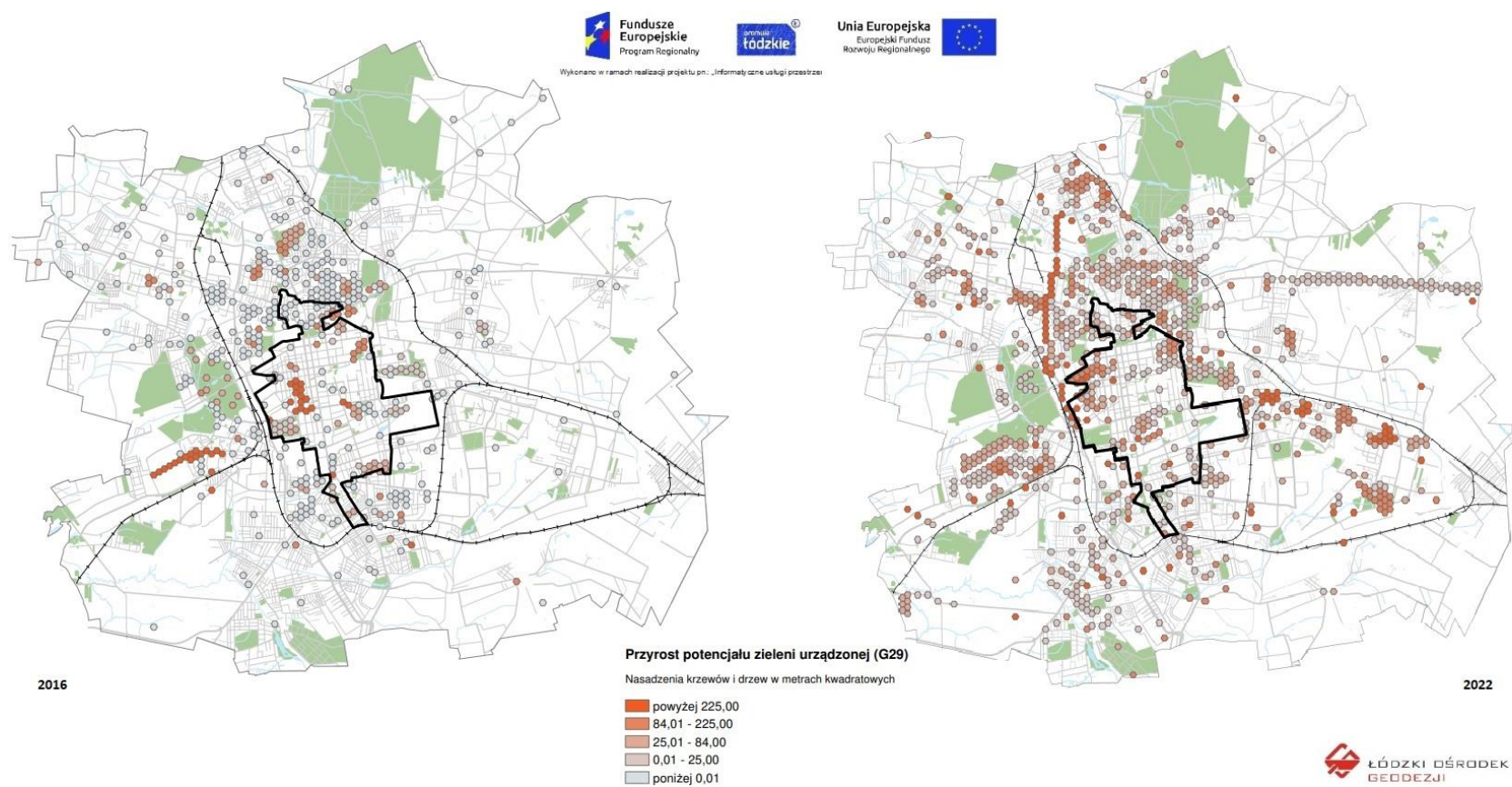
Mapa nr 28 pokazuje przyrost potencjału zieleni urządzonej mierzony nasadzeniami drzew i krzewów w metrach kwadratowych. Należy jednak podkreślić, że w tej analizie nie uwzględnia się nasadzeń realizowanych przez prywatne osoby czy podmioty z własnej inicjatywy (brak tego typu danych), a jedynie te realizowane przez jednostki miejskie oraz nasadzenia zastępcze. Wynika to z faktu, że źródłem informacji są dane gromadzone przez jednostki miejskie prowadzące takie prace oraz

nadzorujące wykonywanie nasadzeń zastępczych (głównie Zarząd Inwestycji Miejskich, Zarząd Zieleni Miejskiej, Wydział Kształtowania Środowiska oraz Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta). W 2022 r. obszary nasadzeń natomiast koncentrowały się w zachodniej części „Starego Polesia”, na obszarze „Śródmieścia-Wschód” oraz w centralnej części obszaru rewitalizacji wzdłuż osi ul. Piłsudskiego wewnątrz prostokąta ulic Piotrkowska, Piłsudskiego, Targowa, Wigury.

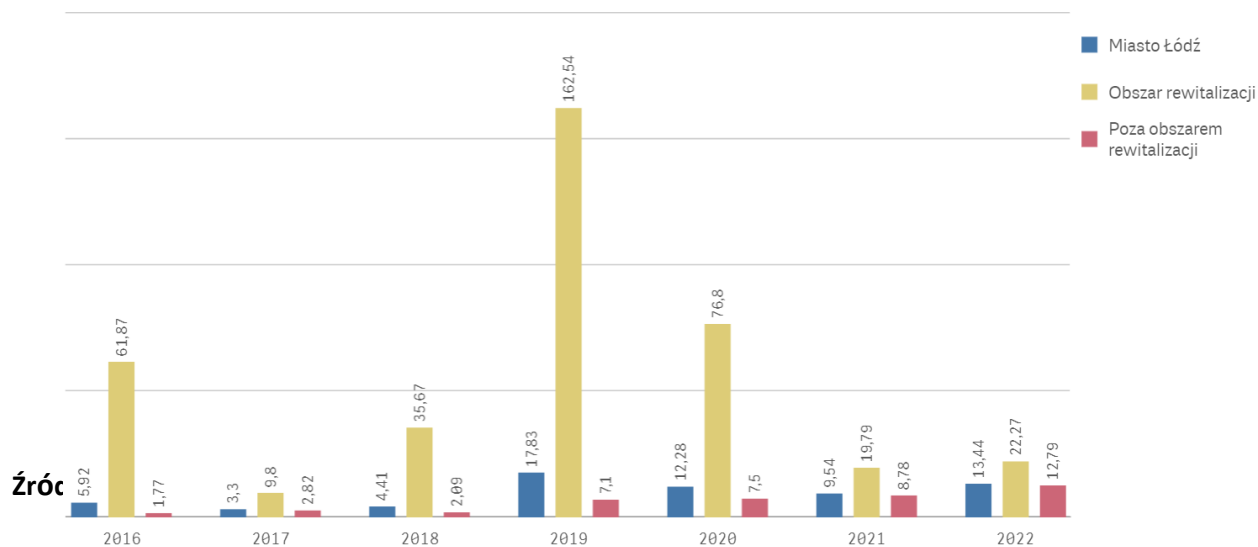
Mapa nr 29 pokazuje ubytki potencjału zieleni urządzonej (usunięcia drzew i krzewów w metrach kwadratowych). Obejmują one zarówno zieleni żywą, jak i obumarłą/suchą. W statystykach wycinek uwzględniane są zarówno te prowadzone przez jednostki miejskie, jak też pozwolenia wydawane dla zewnętrznych pomiotów – głównie spółdzielni mieszkaniowych i dotyczące usuwania drzew i krzewów na ich terenach. Warto tu dodać, że Zarząd Zieleni Miejskiej w Łodzi usuwa tylko i wyłącznie drzewa oraz krzewy znajdujące się w złym stanie fitosanitarnym tj. drzewa i krzewy suche bądź zamierające. Wycinki drzew i krzewów żywych na terenach należących do gminy dokonywane są w przypadku kolizji z prowadzonymi inwestycjami, w szczególności drogowymi. W 2022 r. wycinki prowadzone były punktowo na całym obszarze rewitalizacji, a ich skala była mniejsza niż w wielu rejonach pozostałej części miasta. Najwięcej heksagonów symbolizujących usunięcia zieleni pojawia się szczególnie w miejskich parkach, ale także wzdłuż ulic Starego Polesia, wzdłuż ul. Narutowicza. Wycinki widoczne były również w zachodniej części „Starych Bałut” oraz na wielu ulicach „Górnej-Północ”.

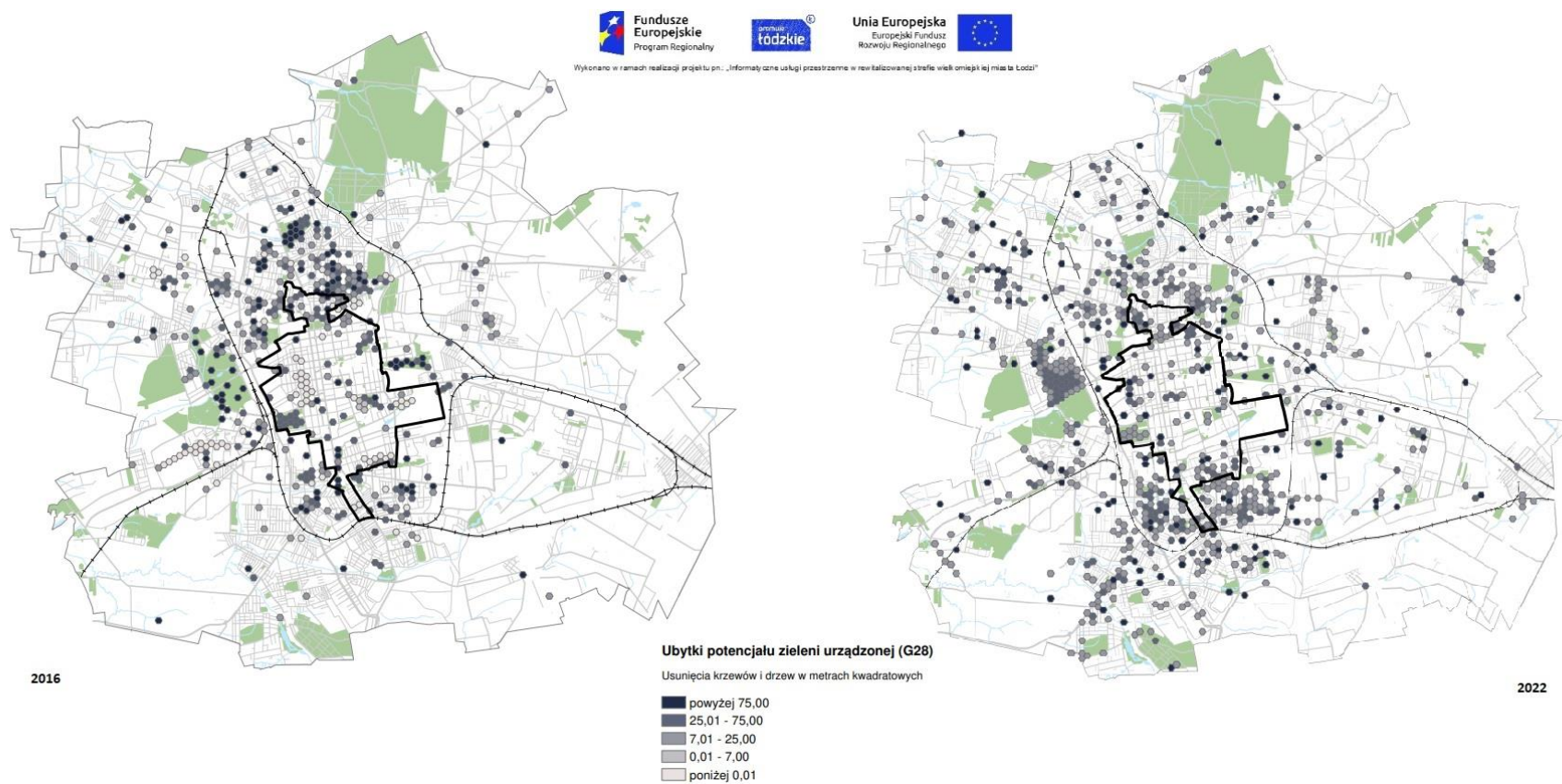
Wykresy 19 i 20 obrazują zmianę wskaźników w latach w sposób zagregowany dla obszaru rewitalizacji i poza.

Podsumowując podkreślić należy fakt, iż w 2022 r. wycinki prowadzone na terenach zielonych nie do końca pokrywały się z nowymi nasadzeniami, co było charakterystyczne w latach ubiegłych.

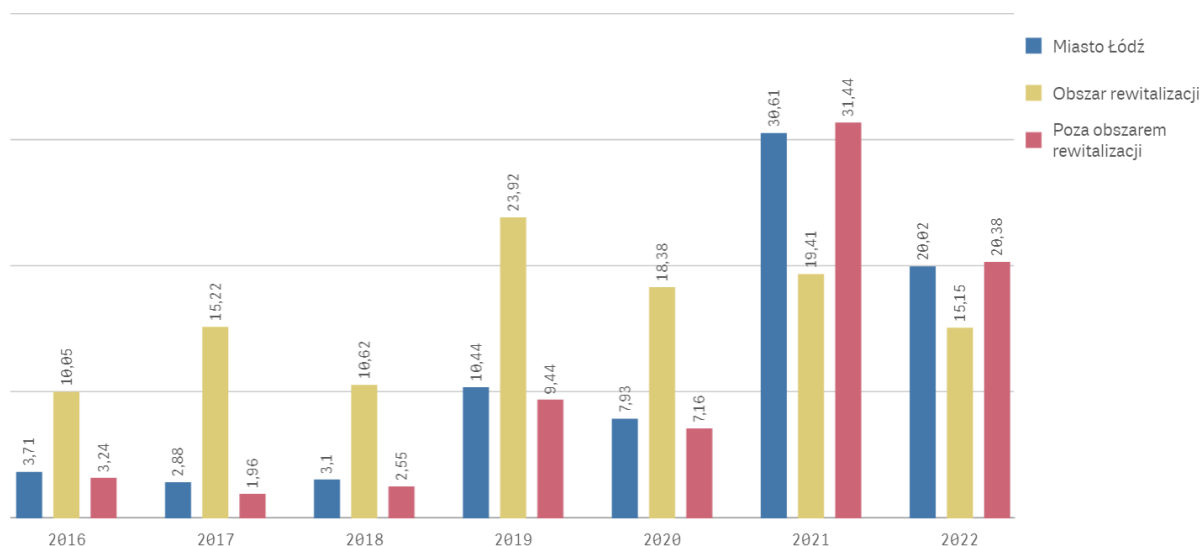
Mapa 29. Przyrost potencjału zieleni urządzonej

Wykres 19. Przyrost potencjału zieleni urządzonej (nasadzenia krzewów i drzew w metrach kwadratowych /przeliczeniowo – jedno drzewo = 25 m²/ na heksagon /o powierzchni 3 ha/)

Mapa 30. Ubytki potencjału zieleni urządzonej

Wykres 20. Ubytki potencjału zieleni urządzonej (usunięcia krzewów i drzew w metrach kwadratowych /przeliczeniowo – jedno drzewo = 25 m²/ na hektar /o powierzchni 3 ha/)

Źródło: Opracowanie ŁOG i BR na podstawie danych Zarządu Zieleni Miejskiej

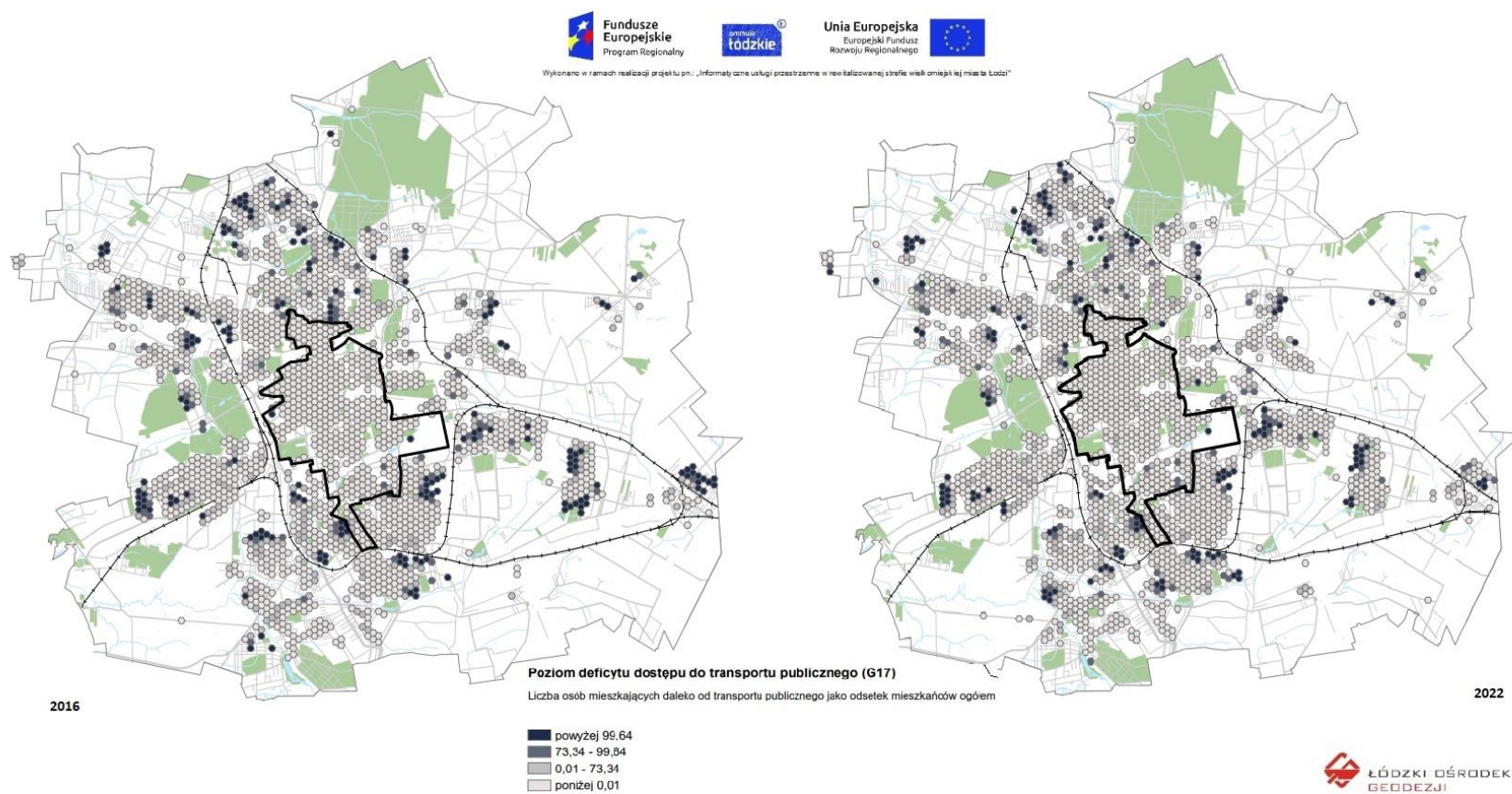
2.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Deficyt dostępu do transportu publicznego

System lokalnego transportu zbiorowego przeszedł gruntowną reformę dotyczącą układu linii w 2017 roku i nadal jest optymalizowany i poprawiany, aby odpowiedzieć na zapotrzebowania mieszkańców Łodzi. Pandemia koronawirusa miała wpływ na funkcjonowanie komunikacji publicznej (choćby poprzez ograniczenia liczby pasażerów mogących przebywać w jednym pojeździe lub wagonie).

Niestety braki danych nie pozwalają na stworzenie mapy dotyczącej 2016 r., dlatego też diagnoza opiera się wyłącznie na danych z 2019 i 2020 r. Warto zauważyć, że jeśli idzie o bliskość przystanków komunikacji zbiorowej sytuacji mamy do czynienia z sytuacją, w której wykluczenie komunikacyjne mieszkańców obszaru rewitalizacji niemal nie występuje. Pokazuje to mapa obrazująca liczbę mieszkańców zamieszkujących ponad 280 m od przystanku MPK i dalej niż 350 m od najbliższego węzła sieci transportu miejskiego jako odsetek mieszkańców ogółem. W 2021 r. pola o wskaźniku na poziomie 0,01 i wyższym występowały jedynie incydentalnie, a wskaźnik o najwyższym poziomie - powyżej 99,64 obserwowany jest jedynie na 1 polu, na terenie którego zbudowano niewielkie osiedle mieszkaniowe przy ul. Do Folwarku. Identycznie sytuacja wygląda w 2022 r. (Mapa nr 30). Jest to dowodem, iż wykluczenie komunikacyjne na obszarze rewitalizacji w zasadzie nie występuje. Sytuacja, gdy najbliższym przystanek znajduje się daleko niż 350 m od miejsca zamieszkania znacznie częściej dotyczy obszarów Łodzi poza obszarem rewitalizacji. Niestety prowadzone na potrzeby monitoringu GPR analizy nie obejmują częstotliwości kursów ani liczby linii obsługujących poszczególne węzły transportowe, co ma decydujący wpływ na atrakcyjność komunikacji publicznej dla mieszkanki i mieszkańców. Na jej ocenę wpływają również korki na ulicach powodowane przez liczne remonty,

a tych na obszarze rewitalizacji czy też na istotnych dla funkcjonowania transportu na terenie miasta arterii, będących jednocześnie jego granicami, nie brakuje.

Mapa 31. Deficyt dostępu do transportu publicznego

Źródło: Opracowanie Łódzkiego Ośrodka Geodezji

OCENA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH PRZEZ MIESZKAŃCÓW

1. Metodologia badania

W 2021 r. przeprowadzono badanie ewaluacyjne Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Łodzi na podstawie opinii mieszkańców co do osiągnięcia jego celów.⁷

Badanie obejmowało między innymi 300 wywiadów kwestionariuszowych z mieszkańcami obszaru rewitalizacji. Badanie bezpośrednie z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety jest najbardziej popularną techniką zbierania danych wśród metod ilościowych. Polega na zbieraniu informacji przy pomocy standaryzowanego kwestionariusza ankiety. Pytania zawarte w kwestionariuszu są opracowane na podstawie problemów badawczych.

Populacją badaną w tym komponencie byli mieszkańcy obszaru rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem:

- środowisk, które zamieszkały w zmodernizowanych budynkach w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych (Księży Młyn, projekty ROCT) – liczebność próby 60 osób;
- środowisk, które zamieszkują w budynkach niepodlegających działaniom rewitalizacyjnym, zlokalizowanych w bliskim sąsiedztwie budynków rewitalizowanych – liczebność próby 160 osób;
- środowisk, które przeprowadziły się z budynków podlegających działaniom rewitalizacyjnym (baza danych w dyspozycji Zamawiającego) – liczebność próby 80 osób.

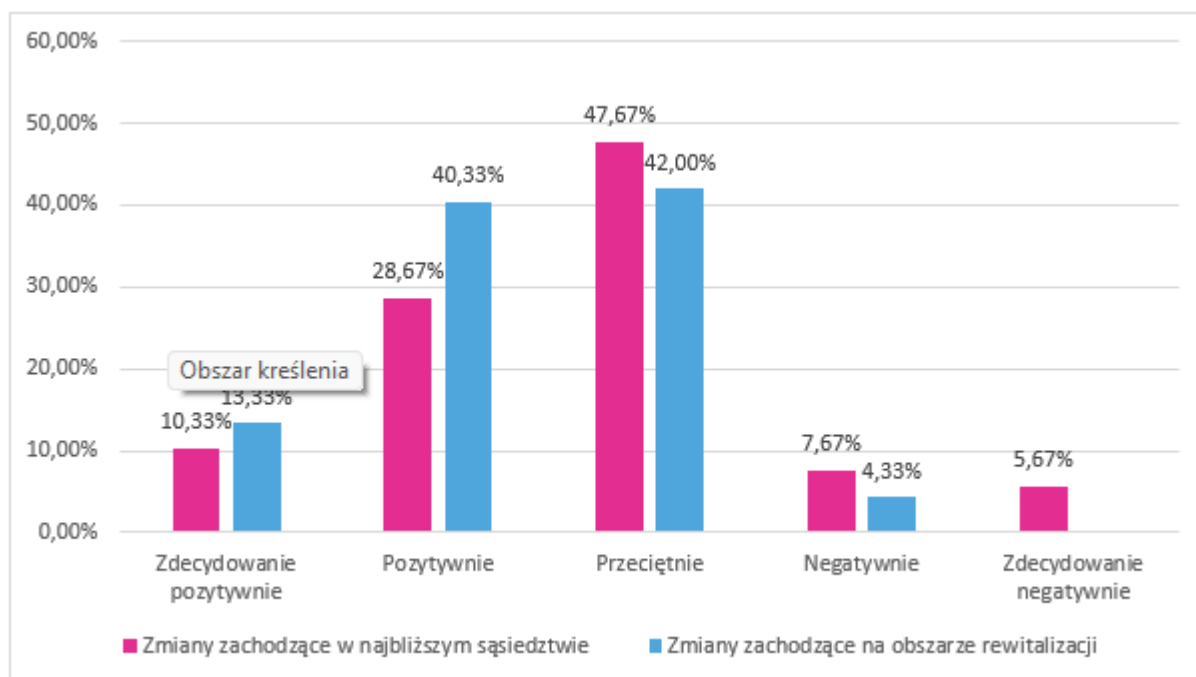
Liczebność próby to 300 ankiet (obszar rewitalizacji zamieszkały jest przez 139 174 osoby, wobec czego przyjęta próba była reprezentatywna przy założeniu poziomu błędu maksymalnego na poziomie 5%, poziomie ufności 95% i frakcji 0,8 (wielkość frakcji podyktowana została niewystępowaniem wszystkich wymaganych cech u wszystkich mieszkańców obszaru, tj. ze względu na potrzebę szczególnego uwzględnienia w badaniu środowisk, które zamieszkały w zmodernizowanych budynkach, które zamieszkują w budynkach niepodlegających działaniom rewitalizacyjnym oraz które przeprowadziły się z budynków podlegających działaniom rewitalizacyjnym).

2. Wybrane wyniki badania ilościowego.

Uczestnicy badań ilościowych poddali ocenie zmiany zachodzące na obszarze zamieszkania, w tym w najbliższym sąsiedztwie i na obszarze rewitalizacji. Zachodzące przekształcenia najczęściej oceniane są korzystnie przez znaczną część uczestników badania (39% dla zmian zachodzących w najbliższym sąsiedztwie i 53,66% dla zmian zachodzących na obszarze rewitalizacji). Kolejno, często określanym poglądem była ocena przeciętnie (47,67% dla zmian zachodzących w najbliższym sąsiedztwie i 42% dla zmian zachodzących na obszarze rewitalizacji).

⁷ Wykonawca badania: „EU-CONSULT” Sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi

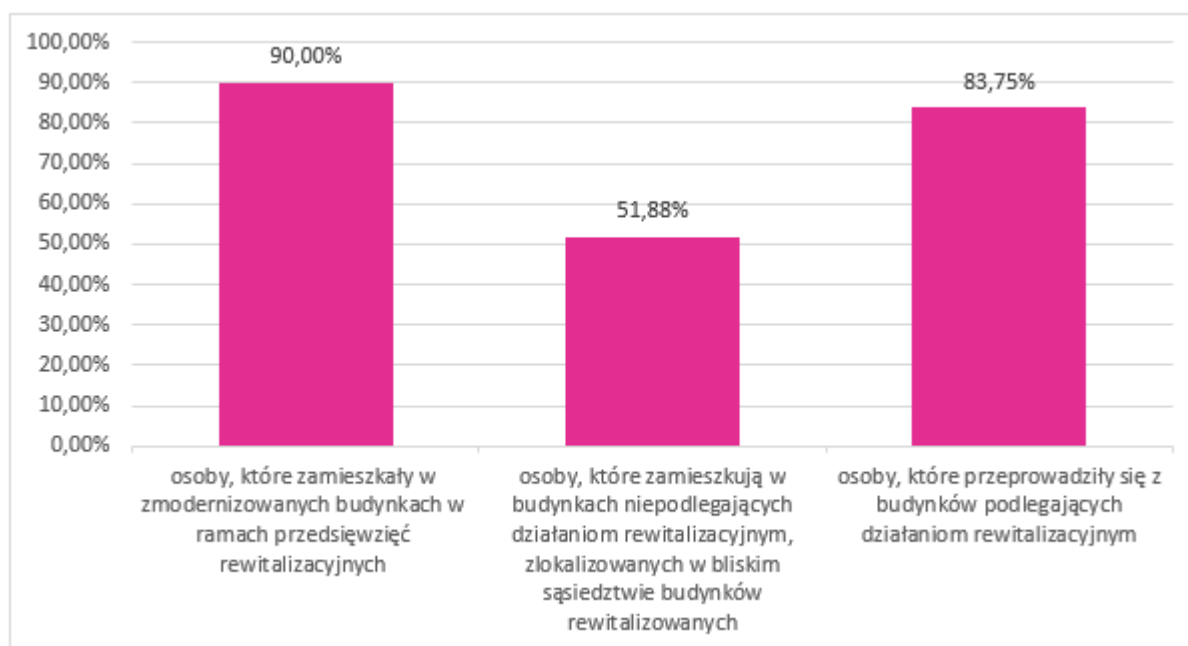
Wykres 1. Jak postrzega Pan/Pani zmiany zachodzące na obszarze zamieszkania?

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego metodą PAPI (n=300)

Ze wsparcia realizowanego w ramach działań rewitalizacji skorzystało (wedle własnych deklaracji) łącznie 68% uczestników badania PAPI, w tym w szczególności osoby, które zamieszkały w zmodernizowanych budynkach w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych (90%) oraz osoby, które przeprowadziły się z budynków podlegających działaniom rewitalizacyjnym (83,75%).

Wykres 2. Czy skorzystał/a Pani/Pan ze wsparcia realizowanego w ramach działań rewitalizacji? – rozkład odpowiedzi „Tak” wśród poszczególnych środowisk biorących udział w badaniu

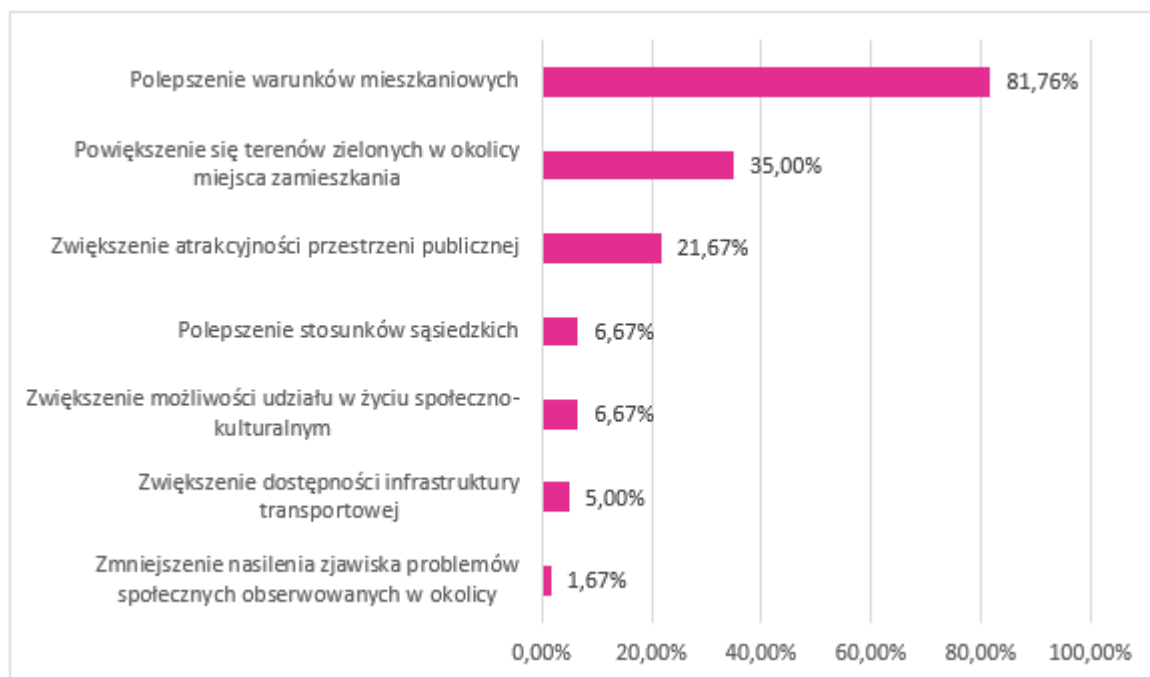

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego metodą PAPI (n=204)

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w przeprowadzonym badaniu kwestionariuszowym, zostali poproszeni o wskazanie pozytywnych zmian jakie ich zdaniem zaszły w miejscu ich zamieszkania od momentu rozpoczęcia procesu rewitalizacji, tj. od 2017 r.

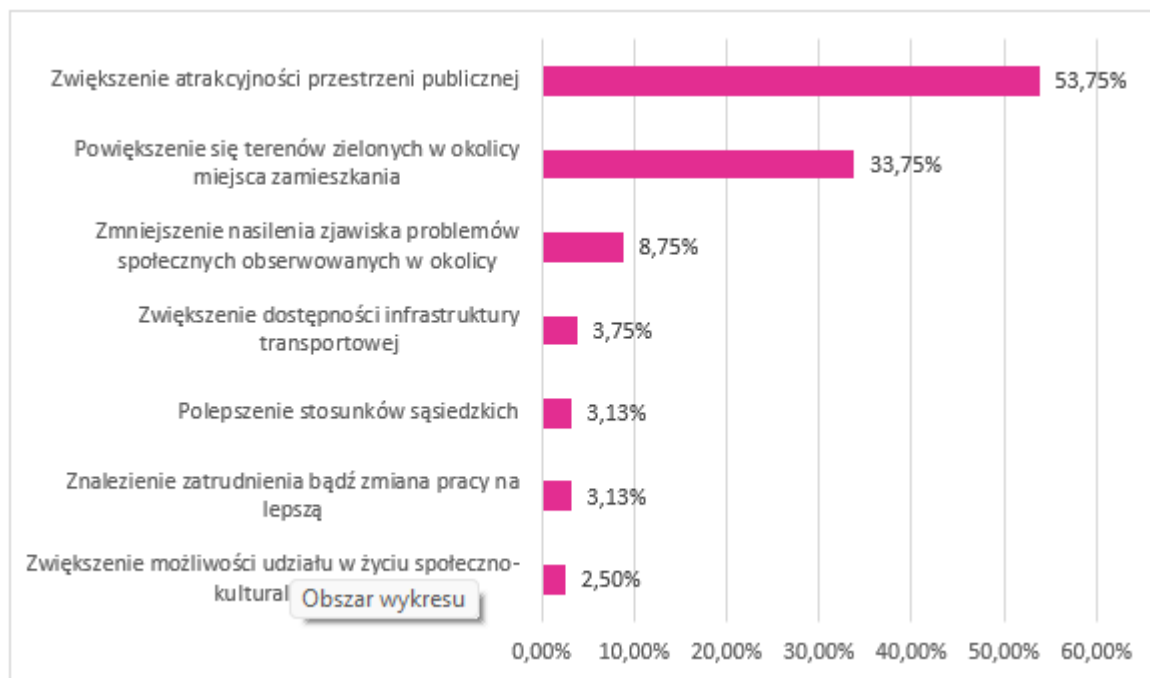
Osoby, które zamieszkały w zmodernizowanych budynkach w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz te, które przeprowadziły się z budynków podlegających działaniom rewitalizacyjnym najczęściej wskazywały polepszenie warunków mieszkaniowych oraz powiększenie się terenów zieleni w okolicy miejsca zamieszkania. Natomiast osoby, które zamieszkują w budynkach niepodlegających działaniom rewitalizacyjnym, zlokalizowanym w bliskim sąsiedztwie budynków rewitalizowanych w szczególności doświadczają zwiększenia atrakcyjności przestrzeni publicznej, a także jak w przypadku powyższych grup, powiększenia się terenów zieleni w okolicy miejsca zamieszkania.

Wykres 3. Jakie pozytywne zmiany zaszły w Pani/Pana sytuacji od momentu rozpoczęcia rewitalizacji tj. od 2017r.? – na podstawie odpowiedzi osób, które zamieszkały w zmodernizowanych budynkach w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych (Księży Młyn, projekty ROCL)

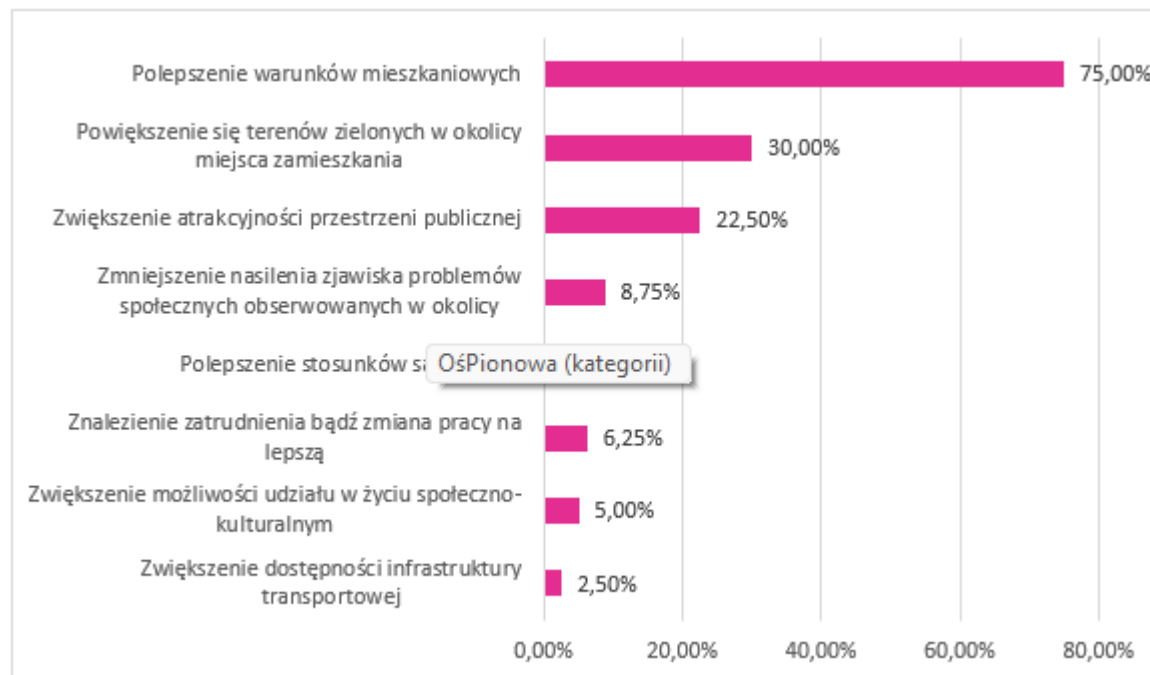
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego metodą PAPI (n=60)

Wykres 4. Jakie pozytywne zmiany zaszły w Pani/Pana sytuacji od momentu rozpoczęcia rewitalizacji tj. od 2017r.? – na podstawie odpowiedzi osób, które zamieszkują w budynkach niepodlegających działaniom rewitalizacyjnym, zlokalizowanych w bliskim sąsiedztwie budynków rewitalizowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego metodą PAPI (n=160)

Wykres 5. Jakie pozytywne zmiany zaszły w Pani/Pana sytuacji od momentu rozpoczęcia rewitalizacji tj. od 2017 r.? – na podstawie wypowiedzi osób, które przeprowadziły się z budynków podlegających działaniom rewitalizacyjnym

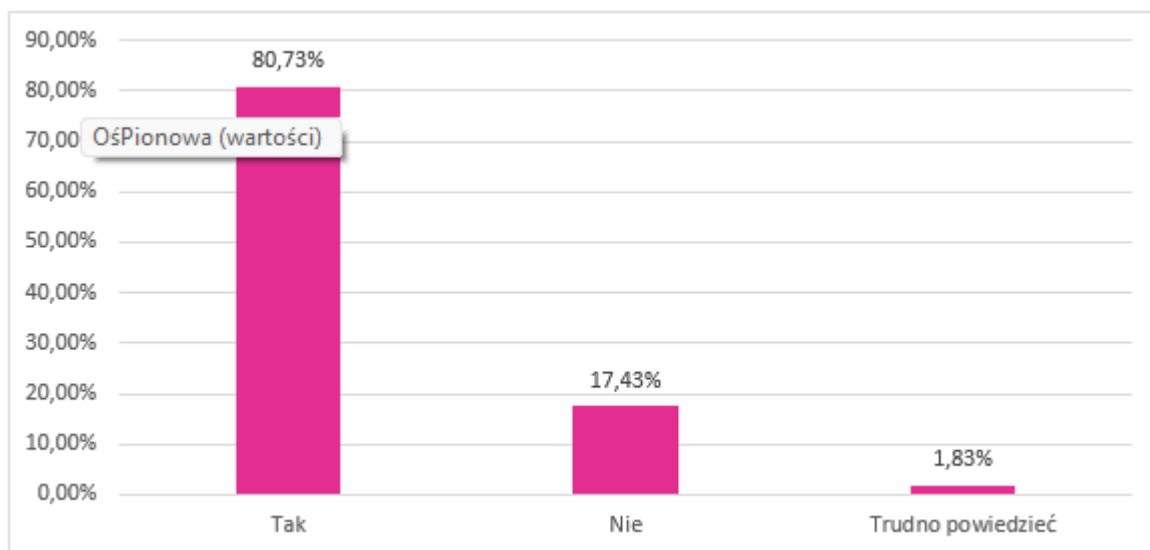

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego metodą PAPI (n=80)

Czterech na pięciu uczestników badania kwestionariuszowego, którzy wprowadzili się do zmodernizowanego w ramach rewitalizacji budynku doświadczyła w związku z tym pozytywnych sytuacji (80,73%). Jako takie najczęściej podawali m.in.:

- zapewnienie im bezpieczeństwa w postaci mieszkania z centralnym ogrzewaniem, bieżącą i ciepłą wodą, w lepszej i bezpieczniejszej okolicy;
- lepsze samopoczucie wynikające z zamieszkania w zadbanym obiekcie;
- mieszkanie w lepszej okolicy wśród ludzi, którzy chętnie się integrują i podejmują wspólne inicjatywy;
- zamieszkanie w obiekcie o większym niż wcześniej metrażu, wyposażonym w łazienkę, toaletę;
- dostosowanie mieszkania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

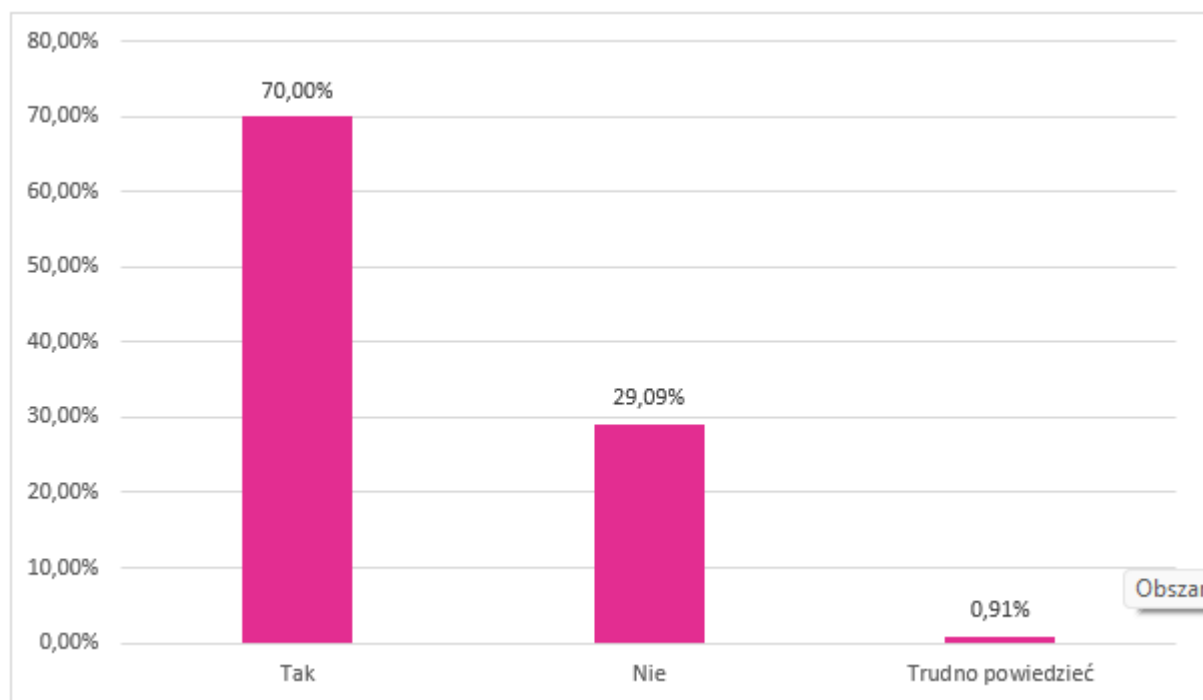
Wykres 6. Czy dzięki wprowadzeniu się do zmodernizowanego w ramach rewitalizacji budynku doświadczył/a Pan/Pani jakichś szczególnych pozytywnych sytuacji?

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego metodą PAPI (n=109)

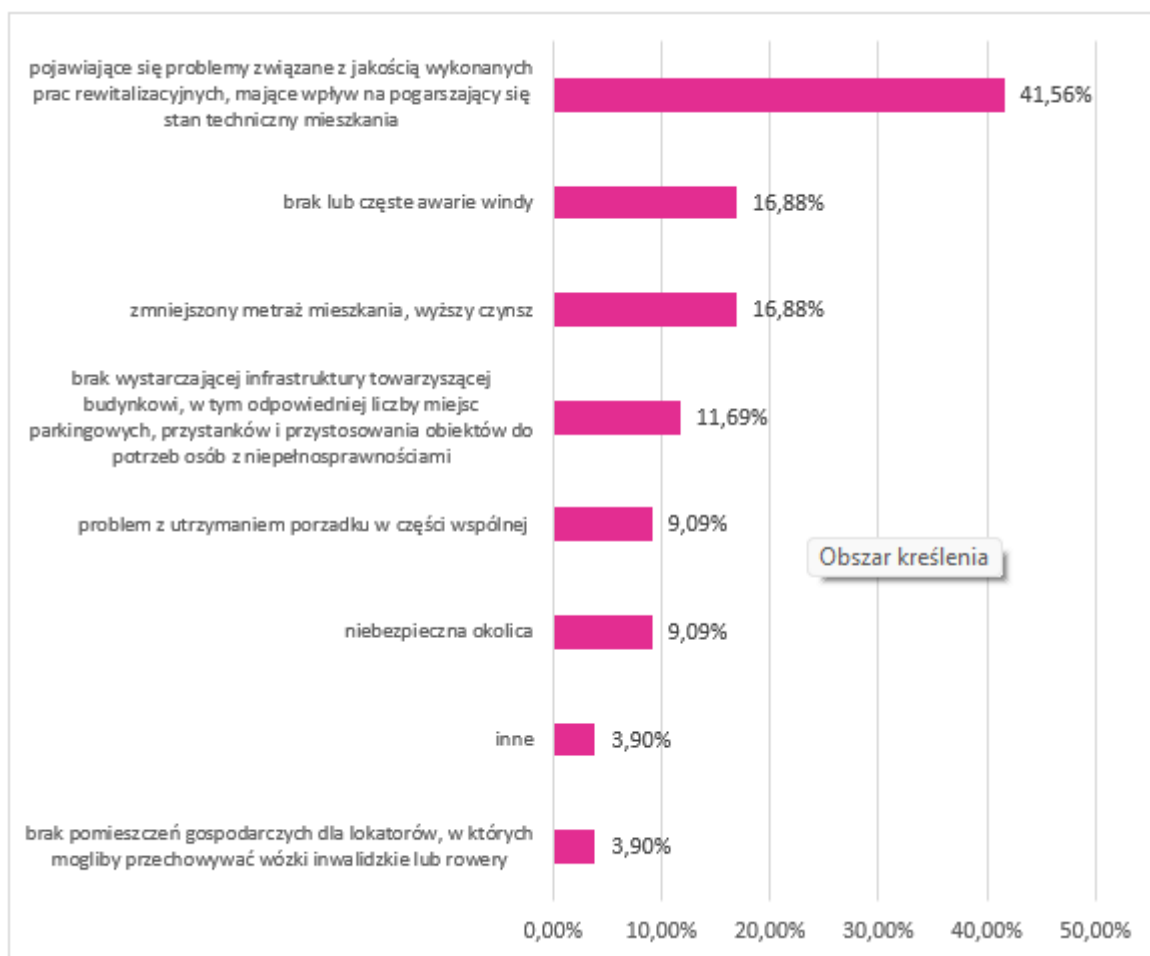
Uczestnicy badania kwestionariuszowego zostali poproszeni o wskazanie przykrych/rozczarowujących doświadczeń związanych z wprowadzeniem się do zmodernizowanego w ramach rewitalizacji budynku. Niemal trzech na czterech badanych wskazało, że doświadczyli negatywnych sytuacji (70%). Najczęściej były to pojawiające się problemy związane z jakością wykonanych prac rewitalizacyjnych, mające wpływ na pogarszający się stan techniczny mieszkania (41,56%).

Wykres 7. Czy dzięki wprowadzeniu się do zmodernizowanego w ramach rewitalizacji budynku doświadczył/a Pan/Pani jakichś negatywnych sytuacji?

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego metodą PAPI (n=110)

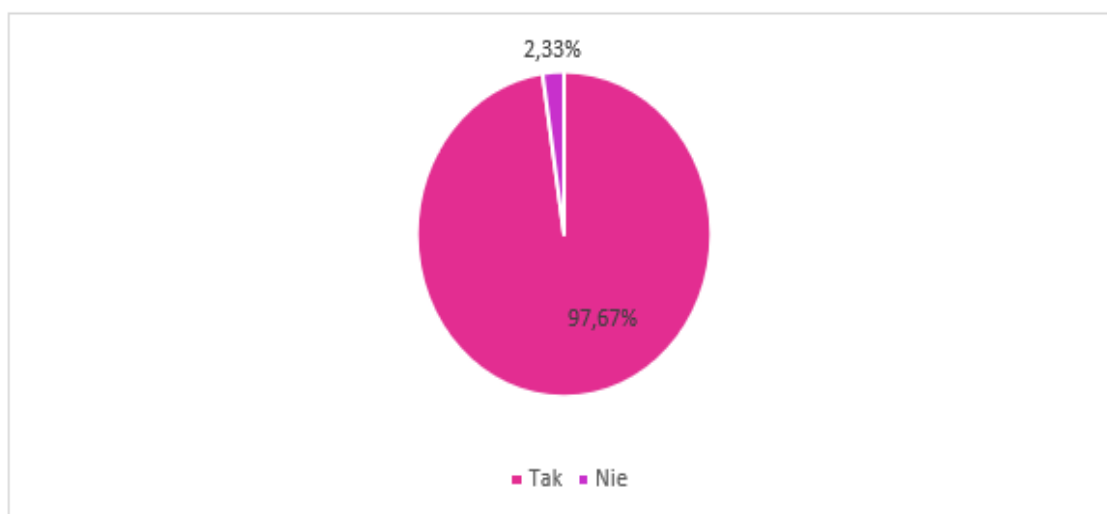
Wykres 8. Lista negatywnych sytuacji, których doświadczyły osoby po wprowadzeniu się do zmodernizowanego w ramach rewitalizacji budynku

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego metodą PAPI (n=77)

Znaczna część uczestników badania, bo aż 97,67% zauważa potrzebę realizacji kolejnych projektów na obszarze rewitalizacji.

Wykres 9. Czy Pani/Pan zauważa potrzebę realizacji kolejnych projektów na obszarze rewitalizacji?

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego metodą PAPI (n=300)

3. Wnioski

W opinii przeważającej części mieszkańców miasta i interesariuszy procesu rewitalizacji Łodzi, działania naprawcze opisane w dokumencie GPR, w tym w szczególności cele strategiczne i przedsięwzięcia rewitalizacyjne mają charakter trwały i w sposób adekwatny odpowiadają na zjawiska zdiagnozowane na obszarze miasta.

Analiza wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji wykazała, że istnieje zapotrzebowanie na realizację dalszych działań przede wszystkim w zakresie: wsparcia kierowanego do osób starszych ze względu na zwiększającą się liczbę seniorów i kierowanie działań na walkę z uzależnieniami. Dodatkowo zasadne jest przeciwdziałanie aktom wandalizmu na obszarze rewitalizacji, w tym w szczególności w miejscach, które zostały odnowione i przystosowane do potrzeb mieszkańców, zwiększenia zaangażowania mieszkańców w wydarzenia sportowo-rekreacyjne i kulturalne realizowane na obszarze rewitalizacji oraz zwiększenie dostępności miejsc parkingowych.

Analiza wyników badania ankietowego wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji wykazała, że istnieje zapotrzebowanie na realizację dalszych działań przede wszystkim w zakresie:

1. wsparcia kierowanego do osób starszych ze względu na zwiększającą się liczbę seniorów;
2. kierowania działań na walkę z uzależnieniami i przeciwdziałanie aktom wandalizmu na obszarze rewitalizacji w tym w szczególności w miejscach, które zostały odnowione i przystosowane do potrzeb mieszkańców;
3. zwiększenia zaangażowania mieszkańców w wydarzenia sportowo-rekreacyjne i kulturalne realizowane na obszarze rewitalizacji;
4. zwiększenie dostępności miejsc parkingowych.

Dla osiągnięcia celów wskazanych w GPR konieczne jest konsekwentne kontynuowanie prac na całym obszarze rewitalizacji (w tym w szczególności w miejscach w dalszym ciągu dotkniętych negatywnymi zjawiskami społecznymi). Warto zwrócić uwagę, że znaczna część mieszkańców biorących udział w badaniu dostrzega pozytywne zmiany związane z procesem rewitalizacji miasta. W toku badań niejednokrotnie podkreślone zostało nasycenie obszaru problemami społecznymi, w tym w szczególności mieszkańcy zwrócili uwagę na problemy uzależnienia i ubóstwa oraz akty wandalizmu. Należy także regularnie weryfikować potrzeby mieszkańców i problemy występujące na obszarze rewitalizacji, a także weryfikować wartości wskaźników.